

Ελλάδα

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗ ΔΩΡΕΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

Απρίλιος 2026

Συγγραφείς

Η παρούσα έκθεση συντάχθηκε από τα εξής μέλη του προσωπικού και φοιτητές της Κλινικής Δικαίου και Πολιτικής Τροφίμων (Food Law and Policy Clinic – FLPC) της Νομικής Σχολής του Harvard: Kristen McEnroe, Rachael Lange, and Emily Broad Leib.

Ευχαριστίες

Ευχαριστούμε την Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Τραπεζών Τροφίμων (FEBA), της οποίας η συμβολή, οι ιδέες και η εξειδίκευση επηρέασαν σημαντικά μεγάλο μέρος της έρευνάς μας. Η παρούσα έκθεση κατέστη επίσης δυνατή χάρη στην υποστήριξη των τοπικών μας εταιρών στην Ελλάδα, με τους οποίους συζητήσαμε τις ιδέες που παρουσιάζονται εδώ, συμπεριλαμβανομένης της Τράπεζας Τροφίμων Ελλάδας και του Γενικού της Διευθυντή, Δημήτρη Νέντα, καθώς και πολλών άλλων μη κυβερνητικών οργανώσεων, επιχειρήσεων, ερευνητικών ιδρυμάτων και κυβερνητικών υπηρεσιών και υπουργείων.

Σχετικά με τον Παγκόσμιο Άτλαντα Πολιτικής για τη Δωρεά Τροφίμων

Η παρούσα έκθεση, καθώς και άλλες που αφορούν χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δημιουργήθηκαν στο πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ της FLPC και της FEBA. Η πρωτοβουλία αυτή αποτελεί μέρος του Παγκόσμιου Άτλαντα Πολιτικής για τη Δωρεά Τροφίμων (Global Food Donation Policy Atlas), ο οποίος είναι μια παγκόσμια συνεργασία μεταξύ της FLPC και του Παγκόσμιου Δικτύου Τραπεζών Τροφίμων (Global FoodBanking Network – GFN). Ο Παγκόσμιος Άτλαντας Πολιτικής για τη Δωρεά Τροφίμων είναι μια πρωτοποριακή πρωτοβουλία που αποσκοπεί στην προώθηση καλύτερων νόμων για τη δωρεά τροφίμων, ώστε να συμβάλει στην αντιμετώπιση της απώλειας τροφίμων και της επισιτιστικής ανασφάλειας. Το έργο αυτό χαρτογραφεί τους νόμους που επηρεάζουν τη δωρεά τροφίμων σε χώρες σε όλο τον κόσμο, προκειμένου να βοηθήσει τους επαγγελματίες να κατανοήσουν την εθνική νομοθεσία σχετικά με τη δωρεά τροφίμων, να συγκρίνουν νομοθεσίες μεταξύ χωρών και περιφερειών, να αναλύσουν νομικά ζητήματα και εμπόδια στις δωρεές και να ανταλλάξουν βέλτιστες πρακτικές και συστάσεις για την υπέρβαση αυτών των εμποδίων. Για να μάθετε περισσότερα και να συγκρίνετε τους νόμους και τις πολιτικές για τη δωρεά τροφίμων στις χώρες που έχει μελετήσει μέχρι σήμερα η FLPC, επισκεφθείτε το atlas.foodbanking.org.

Σχετικά με την Κλινική Δικαίου και Πολιτικής Τροφίμων της Νομικής Σχολής του Harvard

Η FLPC υποστηρίζει οργανισμούς-εταίρους και κοινότητες παρέχοντας καθοδήγηση σε σύγχρονα νομικά και πολιτικά ζητήματα του συστήματος τροφίμων, ενώ παράλληλα εμπλέκει φοιτητές Νομικής στην πρακτική εφαρμογή του δικαίου και της πολιτικής τροφίμων. Η FLPC επικεντρώνεται στην αύξηση της πρόσβασης σε υγιεινά τρόφιμα, στην υποστήριξη της βιώσιμης παραγωγής τροφίμων και των βιώσιμων συστημάτων τροφίμων, καθώς και στη μείωση της σπατάλης υγιεινών και κατάλληλων προς κατανάλωση τροφίμων. Για περισσότερες πληροφορίες, επισκεφθείτε το www.chlpi.org/FLPC.

Σχετικά με το Παγκόσμιο Δίκτυο Τραπεζών Τροφίμων

Το Παγκόσμιο Δίκτυο Τραπεζών Τροφίμων (GFN) υποστηρίζει λύσεις με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων για την ανακούφιση της πείνας σε περισσότερες από 40 χώρες. Ενώ εκατομμύρια άνθρωποι δυσκολεύονται να έχουν πρόσβαση σε επαρκή, ασφαλή και θρεπτικά τρόφιμα, σχεδόν το ένα τρίτο όλων των παραγόμενων τροφίμων χάνεται ή σπαταλάται. Το GFN εργάζεται για να αλλάξει αυτή την πραγματικότητα. Το GFN πιστεύει ότι οι τράπεζες τροφίμων, οι οποίες καθοδηγούνται από τοπικούς ηγέτες, είναι καθοριστικής σημασίας για την επίτευξη του στόχου «Μηδενική Πείνα» και για την οικοδόμηση ανθεκτικών συστημάτων τροφίμων. Για περισσότερες πληροφορίες, επισκεφθείτε το www.foodbanking.org.

Σχετικά με την Ομοσπονδία Τραπεζών Τροφίμων Ευρώπης

Η Ομοσπονδία Τραπεζών Τροφίμων Ευρώπης (FEBA) είναι ένας μη κερδοσκοπικός οργανισμός που συγκεντρώνει περισσότερες από 351 τράπεζες τροφίμων και παραρτήματα, με μέλη σε 30 χώρες της Ευρώπης. Οι οργανισμοί αυτοί συγκεντρώνουν πλεονάζοντα τρόφιμα, μεγάλο μέρος των οποίων διαφορετικά θα κατέληγε στα απορρίμματα, και τα αναδιανέμουν σε φιλανθρωπικές οργανώσεις και κοινωνικά κέντρα που φροντίζουν ανθρώπους που έχουν ανάγκη. Για περισσότερες πληροφορίες, επισκεφθείτε το www.eurofoodbank.org.

Πίνακας Περιεχομένων

Εισαγωγή.....	1
Η κατάσταση της επισιτιστικής ανασφάλειας, της απώλειας τροφίμων, της σπατάλης τροφίμων και της ανάκτησης τροφίμων στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην Ελλάδα.....	2
Επισιτιστική ανασφάλεια και σπατάλη τροφίμων στην Ευρωπαϊκή Ένωση.....	2
Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία.....	2
Επισιτιστική ανασφάλεια και σπατάλη τροφίμων στην Ελλάδα.....	4
Επισκόπηση του νομικού πλαισίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	4
Το νομικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την απώλεια και σπατάλη τροφίμων και για τη δωρεά τροφίμων.....	5
Ο Γενικός Κανονισμός για το Δίκαιο Τροφίμων και η Δέσμη των Κανονισμών για την Υγιεινή.....	5
Η Οδηγία-Πλαίσιο για τα Απόβλητα.....	5
Οι Κατευθυντήριες Γραμμές για τη Δωρεά Τροφίμων.....	6
Επισκόπηση του νομικού πλαισίου της Ελλάδας.....	7
Βασικά υπουργεία και δημόσιοι φορείς για τη σπατάλη τροφίμων και την ανάκτηση τροφίμων.....	9
Νομικά ζητήματα σχετικά με τη δωρεά τροφίμων.....	10
Συνοπτική κατάταξη των βασικών νομικών θεματικών πεδίων.....	10
Εθνικοί νόμοι, πολιτικές ή στρατηγικές για την απώλεια και τη σπατάλη τροφίμων.....	10
Συστάσεις για την εθνική στρατηγική.....	12
Ασφάλεια τροφίμων για δωρεές.....	13
Συστάσεις πολιτικής για την ασφάλεια τροφίμων.....	15
Επισήμανση ημερομηνίας.....	16
Συστάσεις πολιτικής για την επισήμανση ημερομηνίας.....	18
Προστασία από ευθύνες για τη δωρεά τροφίμων.....	19
Συστάσεις πολιτικής για την προστασία από ευθύνη.....	21
Φορολογία.....	22
Κίνητρα.....	22
Εμπόδια.....	24
Συστάσεις φορολογικής πολιτικής.....	25
Πολιτικές αποτροπής της σπατάλης τροφίμων.....	26
Συστάσεις για πολιτικές αποτροπής της σπατάλης τροφίμων.....	29
Κρατικές επιχορηγήσεις και κίνητρα.....	30
Συστάσεις πολιτικής για κρατικές επιχορηγήσεις και κίνητρα.....	32
Πολιτικές αναφοράς εκπομπών, περιβαλλοντικών επιπτώσεων και σπατάλης τροφίμων.....	33
Συστάσεις για τις εκπομπές, το περιβάλλον και την αναφορά σπατάλης τροφίμων.....	35
Συμπέρασμα.....	36

Εισαγωγή

Η απώλεια και η σπατάλη τροφίμων (FLW) είναι μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις που αντιμετωπίζει σήμερα το σύστημα τροφίμων. Υπολογίζεται ότι το ένα τρίτο των τροφίμων που παράγονται παγκοσμίως χάνεται ή σπαταλιέται κατά μήκος της αλυσίδας εφοδιασμού.¹ Αυτό αντιστοιχεί σε περίπου 1,3 δισεκατομμύρια τόνους τροφίμων κάθε χρόνο που καταλήγουν στις χωματερές.² Η FLW εμφανίζεται σε κάθε στάδιο του συστήματος τροφίμων: κατά την αρχική συγκομιδή λόγω των χαμηλών τιμών της αγοράς, του υψηλού εργατικού κόστους και της ζήτησης για προϊόντα με τέλεια εμφάνιση, κατά τη φάση της λιανικής πώλησης λόγω της υπερεκτίμησης της καταναλωτικής ζήτησης από τα παντοπωλεία και τα εστιατόρια, και κατά τη φάση της κατανάλωσης λόγω των αναποτελεσματικών πρακτικών αγορών και μαγειρέματος και της έλλειψης σαφούς κατανόησης των ετικετών ημερομηνίας.³

Οι συμπεριφορές αυτές έχουν σημαντικές περιβαλλοντικές, οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες. Τα τρόφιμα που χάνονται ή σπαταλώνονται έχουν τεράστιο αποτύπωμα άνθρακα 4,4 γιγατόνων,⁴ χρησιμοποιώντας περίπου το 30% της γεωργικής γης⁵ και αντιπροσωπεύοντας περίπου το 8% έως 10% των συνολικών παγκόσμιων εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου.⁶ Η αγοραία αξία των τροφίμων που χάνονται ή σπαταλώνονται ανέρχεται σε περίπου 1 τρισεκατομμύριο δολάρια ετησίως.⁷ Εν τω μεταξύ, το 2024, σχεδόν το 30% του παγκόσμιου πληθυσμού θα είναι σε μέτρια ή σοβαρή επισιτιστική ανασφάλεια,⁸ και έως και 720 εκατομμύρια άνθρωποι θα υποφέρουν από πείνα.⁹ Η διεθνής κοινότητα έχει προσπαθήσει να αντιμετωπίσει αυτό το παράδοξο και να κινητοποιήσει τη μείωση της σπατάλης τροφίμων, ιδίως στο πλαίσιο της Ατζέντας 2030 των Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη και του Στόχου 12.3 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (SDG).¹⁰

Σε πολλές χώρες, η δωρεά τροφίμων είναι μια δημοφιλής και λογική λύση για την ανακατεύθυνση ασφαλών, πλεονασματικών τροφίμων στα χέρια εκείνων που τα χρειάζονται περισσότερο. Οι περισσότερες δωρεές τροφίμων διευκολύνονται μέσω τραπεζών τροφίμων ή άλλων φιλανθρωπικών, μη κυβερνητικών οργανώσεων που τα παρέχουν σε τοπικούς δικαιούχους οργανισμούς, όπως συσσίτια, καταφύγια και κοινοτικά παντοπωλεία, για τη σίτιση ατόμων με χαμηλό εισόδημα και επισιτιστική ανασφάλεια. Καθώς η επισιτιστική ανασφάλεια και η FLW συνεχίζουν να αυξάνονται, νέα και καινοτόμα μοντέλα ανάκτησης τροφίμων έχουν εμφανιστεί σε όλο τον κόσμο.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) και τα Κράτη Μέλη της έχουν δεσμευτεί να επιτύχουν τον στόχο 12.3 της SDG για μείωση στο μισό των κατά κεφαλήν αποβλήτων τροφίμων σε επίπεδο λιανικής πώλησης και καταναλωτών έως το 2030, μειώνοντας τις απώλειες τροφίμων κατά μήκος της αλυσίδας παραγωγής και εφοδιασμού τροφίμων.¹¹ Τα Κράτη Μέλη έχουν λάβει υπόψη τους αυτή τη δέσμευση με διάφορους τρόπους, πολλοί από τους οποίους επισημαίνονται στην παρούσα έκθεση.

Ο παρών Νομικός Οδηγός με Συστάσεις Πολιτικής (εφεξής ο «Οδηγός») καλύπτει την Ελλάδα, όπου το 2023 δημιουργήθηκαν περισσότεροι από 2 εκατομμύρια τόνοι (~2,2 εκατομμύρια τόνοι) αποβλήτων τροφίμων¹² και 11,3% του πληθυσμού αντιμετώπιζε επισιτιστική ανασφάλεια το 2024.¹³ Ο παρών Οδηγός και άλλοι οδηγοί για τις χώρες της ΕΕ δημιουργήθηκαν σε συνεργασία μεταξύ της Κλινικής Δικαίου και Πολιτικής Τροφίμων της Νομικής Σχολής του Χάρβαρντ (Harvard Law School Food Law and Policy Clinic - FLPC) και της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας Τραπεζών Τροφίμων (European Food Banks Federation - FEBA). Η πρωτοβουλία αυτή αποτελεί μέρος του Παγκόσμιου Άτλαντα Πολιτικής για τη Δωρεά Τροφίμων, ο οποίος είναι μια παγκόσμια σύμπραξη μεταξύ του FLPC και του Παγκόσμιου Δικτύου Τραπεζικής Τροφίμων (Global FoodBanking Network - GFN). Στόχος του Παγκόσμιου Άτλαντα Πολιτικής για τη Δωρεά Τροφίμων είναι ο εντοπισμός και η επεξήγηση των εθνικών νόμων που αφορούν τη δωρεά τροφίμων, η ανάλυση των πιο κοινών νομικών εμποδίων για την προώθηση

μεγαλύτερης δωρεάς τροφίμων και η ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών και συστάσεων για την υπέρβαση αυτών των εμποδίων.¹⁴ Η FLPC και η FEBA, σε συνεργασία με μέλη της στην Ελλάδα,¹⁵ ανέπτυξαν αυτό το βοήθημα για να βοηθήσουν τους δωρητές τροφίμων, τις τράπεζες τροφίμων, τους οργανισμούς ανάκτησης τροφίμων και άλλους ενδιαμέσους φορείς (εφεξής συλλογικά αναφερόμενοι ως «οργανισμοί αναδιανομής τροφίμων») να κατανοήσουν τα σχετικά νομικά πλαίσια που επηρεάζουν τις προσπάθειες μείωσης των αποβλήτων τροφίμων και δωρεάς τροφίμων στην Ελλάδα.

Η ΕΕ έχει κάνει βήματα προς την κατεύθυνση του στόχου της για μια βιώσιμη, δίκαιη και υγιή αλυσίδα εφοδιασμού τροφίμων, με την αναδιανομή τροφίμων να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη σε πολλές από τις στρατηγικές της. Επιπλέον, πολλά Κράτη Μέλη έχουν προχωρήσει πέρα από τις απαιτήσεις της ΕΕ για να ενθαρρύνουν την αύξηση της αναδιανομής τροφίμων (π.χ. παρέχοντας πρόσθετα φορολογικά κίνητρα, προσφέροντας περαιτέρω προστασία, αναπτύσσοντας εθνικές στρατηγικές, και ακόμη, σε ορισμένες περιπτώσεις, επιβάλλοντας τη δωρεά τροφίμων μέσω νόμου). Η Ελλάδα έχει επισημάνει τη σημασία της μείωσης της FLW, ιδίως στο πλαίσιο της μετάβασης σε μια κυκλική οικονομία, αλλά δεν έχει ακόμη λάβει συγκεκριμένα μέτρα για την εφαρμογή της ως πολιτική προτεραιότητα.¹⁶

Μετά την παροχή αρχικών σχολίων σχετικά με την FLW και την ανάκτηση τροφίμων στην ΕΕ και την Ελλάδα, ο παρών Οδηγός παρέχει μια επισκόπηση των νομικών πλαισίων που σχετίζονται περισσότερο με τη δωρεά τροφίμων. Οι επόμενες ενότητες εξετάζουν πιο προσεκτικά τους νόμους που ισχύουν γενικά για τη δωρεά τροφίμων: εθνικές στρατηγικές για τη δωρεά τροφίμων, νόμοι και κανονισμοί για την ασφάλεια των τροφίμων, νόμοι για την επισήμανση της ημερομηνίας των τροφίμων, νόμοι για τον «Καλό Σαμαρείτη» ή την προστασία από την ευθύνη, φορολογικά κίνητρα για τη δωρεά τροφίμων ή/και αντικίνητρα φορολογικής πολιτικής, νόμοι για την αποτροπή της σπατάλης τροφίμων που τιμωρούν τη σπατάλη τροφίμων ή απαιτούν ανάκτηση, κρατικές επιχορηγήσεις και κίνητρα για δωρεές, και πολιτικές αναφοράς εκπομπών και αποβλήτων τροφίμων. Ο παρών Οδηγός παρέχει επίσης συγκεκριμένες συστάσεις για κάθε τομέα πολιτικής με βάση την έρευνα για κάθε χώρα, την παγκόσμια εμπειρογνώμοσύνη και τις συνεντεύξεις με τους ενδιαφερόμενους φορείς στη χώρα.

Κατάσταση της Επισιτιστικής Ανασφάλειας, της Απώλειας, της Σπατάλης και της Ανάκτησης Τροφίμων στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ελλάδα

Επισιτιστική Ανασφάλεια και Σπατάλη στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Το 2024, το 8,5% του πληθυσμού της ΕΕ δεν θα μπορεί να έχει την οικονομική δυνατότητα να καταναλώνει ένα ποιοτικό γεύμα κάθε δεύτερη ημέρα.¹⁷ Στην ΕΕ, σχεδόν 59 εκατομμύρια τόνοι (~65 εκατομμύρια τόνοι) αποβλήτων τροφίμων παράγονται ετησίως, με το σχετικό κόστος να εκτιμάται σε 132 δισεκατομμύρια ευρώ (~150 δισεκατομμύρια δολάρια).¹⁸ Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία της ΕΕ, περίπου το 70% των συνολικών αποβλήτων τροφίμων προκύπτει σε επίπεδο λιανικής πώλησης και κατανάλωσης, ενώ τα νοικοκυριά παράγουν περισσότερα από τα μισά (53%).¹⁹

Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία

Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία εισήγαγε ένα ισχυρό και πολυτομεακό πλαίσιο για τη μετάβαση της Ευρώπης

στην πρώτη κλιματικά ουδέτερη ήπειρο έως το 2050.²⁰ Παρέχει ένα σχέδιο δράσης για την ενίσχυση της αποδοτικής χρήσης των πόρων με τη μετάβαση σε μια καθαρή, κυκλική οικονομία, την αποκατάσταση της βιοποικιλότητας και τη μείωση της ρύπανσης, καθώς και την παροχή οικονομικά προσιτής και ασφαλούς ανανεώσιμης ενέργειας, πιο έξυπνων μεταφορών και τροφίμων υψηλής ποιότητας.²¹

Η συνολική Πράσινη Συμφωνία συμπληρώνεται από το νέο Σχέδιο Δράσης για την Κυκλική Οικονομία (CEAP),²² το Σχέδιο Δράσης της ΕΕ: Προς Μηδενική Ρύπανση για τον Αέρα, το Νερό και το Έδαφος,²³ και τη στρατηγική Από το Αγρόκτημα στο Πιρούνι, η οποία επικεντρώνεται σε βιώσιμα, δίκαια και υγιή συστήματα τροφίμων.²⁴ Κάθε ένα από αυτά τα στοιχεία της Πράσινης Συμφωνίας επισημαίνει συγκεκριμένα τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις της FLW. Το τμήμα 3.7 του CEAP ασχολείται με την τεράστια περιβαλλοντική πίεση και τα απόβλητα τροφίμων που προκύπτουν από την αλυσίδα αξίας των τροφίμων ως ένα σημαντικό στοιχείο της στρατηγικής για την κυκλική οικονομία,²⁵ και το τμήμα 2.5 της στρατηγικής «Από το αγρόκτημα στο πιρούνι» αναφέρει ότι η αντιμετώπιση των αποβλήτων τροφίμων είναι το κλειδί για την επίτευξη βιωσιμότητας στο σύστημα τροφίμων.²⁶

Για να αντιμετωπιστεί το ζήτημα αυτό στην ΕΕ και σύμφωνα με τον SDG 12.3 του ΟΗΕ, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εφάρμοσαν τροποποίηση της οδηγίας 2008/98/ΕΚ²⁷ (εφεξής «Οδηγία-Πλαίσιο για τα Απόβλητα»), η οποία εισήγαγε δεσμευτικούς εθνικούς στόχους μείωσης των αποβλήτων τροφίμων που πρέπει να επιτευχθούν έως το τέλος του 2030.²⁸ Σύμφωνα με την τροποποίηση του Οκτωβρίου 2025, τα Κράτη Μέλη πρέπει να διασφαλίσουν ότι τα απορρίμματα τροφίμων μειώνονται κατά 10% στους τομείς της επεξεργασίας και της μεταποίησης τροφίμων και κατά 30% κατά κεφαλήν στους τομείς του λιανικού εμπορίου, των εστιατορίων, των υπηρεσιών τροφίμων και των νοικοκυριών.²⁹ Η τροποποίηση υποχρεώνει επίσης τα Κράτη Μέλη να απαιτούν από τους υπευθύνους επιχειρήσεων τροφίμων να προτείνουν συμφωνίες δωρεάς σε οργανισμούς αναδιανομής τροφίμων για την ασφαλή αναδιανομή των πλεοναζόντων τροφίμων.³⁰

Πλατφόρμα της ΕΕ για την Απώλεια και τη Σπατάλη Τροφίμων

Το Σχέδιο Δράσης της ΕΕ για την Κυκλική Οικονομία (CEAP) του 2015 κάλεσε την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να δημιουργήσει μια πλατφόρμα αφιερωμένη στην πρόληψη της απώλειας και της σπατάλης τροφίμων (FLW).³¹ Ως εκ τούτου, η πλατφόρμα της ΕΕ για τις Απώλειες Τροφίμων και τη Σπατάλη Τροφίμων (εφεξής η «Πλατφόρμα») συστάθηκε το 2016 με θητεία μέχρι το 2021 και στη συνέχεια επανιδρύθηκε το 2022 με δεύτερη θητεία μέχρι το 2026.³² Στόχος του είναι να υποστηρίξει τα Κράτη Μέλη και τους φορείς σε όλη την αλυσίδα εφοδιασμού τροφίμων για την επίτευξη του Στόχου 12.3 του ΟΗΕ για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, εντοπίζοντας ευκαιρίες για την πρόληψη της δημιουργίας αποβλήτων τροφίμων σύμφωνα με την ιεραρχία των αποβλήτων.³³ Κατά τη διάρκεια της πρώτης θητείας της, η Πλατφόρμα συνέταξε ένα έγγραφο σχετικά με την αναδιανομή των πλεοναζόντων τροφίμων σε όλα τα Κράτη Μέλη³⁴ και συστάσεις για την πρόληψη της σπατάλης τροφίμων.³⁵ Επιπλέον, βοήθησε την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αναπτύξει μια κοινή μεθοδολογία και δείκτες για τη μέτρηση των αποβλήτων τροφίμων και των περιβαλλοντικών και οικονομικών επιπτώσεων της πρόληψης των αποβλήτων τροφίμων.³⁶

Κατά τη διάρκεια της δεύτερης θητείας της, η Πλατφόρμα σχεδιάζει να διεξάγει έρευνα σχετικά με τα απόβλητα τροφίμων από τους καταναλωτές και την κατανόηση της επισήμανσης της ημερομηνίας, καθώς και να μοιραστεί βέλτιστες πρακτικές για τη μείωση των αποβλήτων τροφίμων μεταξύ των μελών της αλυσίδας εφοδιασμού τροφίμων.³⁷ Θα υποστηρίξει επίσης νομοθετικές προτάσεις για τη στρατηγική «Από το Αγρόκτημα στο Πιρούνι».³⁸

Επισιτιστική Ανασφάλεια και Σπατάλη στην Ελλάδα

Το 2023, η Ελλάδα παρήγαγε περισσότερους από 2 εκατομμύρια τόνους αποβλήτων τροφίμων,³⁹ με τα νοικοκυριά να ευθύνονται για σχεδόν το ήμισυ του συνόλου (~920.000 τόνοι) και τον τομέα της μεταποίησης και της μεταποίησης να παράγει τα αμέσως περισσότερα απόβλητα τροφίμων (~480.000 τόνοι).⁴⁰ Μεταξύ των Κρατών Μελών, η Ελλάδα παρήγαγε τα τρίτα περισσότερα κιλά αποβλήτων τροφίμων ανά άτομο το 2023.⁴¹ Ταυτόχρονα, το 11,3% του ελληνικού πληθυσμού δεν μπορεί να εξασφαλίσει ένα ποιοτικό γεύμα⁴² κάθε δεύτερη μέρα το 2024, από 10,9% του πληθυσμού το 2023.⁴³

Η Ελλάδα έχει καταρτίσει σχέδια για τη μείωση της FLW, την αύξηση των δωρεών τροφίμων και την προώθηση προς μια κυκλική οικονομία. Σε αυτά περιλαμβάνονται το Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων (ΕΣΔΑ),⁴⁴ το Εθνικό Πρόγραμμα Πρόληψης Αποβλήτων (ΕΠΠΑ),⁴⁵ η Εθνική Στρατηγική για την Κυκλική Οικονομία,⁴⁶ και το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Κυκλική Οικονομία.⁴⁷ Στο σύνολό τους, οι στρατηγικές αυτές σηματοδοτούν τη φιλοδοξία της Ελλάδας να αποτρέψει και να μειώσει τα υπερβολικά απόβλητα και να μεταβεί σε μια κυκλική οικονομία. Ωστόσο, η Ελλάδα έχει μείνει πίσω στην εφαρμογή πολλών από τις προσπάθειες που διατυπώνονται στα σχέδια της χώρας για την πρόληψη και τη μείωση της FLW.

Επισκόπηση του Νομικού Πλαισίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η ΕΕ περιλαμβάνει 27 κυρίαρχες, ανεξάρτητες χώρες που ονομάζονται Κράτη Μέλη. Κάθε Κράτος Μέλος εκχωρεί ορισμένες από τις εξουσίες λήψης αποφάσεων στα κοινά θεσμικά όργανα της ΕΕ, ώστε οι αποφάσεις για συγκεκριμένα θέματα κοινού ενδιαφέροντος να λαμβάνονται δημοκρατικά σε επίπεδο ΕΕ. Κάθε δράση που αναλαμβάνεται βασίζεται σε συνθήκες που έχουν διαπραγματευτεί και εγκριθεί από όλα τα Κράτη Μέλη και έχουν επικυρωθεί από τα κοινοβούλια τους ή με δημοψήφισμα.⁴⁸

Στη διαδικασία λήψης αποφάσεων της ΕΕ συμμετέχουν διάφορα θεσμικά όργανα, όπως το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.⁴⁹ Καθένα από αυτά είναι υπεύθυνο για μια διαφορετική πτυχή της νομοθετικής διαδικασίας. Ενώ το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο καθορίζει τη «γενική πολιτική κατεύθυνση και τις προτεραιότητες της ΕΕ», η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει νέους νόμους και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης τους εγκρίνουν.⁵⁰ Τέλος, τα Κράτη Μέλη και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εφαρμόζουν το δίκαιο της ΕΕ.⁵¹

Το δίκαιο της ΕΕ διακρίνεται σε «πρωτογενές» και «δευτερογενές» δίκαιο. Οι Συνθήκες (πρωτογενές δίκαιο) αποτελούν τη βάση ή τους βασικούς κανόνες για κάθε δράση της ΕΕ. Τροποποιούνται κάθε φορά που ένα νέο Κράτος Μέλος προσχωρεί στην ΕΕ, καθώς και κατά καιρούς για τη μεταρρύθμιση των θεσμικών οργάνων της ΕΕ.⁵² Οι Συνθήκες οριοθετούν τους στόχους της ΕΕ, τους κανόνες για τα θεσμικά όργανα της ΕΕ, τη διαδικασία λήψης αποφάσεων και τις σχέσεις μεταξύ της ΕΕ και των Κρατών Μελών της.⁵³ Η Συνθήκη της Λισαβόνας του 2007 είναι η τελευταία τροποποιητική συνθήκη. Οι προηγούμενες συνθήκες ενσωματώνονται στην τρέχουσα ενοποιημένη έκδοση, η οποία περιλαμβάνει τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και τη Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.⁵⁴ Το δευτερογενές δίκαιο (κανονισμοί, οδηγίες και αποφάσεις) απορρέει από τις αρχές και τους στόχους που καθορίζονται στις συνθήκες.⁵⁵

Διάφορα είδη νομικών πράξεων επηρεάζουν τα Κράτη Μέλη. Οι κανονισμοί της ΕΕ δεσμεύουν άμεσα όλα τα Κράτη Μέλη, πράγμα που σημαίνει ότι ένας κανονισμός δεν χρειάζεται να περάσει στο εθνικό δίκαιο ενός Κράτους Μέλους για να τεθεί σε ισχύ. Ωστόσο, ένα Κράτος Μέλος μπορεί να υποχρεωθεί να αλλάξει την εθνική του νομοθεσία για να συμμορφωθεί με έναν κανονισμό.⁵⁶ Οι Οδηγίες της ΕΕ είναι νόμοι που απαιτούν από όλα τα Κράτη Μέλη ή μια συγκεκριμένη ομάδα Κρατών Μελών να επιτύχουν έναν συγκεκριμένο στόχο, συχνά με στόχο την ευθυγράμμιση των διαφόρων εθνικών νομοθεσιών. Οι Οδηγίες πρέπει γενικά να μεταφερθούν στο εθνικό δίκαιο για να τεθούν σε ισχύ, και οι εθνικές αρχές είναι ελεύθερες να αποφασίσουν πώς θα προσαρμόσουν τη νομοθεσία τους ώστε να επιτύχουν τον καθορισμένο στόχο.⁵⁷ Τέλος, η ΕΕ μπορεί να εκδίδει συστάσεις προς τα Κράτη Μέλη της, οι οποίες όμως δεν έχουν δεσμευτική νομική ισχύ.⁵⁸

Νομικό Πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Η απώλεια και η σπατάλη τροφίμων και τις Δωρεές Τροφίμων

Γενικός Κανονισμός για τη Νομοθεσία περί Τροφίμων και η Δέσμη Μέτρων Υγιεινής

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξέδωσαν τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 178/2002 το 2002.⁵⁹ Γνωστός ως Γενικός Κανονισμός για τη Νομοθεσία των Τροφίμων, θέτει τα θεμέλια της νομοθεσίας για τα τρόφιμα στην ΕΕ, περιγράφοντας τις αρχές που σχετίζονται με τα τρόφιμα και την ασφάλεια των τροφίμων σε όλα τα στάδια παραγωγής και διανομής.⁶⁰ Επιπλέον, ο νόμος θεσπίζει απαιτήσεις για την ασφάλεια των τροφίμων και την ιχνηλασιμότητα, συμπεριλαμβανομένων των εισαγωγών και των εξαγωγών, και περιγράφει τις ευθύνες των επιχειρήσεων για τη διασφάλιση της συμμόρφωσης.⁶¹ Το 2004 η ΕΕ ενέκρινε ένα νέο πλαίσιο για την ασφάλεια των τροφίμων, γνωστό ως Δέσμη Μέτρων για την Υγιεινή, το οποίο τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 2006.⁶² Αυτή η «δέσμη» κανονισμών περιγράφει συγκεκριμένους κανόνες για την ασφάλεια των τροφίμων για ολόκληρη την αλυσίδα τροφίμων, από την παραγωγή έως την κατανάλωση,⁶³ και απαιτεί από όλους τους επαγγελματίες που εμπλέκονται στην αλυσίδα τροφίμων να αποδείξουν ότι εφαρμόζουν τα κατάλληλα μέτρα ελέγχου που αφορούν τις αντίστοιχες επιχειρήσεις τροφίμων.⁶⁴

Το 2021, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξέδωσαν τον Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 2021/382 για την τροποποίηση του Κανονισμού 852/2004 για την υγιεινή των τροφίμων, ο οποίος συμπεριλήφθηκε στο πλαίσιο της Δέσμης Μέτρων για τη Υγιεινή για την ασφάλεια των τροφίμων.⁶⁵ Ο Κανονισμός αριθ. 2021/382 επιτρέπει ρητά στους υπευθύνους επιχειρήσεων τροφίμων να αναδιανέμουν τρόφιμα μετά την πάροδο της ημερομηνίας ελάχιστης διατηρησιμότητας (ή της ημερομηνίας «ανάλωσης κατά προτίμηση πριν από»), εφόσον τα τρόφιμα επιθεωρούνται και κρίνονται ασφαλή για κατανάλωση από τον άνθρωπο.⁶⁶ Μια άλλη τροποποίηση της Δέσμης Μέτρων για την Υγιεινή εγκρίθηκε το 2021 για να επιτραπεί η κατάψυξη του κρέατος στο λιανικό εμπόριο υπό ορισμένες προϋποθέσεις για τη διατήρηση της ασφάλειας των τροφίμων προς αναδιανομή.⁶⁷

Οδηγία-Πλαίσιο για τα Απόβλητα

Σύμφωνα με την Οδηγία-Πλαίσιο για τα Απόβλητα του 2008, επίσημα γνωστή ως Οδηγία 2008/98/ΕΚ, τα Κράτη Μέλη πρέπει να εφαρμόζουν την ακόλουθη ιεραρχία διαχείρισης αποβλήτων: πρόληψη, προετοιμασία για επαναχρησιμοποίηση, ανακύκλωση, ανάκτηση και διάθεση.⁶⁸ Η Οδηγία-Πλαίσιο για τα Απόβλητα ορίζει τα «βιοαπόβλητα» ως «βιοδιασπώμενα απόβλητα κήπων και πάρκων, απόβλητα τροφίμων και κουζίνας από νοικοκυριά, εστιατόρια, επιχειρήσεις εστίασης και χώρους λιανικής πώλησης και συγκρίσιμα απόβλητα από

μονάδες επεξεργασίας τροφίμων» και ενθαρρύνει τη χωριστή συλλογή και επεξεργασία των βιοαποβλήτων μέσω κομποστοποίησης και χώνευσης ή άλλων περιβαλλοντικά ασφαλών μεθόδων ανάκτησης.⁶⁹

Το 2018, η Οδηγία-Πλαίσιο για τα Απόβλητα αναθεωρήθηκε ώστε να απαιτεί συγκεκριμένα από τα Κράτη Μέλη να παρακολουθούν και να μειώνουν τα απόβλητα τροφίμων σε κάθε στάδιο της αλυσίδας εφοδιασμού.⁷⁰ Απαιτούσε από τα Κράτη Μέλη να καταρτίσουν προγράμματα πρόληψης της δημιουργίας αποβλήτων τροφίμων, να ενθαρρύνουν τη δωρεά τροφίμων και να παρέχουν κίνητρα για την εφαρμογή της ιεραρχίας των αποβλήτων.⁷¹ Η Οδηγία-Πλαίσιο για τα Απόβλητα δίνει επίσης ρητή προτεραιότητα στην ανθρώπινη κατανάλωση έναντι των ζωοτροφών ή της επανεπεξεργασίας που δεν αφορά τρόφιμα, όπως η κομποστοποίηση και η αναερόβια χώνευση.⁷²

Τον Οκτώβριο του 2025, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εφάρμοσαν τροποποίηση της Οδηγίας-Πλαισίου για τα Απόβλητα, η οποία περιλαμβάνει δεσμευτικούς στόχους μείωσης των αποβλήτων τροφίμων που πρέπει να επιτευχθούν από κάθε κράτος μέλος σε εθνικό επίπεδο έως το τέλος του 2030.⁷³ Αυτοί οι δεσμευτικοί στόχοι περιλαμβάνουν τη μείωση κατά 10% των αποβλήτων τροφίμων στους τομείς της επεξεργασίας και της μεταποίησης τροφίμων, καθώς και τη μείωση κατά 30% ανά κάτοικο στους τομείς του λιανικού εμπορίου, των εστιατορίων, των υπηρεσιών τροφίμων και των νοικοκυριών.⁷⁴ Επιπλέον, η αναθεώρηση απαιτεί από τα Κράτη Μέλη να διασφαλίζουν ότι οι οντότητες που διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην πρόληψη και παραγωγή αποβλήτων τροφίμων προτείνουν συμφωνίες δωρεάς σε τράπεζες τροφίμων και οργανισμούς αναδιανομής τροφίμων για τη διευκόλυνση της δωρεάς ασφαλών, πλεονασματικών τροφίμων.⁷⁵ Τα Κράτη Μέλη έχουν προθεσμία έως τις 17 Ιουνίου 2027 για να επικαιροποιήσουν την εθνική τους νομοθεσία σύμφωνα με την αναθεωρημένη Οδηγία-Πλαίσιο για τα Απόβλητα.⁷⁶

Κατευθυντήριες Γραμμές για την Δωρεά Τροφίμων

Την Παγκόσμια Ημέρα Τροφίμων (16 Οκτωβρίου) το 2017, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε τις Κατευθυντήριες Γραμμές της ΕΕ για τη Δωρεά Τροφίμων⁷⁷ στο πλαίσιο του CEAP.⁷⁸ Οι Κατευθυντήριες Γραμμές αναπτύχθηκαν σε διαβούλευση με την Πλατφόρμα της ΕΕ για τις Απώλειες Τροφίμων και τη Σπατάλη Τροφίμων,⁷⁹ στόχος των κατευθυντήριων γραμμών είναι να διευκολύνουν την ανάκτηση και την αναδιανομή ασφαλών, πλεονασματικών τροφίμων σε όσους τα έχουν ανάγκη.⁸⁰ Αποσαφηνίζουν τις σχετικές διατάξεις της νομοθεσίας της ΕΕ για τα τρόφιμα που αφορούν τις δωρεές τροφίμων για φιλανθρωπικούς σκοπούς και διευκολύνουν τη συμμόρφωση των δωρητών και των διανομέων πλεονασματικών τροφίμων με τη νομοθεσία της ΕΕ (π.χ. ασφάλεια τροφίμων, ιχνηλασιμότητα, ευθύνη, φόρος προστιθέμενης αξίας).⁸¹ Οι κατευθυντήριες γραμμές επιδιώκουν επίσης να διασφαλίσουν την «κοινή ερμηνεία» της σχετικής νομοθεσίας της ΕΕ από τις ρυθμιστικές αρχές των Κρατών Μελών.⁸² Τον Ιούνιο του 2020, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε πρόσθετες οδηγίες για τους υπεύθυνους επιχειρήσεων τροφίμων σχετικά με τα συστήματα διαχείρισης της ασφάλειας των τροφίμων, προκειμένου να διευκολυνθεί περαιτέρω η δωρεά τροφίμων και να υποστηριχθούν οι ορθές πρακτικές υγιεινής.⁸³

Επισκόπηση του Νομικού Πλαισίου της Ελλάδας

Η Ελλάδα είναι μια κοινοβουλευτική δημοκρατία που βασίζεται σε δημοκρατικές αρχές.⁸⁴ Το γραπτό σύνταγμα της, το οποίο αναθεωρήθηκε πρόσφατα το 2019, είναι ο ανώτατος νόμος της χώρας και θεσπίζει τη διάκριση των εξουσιών μεταξύ τριών κυβερνητικών κλάδων: της εκτελεστικής, της νομοθετικής και της δικαστικής εξουσίας.⁸⁵ Οι διεθνείς συνθήκες και συμβάσεις που επικυρώνονται και εφαρμόζονται από τον νομοθέτη υπερισχύουν του αντικρουόμενου εσωτερικού δικαίου.⁸⁶

Εκτελεστική Εξουσία

Οι εκτελεστικές εξουσίες κατανέμονται μεταξύ του προέδρου και της κυβέρνησης.⁸⁷ Ο πρόεδρος εκλέγεται από το Ελληνικό Κοινοβούλιο για πενταετή θητεία και υπηρετεί ως τελετουργικός αρχηγός του κράτους με περιορισμένες εξουσίες.⁸⁸ Η πραγματική εκτελεστική εξουσία ασκείται από την κυβέρνηση - τον πρωθυπουργό και το υπουργικό συμβούλιο, το οποίο κατευθύνει την κυβερνητική πολιτική και τη διοίκηση.⁸⁹

Νομοθετική Εξουσία

Το ελληνικό σύνταγμα αναθέτει τη νομοθετική εξουσία στο Ελληνικό Κοινοβούλιο, ένα μονοθάλαμο νομοθετικό σώμα που αποτελείται από 200 έως 300 βουλευτές, οι οποίοι εκλέγονται για τετραετή θητεία.⁹⁰ Στην πράξη, το Ελληνικό Κοινοβούλιο αποτελείται σχεδόν πάντα από το συνταγματικό ανώτατο όριο των 300 βουλευτών.⁹¹ Η Ελλάδα εκλέγει σήμερα βουλευτές με το σύστημα της ημι-αναλογικής εκπροσώπησης, το οποίο κατανέμει τις έδρες αναλογικά, δίνοντας παράλληλα μπόνους εδρών στο πρώτο κόμμα.⁹² Σύμφωνα με την τροποποίηση του ελληνικού εκλογικού νόμου το 2020, το πρώτο κόμμα μπορεί να λάβει 20 μπόνους έδρες εάν εξασφαλίσει το 25% των ψήφων και μπορεί να λάβει έως και 30 επιπλέον μπόνους έδρες, ανάλογα με το ποσοστό των ψήφων που λαμβάνει.⁹³

Το Κοινοβούλιο έχει την εξουσία να εισάγει, να συζητά, να τροποποιεί και να ψηφίζει νομοθεσία.⁹⁴ Ο πρόεδρος και η κυβέρνηση μπορούν να εκδίδουν προεδρικά διατάγματα και κανονιστικές πράξεις αντίστοιχα, αλλά είναι περιορισμένες και υπόκεινται σε δικαστική και κοινοβουλευτική εποπτεία.⁹⁵ Σε αντίθεση με τις χώρες με προεδρικό βέτο, ο πρόεδρος της Ελλάδας μπορεί να επιστρέψει ένα νομοσχέδιο στη Βουλή μόνο με παρατηρήσεις.⁹⁶ Το Κοινοβούλιο δεν υποχρεούται να αποδεχθεί ή να εξετάσει τις παρατηρήσεις του προέδρου, και εάν το Κοινοβούλιο εγκρίνει εκ νέου το νομοσχέδιο, ο πρόεδρος πρέπει να το δημοσιεύσει.⁹⁷

Δικαστική Εξουσία

Η ελληνική δικαιοσύνη αποτελείται από πολιτικά, ποινικά και διοικητικά δικαστήρια.⁹⁸ Ο Άρειος Πάγος είναι το ανώτατο δικαστήριο για αστικές και ποινικές υποθέσεις,⁹⁹ ενώ το Συμβούλιο της Επικρατείας είναι το ανώτατο διοικητικό δικαστήριο.¹⁰⁰ Το σύνταγμα θεσπίζει επίσης το Ελεγκτικό Συνέδριο για την εποπτεία των οικονομικών και δημοσιονομικών θεμάτων¹⁰¹ καθώς και το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο για ειδικά θέματα όπως η επίλυση συγκρούσεων μεταξύ διαφόρων δικαστηρίων.¹⁰²

Τοπική Αυτοδιοίκηση

Η τοπική αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα έχει ένα σύστημα δύο επιπέδων που περιλαμβάνει 13 περιφέρειες, οι

οποίες περιλαμβάνουν 332 δήμους.¹⁰³ Η κεντρική κυβέρνηση εποπτεύει τις δραστηριότητες διακυβέρνησης των περιφερειών και των δήμων μέσω αποκεντρωμένων διοικήσεων, οι επικεφαλής των οποίων διορίζονται από την κεντρική κυβέρνηση.¹⁰⁴ Το ελληνικό σύνταγμα εγγυάται την αυτοδιοίκηση και εξουσιοδοτεί τους δήμους και τις περιφέρειες να διαχειρίζονται τις τοπικές και περιφερειακές υποθέσεις με διοικητική και οικονομική αυτονομία με ελάχιστη κρατική εποπτεία.¹⁰⁵ Πρόσφατα, το Κοινοβούλιο έλαβε μέτρα για την αύξηση της λογοδοσίας και της διαφάνειας των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης.¹⁰⁶

Οι περιφέρειες είναι υπεύθυνες για το στρατηγικό σχεδιασμό και το συντονισμό σύμφωνα με τις εθνικές και ευρωπαϊκές πολιτικές και τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης.¹⁰⁷ Προετοιμάζουν και υλοποιούν περιφερειακά προγράμματα, διαχειρίζονται τα κονδύλια της ΕΕ σε περιφερειακό επίπεδο και επιβλέπουν διαδημοτικά έργα.¹⁰⁸ Οι δήμοι είναι επιφορτισμένοι με την καθημερινή παροχή επιχειρησιακών υπηρεσιών.¹⁰⁹ Διαχειρίζονται τις τοπικές δημόσιες υποδομές, την αποκομιδή απορριμμάτων, τις τοπικές πολεοδομικές και οικοδομικές άδειες, τις υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας και την επιβολή των δημοτικών κανονισμών.¹¹⁰ Ενώ υπάρχει κάποιος διαχωρισμός μεταξύ των αρχών των περιφερειών και των δήμων, πολλές αρχές επικαλύπτονται (π.χ. διαχείριση στερεών αποβλήτων), γεγονός που μπορεί να οδηγήσει σε συνεργασία μεταξύ των επιπέδων.¹¹¹

Βασικά Υπουργεία και Δημόσιοι Οργανισμοί για τα Απόβλητα και την Ανάκτηση Τροφίμων

Πολλά βασικά υπουργεία στην Ελλάδα εμπλέκονται στη δημιουργία πολιτικών που σχετίζονται με την ασφάλεια των τροφίμων, τα απόβλητα τροφίμων και τη δωρεά τροφίμων.

Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας
Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας (ΥΠΕΝ)

Το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας¹¹² (ΥΠΕΝ) είναι αρμόδιο για τη διατήρηση και τη βελτίωση του περιβάλλοντος, τον χωροταξικό και αστικό σχεδιασμό και την ανάπτυξη των φυσικών πόρων σύμφωνα με τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης.¹¹³ Το ΥΠΕΝ βρίσκεται στο επίκεντρο της ελληνικής πολιτικής για τη μείωση των αποβλήτων τροφίμων, καθώς είναι ο κύριος οργανισμός που είναι υπεύθυνος για την εκτέλεση του Εθνικού Προγράμματος Πρόληψης Αποβλήτων της χώρας¹¹⁴ και του Εθνικού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων.¹¹⁵

Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων
Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων

Το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (ΥΠΑΑΤ) είναι το κύριο υπουργείο πίσω από τη γεωργική και διατροφική πολιτική της Ελλάδας. Είναι υπεύθυνο για τη στήριξη του αγροδιατροφικού τομέα και την ευθυγράμμιση της ελληνικής γεωργικής στρατηγικής με τους στόχους της ΕΕ.¹¹⁶ Το ΥΠΑΑΤ προωθεί επίσης βιώσιμες γεωργικές πρακτικές και πρωτοβουλίες αγροτικής ανάπτυξης, οι οποίες υποστηρίζουν έμμεσα τη μείωση της απώλειας τροφίμων στα στάδια της παραγωγής και της μεταποίησης.¹¹⁷

Υπουργείο Υγείας
Υπουργείο Υγείας

Το Υπουργείο Υγείας (ΥΥ) είναι πρωτίστως υπεύθυνο για την προστασία της δημόσιας υγείας.¹¹⁸ Μέσω της Διεύθυνσης Δημόσιας Υγείας και των συναφών υπηρεσιών που υπάγονται στην αρμοδιότητά της,¹¹⁹ διαμορφώνει την πολιτική της Ελλάδας για την ασφάλεια και την υγιεινή των τροφίμων.¹²⁰ Για παράδειγμα, το Τμήμα Υγιεινής και Υγειονομικών Ελέγχων¹²¹ καθορίζει τις συνθήκες υγιεινής για τις δραστηριότητες των επιχειρήσεων τροφίμων, συμπεριλαμβανομένης της παρασκευής, της συσκευασίας, της αποθήκευσης και της μεταφοράς.¹²²

Εθνικός Οργανισμός Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής
Οργανισμός Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής (ΟΦΥΠΕΚΑ)

Ο Οργανισμός Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής (ΟΦΥΠΕΚΑ) ενεργεί στο πλαίσιο του ΥΠΕΝ και είναι υπεύθυνος για την περιβαλλοντική παρακολούθηση, τη συλλογή δεδομένων και την υποστήριξη της πολιτικής.¹²³ Παρέχει επιστημονική και τεχνική εμπειρογνωμοσύνη στο ΥΠΕΝ, παρακολουθεί τους δείκτες επιδόσεων για την πρόληψη της δημιουργίας αποβλήτων και συμβάλλει στην αξιολόγηση των μέτρων κυκλικής οικονομίας, συμπεριλαμβανομένων των προγραμμάτων μείωσης των αποβλήτων τροφίμων.¹²⁴

Ελληνική Αρχή Τροφίμων
Ενιαίος Φορέας Ελέγχου Τροφίμων (ΕΦΕΤ)

Ο Ενιαίος Φορέας Ελέγχου Τροφίμων¹²⁵ (ΕΦΕΤ) είναι ο κύριος κυβερνητικός φορέας που είναι επιφορτισμένος με την εποπτεία της ασφάλειας των τροφίμων και εποπτεύεται από το ΥΠΑΑΤ.¹²⁶ Συντονίζει την εφαρμογή και την επιβολή της νομοθεσίας για την ασφάλεια των τροφίμων, διενεργεί επιθεωρήσεις και διασφαλίζει τη συμμόρφωση σε ολόκληρη την τροφική αλυσίδα.¹²⁷

Νομικά Ζητήματα Σχετικά με τη Δωρεά Τροφίμων

Η ΕΕ θέτει βασικές απαιτήσεις για τα Κράτη Μέλη όσον αφορά νομικά ζητήματα σχετικά με τη δωρεά τροφίμων. Τα Κράτη Μέλη διαφέρουν ως προς το κατά πόσον υιοθετούν αυστηρότερους νόμους και πολιτικές για τη στήριξη της δωρεάς τροφίμων και τη μείωση της FLW. Οι ακόλουθες ενότητες περιγράφουν την τρέχουσα κατάσταση της Ελλάδας σε κάθε νομικό ζήτημα και διατυπώνουν εξατομικευμένες συστάσεις για τη βελτίωση του νομικού και πολιτικού τοπίου της Ελλάδας, ώστε να ενθαρρυνθεί η μεγαλύτερη δωρεά τροφίμων και να προληφθεί και να μειωθεί περαιτέρω η FLW.

Κατάταξη του Τομέα Νομικών Θεμάτων με μια Ματιά

Εθνικός Νόμος, Πολιτική ή Στρατηγική FLW	Ασφάλεια Τροφίμων για Δωρεές	Επισήμανση Ημερομηνίας	Προστασία Ευθύνες	Φορολογικά Κίνητρα	Φορολογικά Εμπόδια	Πολιτικές Αποτροπής της Σπατάλης Τροφίμων	Κυβερνητικές Επιχορηγήσεις και Κίνητρα	Πολιτικές Αναφοράς Εκπομπών, Περιβαλλοντικών και Αποβλήτων Τροφίμων
Μέτρια Πολιτική	Μέτρια Πολιτική	Ισχυρή Πολιτική	Καμία Πολιτική	Καμία Πολιτική	Όχι	Μέτρια Πολιτική	Περιορισμένη Πολιτική	Μέτρια Πολιτική

Εθνικοί νόμοι, πολιτικές ή στρατηγικές για την απώλεια και τη σπατάλη τροφίμων

Τα συστήματα τροφίμων είναι πολύπλευρα. Στις περισσότερες χώρες, πολλά διαφορετικά υπουργεία ή τμήματα ρυθμίζουν τα τρόφιμα και τη γεωργία, συμπεριλαμβανομένων των προσπαθειών για την αντιμετώπιση της FLW. Ως αποτέλεσμα, παρά τους διακηρυγμένους στόχους για τη μείωση της σπατάλης τροφίμων, πολλές κυβερνήσεις δεν έχουν εσωτερική συνοχή γύρω από το θέμα, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται ατελή, ασύνδετα ή ακόμη και αντιφατικά τοπία πολιτικής. Η ενοποίηση των πολυάριθμων κυβερνητικών υπηρεσιών και πρωτοβουλιών, μαζί με τους ενδιαφερόμενους φορείς του ιδιωτικού τομέα και της κοινωνίας των πολιτών, στο πλαίσιο μιας εθνικής στρατηγικής για τη FLW ή μέσω νόμων για τα απόβλητα τροφίμων ή για τις δωρεές, θέτει τη FLW στην πρώτη γραμμή της εθνικής ατζέντας και καθορίζει σαφείς ρόλους και αρμοδιότητες για τις διάφορες οντότητες. Αυτό είναι ζωτικής σημασίας για την εφαρμογή, τη λογοδοσία και τη συνεργασία μεταξύ των τομέων. Είναι ζωτικής σημασίας μια πολιτική ή στρατηγική να θέτει σαφώς προτεραιότητες για τον τρόπο επίλυσης ενός ζητήματος και να θέτει συγκεκριμένους στόχους.

Στο επίκεντρο του ελληνικού πλαισίου για τη FLW βρίσκεται ο νόμος 4819/2021 (εφεξής το «Ολοκληρωμένο Πλαίσιο Διαχείρισης Αποβλήτων»). Το Ολοκληρωμένο Πλαίσιο για τη Διαχείριση των Αποβλήτων μεταφέρει την Οδηγία Πλαίσιο για τα Απόβλητα στην εθνική νομοθεσία και καθορίζει τη νομική βάση για τη στρατηγική της Ελλάδας για τη διαχείριση των αποβλήτων. Τυποποιεί την ιεραρχία των αποβλήτων, δηλώνοντας ότι η

πρόληψη των αποβλήτων τροφίμων είναι η υψηλότερη προτεραιότητα, ακολουθούμενη από την εκτροπή ή την επανεπεξεργασία τροφίμων για ανθρώπινη κατανάλωση.¹²⁸ Σημειώνει επίσης ότι θα ληφθούν μέτρα για την επίτευξη μείωσης των αποβλήτων τροφίμων κατά 30% ανά κάτοικο στον τομέα του λιανικού εμπορίου και των καταναλωτών σε σύγκριση με το 2022 και ζητεί μειώσεις σε όλη την παραγωγή και τη μεταποίηση.¹²⁹ Όσον αφορά τη δωρεά τροφίμων, αναφέρει ρητά ότι τα πλεονάζοντα τρόφιμα μπορούν να αναδιανεμηθούν υπό την προϋπόθεση ότι είναι κατάλληλα για ανθρώπινη κατανάλωση και πληρούν τις απαιτήσεις ασφάλειας τροφίμων και επισήμανσης.¹³⁰

Στο πλαίσιο της προσπάθειας για τη διευκόλυνση αυτών των στόχων, το ολοκληρωμένο πλαίσιο για τη διαχείριση των αποβλήτων θεσπίζει μια ηλεκτρονική πλατφόρμα που κατασκευάστηκε και λειτουργεί από το ΥΠΕΝ για τη συλλογή δεδομένων σχετικά με τα απόβλητα και τα πλεονάσματα τροφίμων σε όλη την αλυσίδα εφοδιασμού- παρέχει φορολογικά κίνητρα για δωρεές τροφίμων- και επιβάλλει την έγκριση δύο σχεδίων υψηλού επιπέδου: του Εθνικού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων (ΕΣΔΑ) και του Εθνικού Προγράμματος Πρόληψης Αποβλήτων (ΕΠΠΑ).¹³¹ Το ΕΣΔΑ δημοσιεύθηκε το 2020,¹³² και το ΕΠΠΑ δημοσιεύθηκε το 2022.¹³³

Από τα δύο σχέδια, το ΕΠΠΑ χρησιμεύει ως το κύριο μέσο για την υλοποίηση των δεσμευτικών στόχων του νόμου σχετικά με τα απόβλητα τροφίμων. Προσδιορίζει την πρόληψη της σπατάλης τροφίμων ως προτεραιότητα και οργανώνει την προσέγγισή της γύρω από έξι πυλώνες, όπως η παρακολούθηση της παραγωγής αποβλήτων τροφίμων, η προώθηση της δωρεάς τροφίμων, η μείωση της σπατάλης τροφίμων σε επίπεδο παραγωγής και η ενθάρρυνση αλλαγών στη συμπεριφορά, μεταξύ άλλων.¹³⁴ Το ΕΠΠΑ περιγράφει συγκεκριμένες δράσεις που θα μπορούσαν να προωθήσουν κάθε πυλώνα και προσδιορίζει τις οντότητες που είναι κυρίως υπεύθυνες για την εφαρμογή τους.¹³⁵ Για παράδειγμα, το ΕΠΠΑ προτείνει την ανάπτυξη ενός συστήματος παρακολούθησης των αποβλήτων τροφίμων και ορίζει το Υπουργείο Οικονομίας και τον Ελληνικό Σύνδεσμο Επιχειρήσεων ως τους επικεφαλής φορείς για την εφαρμογή του.¹³⁶

Ενώ το ΕΠΠΑ αφορά την πρόληψη των αποβλήτων, το ΕΣΔΑ επικεντρώνεται κυρίως στη διαχείριση των αποβλήτων. Το ΕΣΔΑ αντιμετωπίζει δύο συνιστώσες των αποβλήτων τροφίμων: τα απόβλητα από χώρους υγειονομικής ταφής και τα γεωργικά απόβλητα.¹³⁷ Όσον αφορά τα απόβλητα υγειονομικής ταφής, το ΕΣΔΑ επιβάλλει ένα υποχρεωτικό σύστημα χωριστής συλλογής για τη μείωση των βιοαποβλήτων που καταλήγουν σε χώρους υγειονομικής ταφής. Παρόμοια πολιτική εισάγεται και για τη διαχείριση των γεωργικών αποβλήτων, η οποία περιλαμβάνει μέτρα όπως η ανάπτυξη ενός δικτύου συλλογής και μεταφοράς των γεωργικών αποβλήτων της Ελλάδας και η επεξεργασία των αποβλήτων μέσω αναερόβιας χώνευσης και κομποστοποίησης.¹³⁸ Τα μέτρα αυτά αποσκοπούν στην ανάκτηση ενέργειας και στη δημιουργία κομπόστ από γεωργικά απόβλητα, όπως υπολείμματα καλλιεργειών, τα οποία διαφορετικά θα απορρίπτονταν.¹³⁹ Το ΕΣΔΑ αναγνωρίζει επίσης την έλλειψη δεδομένων για την πλήρη κατανόηση του προβλήματος των αποβλήτων τροφίμων στην Ελλάδα και επιδιώκει να αντιμετωπίσει αυτό το κενό. Η συλλογή ενός ολοκληρωμένου συνόλου δεδομένων, όπως οι τύποι και οι πηγές των αποβλήτων τροφίμων που εισάγονται στο σύστημα, θα μπορούσε να βελτιώσει την κατανόηση του προβλήματος των αποβλήτων τροφίμων που αντιμετωπίζει η Ελλάδα και να ενισχύσει τις μελλοντικές στρατηγικές της για την FLW.

Ωστόσο, τόσο το ΕΠΠΑ όσο και το ΕΣΔΑ στερούνται μετρήσιμων στόχων και χρονοδιαγραμμάτων για την επίτευξη των προτεραιοτήτων της πολιτικής της Ελλάδας για τα απόβλητα τροφίμων, χωρίς δεσμευτικούς στόχους για τους διάφορους τομείς που πρέπει να επιτευχθούν έως το 2030. Αντ' αυτού, η ευθύνη για τον καθορισμό τέτοιων στόχων ανατίθεται σε μεμονωμένα κυβερνητικά όργανα και δεν υπάρχουν εργαλεία για την παρακολούθηση της προόδου. Για παράδειγμα, το ΕΠΠΑ προτείνει σε γενικές γραμμές τη δημιουργία εθνικών κατευθυντήριων γραμμών για τη δωρεά τροφίμων και μιας διαδικτυακής πλατφόρμας για την προώθησή της.¹⁴⁰ Ωστόσο, δεν διευκρινίζει ποια κυβερνητική υπηρεσία ή τμήμα είναι υπεύθυνο για την ανάπτυξη των

κατευθυντήριων γραμμών ή της πλατφόρμας ή πότε θα πρέπει να αναπτυχθούν.¹⁴¹ Η έλλειψη σαφών προθεσμιών και μηχανισμών λογοδοσίας εγείρει ανησυχίες σχετικά με τη συνολική αποτελεσματικότητα του ΕΠΠΑ και του ΕΣΔΑ, ιδίως δεδομένου ότι τα ζητήματα της FLW συγκεντρώνονται μαζί με τα γενικά ζητήματα αποβλήτων στο πλαίσιο και των δύο πολιτικών. Παρά την απαίτηση να αναπτύξει ένα ειδικό πρόγραμμα πρόληψης των αποβλήτων τροφίμων, η Ελλάδα δεν το είχε κάνει μέχρι τον Μάρτιο του 2026.¹⁴²

Συνοπτικά, ενώ οι νόμοι και οι πολιτικές της Ελλάδας για την FLW προσδιορίζουν βασικές προτεραιότητες, υπάρχουν σημαντικά κενά εφαρμογής στο τοπίο της εγχώριας πολιτικής.¹⁴³ Πρέπει να αναληφθεί σημαντική δράση για να επιτευχθούν οι δεσμευτικοί στόχοι της Οδηγίας-Πλαισίου για τα Απόβλητα για τη μείωση των αποβλήτων τροφίμων κατά 10% στους τομείς της επεξεργασίας και της μεταποίησης τροφίμων και κατά 30% στους τομείς του λιανικού εμπορίου, των εστιατορίων, των υπηρεσιών τροφίμων και των νοικοκυριών έως το 2030.¹⁴⁴ Η ενίσχυση του ΕΠΠΑ και του ΕΣΔΑ με συγκεκριμένους στόχους και σαφείς προθεσμίες, καθώς και η εφαρμογή μιας ειδικής στρατηγικής πρόληψης και διαχείρισης των αποβλήτων τροφίμων θα είναι ζωτικής σημασίας για την ουσιαστική μείωση των αποβλήτων τροφίμων και την προώθηση της δωρεάς τροφίμων.

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ

1. ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΠΟΥ ΘΑ ΕΣΤΙΑΖΕΙ ΕΙΔΙΚΑ ΣΤΗΝ Η ΑΠΩΛΕΙΑ ΚΑΙ Η ΣΠΑΤΑΛΗ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

Η Ελλάδα έχει διατυπώσει σχέδια για τη μείωση της FLW στο πλαίσιο του Ολοκληρωμένου Πλαισίου Διαχείρισης Αποβλήτων της χώρας, του ΕΣΔΑ και του ΕΠΠΑ. Ωστόσο, δεν έχει αναπτύξει μια στρατηγική που να επικεντρώνεται ειδικά στην πρόληψη και τη διαχείριση της FLW. Η στρατηγική θα πρέπει να βασίζεται στις προσπάθειες ενθάρρυνσης της δωρεάς τροφίμων, όπως η απαλλαγή των δωρεών τροφίμων από τον φόρο προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ), και να θέτει χρονοδιαγράμματα και δείκτες προόδου για τις προτεινόμενες δράσεις για τη μείωση της σπατάλης τροφίμων που προβλέπονται στο ΕΠΠΑ. Η στρατηγική FLW θα πρέπει επίσης να ορίσει έναν μόνο επικεφαλής οργανισμό που θα είναι υπεύθυνος για την παρακολούθηση της προόδου κάθε δράσης.

Ένα παράδειγμα μιας ισχυρής εθνικής στρατηγικής είναι ο Εθνικός Οδικός Χάρτης Πρόληψης των Αποβλήτων Τροφίμων 2023-2025 της Ιρλανδίας, ο οποίος αποτελεί μια προσέγγιση ολόκληρης της κοινωνίας για την καταπολέμηση της FLW.¹⁴⁵ Περιλαμβάνει όλα τα στάδια της αλυσίδας εφοδιασμού τροφίμων, από την πρωτογενή παραγωγή έως τη μεταποίηση, το λιανικό εμπόριο, την υπηρεσία τροφίμων και τα νοικοκυριά.¹⁴⁶ Καθορίζει επίσης δράσεις προτεραιότητας για τη μείωση της FLW, ορίζει έναν επικεφαλής φορέα υλοποίησης και άλλους εμπλεκόμενους φορείς και ορίζει συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα για την ολοκλήρωση κάθε δράσης.¹⁴⁷ Οι δράσεις προτεραιότητας οργανώνονται σε τομείς εστίασης, όπως η μέτρηση και η υποβολή εκθέσεων σχετικά με τα απόβλητα τροφίμων, η αναδιανομή τροφίμων και ο διαχωρισμός των αποβλήτων τροφίμων.¹⁴⁸ Η Ιρλανδία αναπτύσσει επί του παρόντος την επόμενη επανάληψη του χάρτη πορείας σύμφωνα με τη νομοθετική απαίτηση να καταρτίζεται εθνικός χάρτης πορείας για την πρόληψη των αποβλήτων τροφίμων κάθε τρία χρόνια, αποτελώντας πρότυπο για άλλες χώρες, αποδεικνύοντας ότι η αποτελεσματική πολιτική πρέπει να προσαρμόζεται συνεχώς και να βασίζεται στην πρόοδο με την πάροδο του χρόνου.¹⁴⁹

Ασφάλεια Τροφίμων για Δωρεές

Σε πολλές χώρες, ένα βασικό εμπόδιο για τη δωρεά πλεοναζόντων τροφίμων είναι η έλλειψη γνώσεων ή άμεσα διαθέσιμων οδηγιών σχετικά με τις διαδικασίες ασφαλείας. Όλα τα τρόφιμα που δωρίζονται θα πρέπει να είναι ασφαλή για κατανάλωση και να συμμορφώνονται με τους ισχύοντες νόμους και κανονισμούς για την ασφάλεια των τροφίμων. Οι δυνητικοί δωρητές, ωστόσο, συχνά δεν είναι σίγουροι για το ποιοι κανονισμοί ασφαλείας τροφίμων ισχύουν για τα τρόφιμα που δωρίζονται, σε αντίθεση με τα αγορασμένα τρόφιμα, καθώς και για τα βήματα που απαιτούνται για την ασφαλή δωρεά τροφίμων σύμφωνα με τους ισχύοντες κανονισμούς. Ως αποτέλεσμα, ασφαλή και πλεονάζοντα τρόφιμα που θα μπορούσαν να διατεθούν σε πληθυσμούς που τα έχουν ανάγκη, προορίζονται για χωματερές.

Σε επίπεδο ΕΕ, ο Γενικός Κανονισμός για τη Νομοθεσία των Τροφίμων -που εκδόθηκε το 2002 ως κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 178/2002- παρέχει τη γενική καθοδήγηση και τις απαιτήσεις για την ασφάλεια των τροφίμων στα Κράτη Μέλη, και δημιούργησε την Ευρωπαϊκή Αρχή για την Ασφάλεια των Τροφίμων για την παροχή επιστημονικής ανάλυσης των ζητημάτων ασφαλείας των τροφίμων.¹⁵⁰ Ο Γενικός Κανονισμός για τη Νομοθεσία των Τροφίμων ορίζει κριτήρια για τον προσδιορισμό της ασφαλείας ενός προϊόντος διατροφής, απαιτεί την ιχνηλασιμότητα και αναθέτει στους υπεύθυνους των επιχειρήσεων την ευθύνη της συμμόρφωσης με τους κανονισμούς για την ασφάλεια των τροφίμων.¹⁵¹ Τον Ιανουάριο του 2006, η ΕΕ εφάρμοσε μια νέα δέσμη κανονισμών για την ασφάλεια των τροφίμων που ονομάστηκε δέσμη μέτρων υγιεινής για την εναρμόνιση των εθνικών κανονιστικών πλαισίων που σχετίζονται με την υγιεινή των τροφίμων στα Κράτη Μέλη.¹⁵²

Οι προαναφερθείσες Κατευθυντήριες Γραμμές της ΕΕ για τη Δωρεά Τροφίμων διευκρινίζουν ότι κάθε δραστηριότητα που σχετίζεται με την αναδιανομή πλεοναζόντων τροφίμων πρέπει να συμμορφώνεται με τους κανόνες της ΕΕ σχετικά με την υγιεινή των τροφίμων που ισχύουν για όλες τις επιχειρήσεις τροφίμων. Οι κατευθυντήριες γραμμές διευκρινίζουν επίσης ότι οι οργανώσεις αναδιανομής τροφίμων και οι φιλανθρωπικές οργανώσεις θεωρούνται «υπεύθυνοι επιχειρήσεων τροφίμων» σύμφωνα με τη Γενική Νομοθεσία για τα Τρόφιμα και, ως εκ τούτου, πρέπει να συμμορφώνονται με τη νομοθεσία αυτή και με άλλους κανόνες της ΕΕ που σχετίζονται με την ασφάλεια των τροφίμων, συμπεριλαμβανομένης της Δέσμης Μέτρων για την Υγιεινή.¹⁵³ Οι κατευθυντήριες γραμμές σημειώνουν απαιτήσεις που ισχύουν γενικά για όλους τους φορείς αναδιανομής τροφίμων, αλλά υπογραμμίζουν επίσης απαιτήσεις που ισχύουν ειδικά για ορισμένους φορείς ή τύπους τροφίμων, όπως οι τομείς της φιλοξενίας, της εστίασης και της παροχής υπηρεσιών τροφίμων, ή απαιτήσεις που ισχύουν ειδικά για την αναδιανομή τροφίμων ζωικής προέλευσης.¹⁵⁴ Οι κατευθυντήριες γραμμές διευκρινίζουν περαιτέρω τις περιπτώσεις στις οποίες τα Κράτη Μέλη μπορούν να παρεκκλίνουν από ορισμένους κανόνες για την ασφάλεια των τροφίμων.¹⁵⁵

Εκτός των Κατευθυντήριων Γραμμών της ΕΕ για τη Δωρεά Τροφίμων, οι εθνικοί νόμοι που σχετίζονται με την ασφάλεια των τροφίμων για την αναδιανομή τροφίμων μπορούν να αμβλύνουν τις ανησυχίες των δωρητών τροφίμων και των φορέων αναδιανομής (όπως οργανισμοί δωρητών, φιλανθρωπικές οργανώσεις ή τράπεζες τροφίμων) που προσπαθούν να προσδιορίσουν τις διαδικασίες που τους αφορούν.¹⁵⁶ Στις χώρες που δεν κωδικοποιούν τις απαιτήσεις για την ασφάλεια των τροφίμων που σχετίζονται με τη δωρεά τροφίμων στο εθνικό δίκαιο, οι κυβερνητικές κατευθυντήριες γραμμές για την υγιεινή στο πλαίσιο της αναδιανομής τροφίμων είναι χρήσιμες για τους δωρητές τροφίμων και τους φορείς αναδιανομής για τον εντοπισμό και την κατανόηση των σχετικών διαδικασιών.

Σε εθνικό επίπεδο, ο νόμος 2741/1999 θεσπίζει τον Ενιαίο Φορέα Ελέγχου Τροφίμων (ΕΦΕΤ) για την εποπτεία της ασφαλείας των τροφίμων¹⁵⁷ και της υγιεινής υπό την εποπτεία του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (ΥΠΑΑΤ).¹⁵⁸ Ο ΕΦΕΤ είναι αρμόδιος για την επιβολή της νομοθεσίας της ΕΕ για τα τρόφιμα,

την ανάπτυξη κατευθυντήριων γραμμών για θέματα υγιεινής τροφίμων και τη διερεύνηση παραβιάσεων των απαιτήσεων για την ασφάλεια των τροφίμων στην Ελλάδα.¹⁵⁹

Ο νόμος 4177/2013 καθορίζει το γενικό πλαίσιο για τη διάθεση προϊόντων, συμπεριλαμβανομένων των τροφίμων, στην αγορά.¹⁶⁰ Η ασφάλεια των τροφίμων στην Ελλάδα ρυθμίζεται κατά κύριο λόγο από την υπουργική απόφαση αριθ. 1100/1987 (εφεξής «Κώδικας Τροφίμων»),¹⁶¹ το νόμο 4235/2014,¹⁶² ο οποίος αντιμετωπίζει τη μη συμμόρφωση με τις απαιτήσεις της ΕΕ για την ασφάλεια των τροφίμων, και μια υπουργική απόφαση σχετικά με τους υγειονομικούς όρους και προϋποθέσεις για τη λειτουργία επιχειρήσεων τροφίμων και ποτών και άλλες διατάξεις (εφεξής η «Υπουργική Απόφαση για τη Λειτουργία επιχειρήσεων τροφίμων»).¹⁶³ Ο Κώδικας Τροφίμων θεσπίζει κανονισμούς για τη διασφάλιση της ασφάλειας και της υγιεινής των τροφίμων σε όλα τα στάδια της αλυσίδας εφοδιασμού, όπως η παραγωγή, η επισήμανση και η εμπορία.¹⁶⁴ Η Υπουργική Απόφαση σχετικά με τις δραστηριότητες των επιχειρήσεων τροφίμων απαιτεί από τους υπευθύνους επιχειρήσεων τροφίμων να διασφαλίζουν ότι όλα τα στάδια της επεξεργασίας, της παραγωγής, της συσκευασίας, της αποθήκευσης, της μεταφοράς, της διανομής, του χειρισμού και της διάθεσης των τροφίμων που βρίσκονται υπό τον έλεγχό τους συμμορφώνονται με τις απαιτήσεις του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 852/2004.¹⁶⁵ Οι νόμοι για την ασφάλεια των τροφίμων στην Ελλάδα δεν εξετάζουν ρητά τις απαιτήσεις που σχετίζονται με τη διατήρηση της υγιεινής των τροφίμων που χορηγούνται.

Εντός της ΕΕ, ο Κανονισμός αριθ. 1169/2011 για την Ενημέρωση των Καταναλωτών σχετικά με τα Τρόφιμα (εφεξής ο «Κανονισμός FIC») καθορίζει τις απαιτήσεις για τις ετικέτες ημερομηνίας στα τρόφιμα.¹⁶⁶ Σύμφωνα με τον Κανονισμό FIC, τα δωριζόμενα τρόφιμα σε προσυσκευασμένη μορφή πρέπει να περιέχουν όλες τις υποχρεωτικές πληροφορίες επισήμανσης, συμπεριλαμβανομένων των ετικετών ημερομηνίας.¹⁶⁷ Σε περίπτωση που τα τρόφιμα που προσφέρθηκαν από δωρεά πωλήθηκαν αρχικά ασυσκευάστα, οι επιχειρήσεις τροφίμων μπορούν να τα συσκευάσουν χύδην για να τα παραδώσουν σε μια οργάνωση ανάκτησης τροφίμων ή σε φιλανθρωπικό ίδρυμα.¹⁶⁸ Στη συσκευασία χύδην πρέπει να αναγράφεται η ονομασία του τροφίμου, η ημερομηνία «ανάλωση μέχρι» ή «ανάλωση κατά προτίμηση μέχρι», οι οδηγίες αποθήκευσης, καθώς και το όνομα και η διεύθυνση του δωρητή.¹⁶⁹ Επιπλέον, ο δωρητής πρέπει να παρέχει όλες τις υποχρεωτικές πληροφορίες επισήμανσης στην παραλήπτρια οντότητα και τελικά στους τελικούς αποδέκτες σε έγγραφο που συνοδεύει το τρόφιμο (π.χ. δελτίο αποστολής ή τιμολόγιο).¹⁷⁰

Επί του παρόντος, όσοι επιθυμούν να δωρίσουν ή να αναδιανείμουν τρόφιμα στην Ελλάδα μπορούν να συμβουλευτούν τις Κατευθυντήριες Γραμμές της ΕΕ για τη Δωρεά Τροφίμων για να καθορίσουν τι απαιτείται από αυτούς για να διασφαλίσουν την ασφάλεια των τροφίμων σε κάθε στάδιο της διαδικασίας δωρεάς τροφίμων. Το Ολοκληρωμένο Πλαίσιο για τη Διαχείριση Αποβλήτων αναφέρει ότι τα πλεονάζοντα τρόφιμα μπορούν να αναδιανεμηθούν υπό την προϋπόθεση ότι είναι κατάλληλα για ανθρώπινη κατανάλωση και πληρούν τις απαιτήσεις ασφάλειας τροφίμων.¹⁷¹ Ωστόσο, ο ΕΦΕΤ δεν έχει δημοσιεύσει οδηγίες για τη δωρεά τροφίμων, η ιστοσελίδα¹⁷² και η νομοθεσία για την ασφάλεια των τροφίμων (π.χ. ο Κώδικας Τροφίμων και η Υπουργική Απόφαση σχετικά με τις δραστηριότητες των επιχειρήσεων τροφίμων) δεν αναφέρονται σαφώς στη δωρεά τροφίμων ή στη δυνατότητα δωρεάς τροφίμων μετά την ημερομηνία «ανάλωση κατά προτίμηση πριν από», υπό την προϋπόθεση ότι εξακολουθούν να είναι ασφαλή για κατανάλωση από τον άνθρωπο. Οι δωρητές τροφίμων και οι ενδιαμέσοι οργανισμοί στην Ελλάδα θα ωφελούνταν από πρόσθετες οδηγίες που παρέχουν μια επισκόπηση των απαιτήσεων της ΕΕ και των εθνικών απαιτήσεων για την ασφάλεια των τροφίμων για τις δωρεές, ώστε να τους βοηθήσουν να κατανοήσουν τις υποχρεώσεις τους.

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

1. ΘΕΣΠΙΣΗ ΝΕΑΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ Η ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΣΑΦΗΝΙΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΑ ΔΩΡΙΖΟΜΕΝΑ ΤΡΟΦΙΜΑ

Οι Κατευθυντήριες Γραμμές της ΕΕ για τη Δωρεά Τροφίμων διευκρινίζουν ότι οι δωρητές τροφίμων και οι οργανισμοί αναδιανομής τροφίμων πρέπει να συμμορφώνονται με τους κανόνες της ΕΕ σχετικά με την υγιεινή των τροφίμων. Οι Κατευθυντήριες Γραμμές της ΕΕ διευκρινίζουν επίσης ότι τα τρόφιμα μπορούν να διατεθούν μετά την ημερομηνία «ανάλωση κατά προτίμηση πριν από», εάν εξακολουθούν να είναι κατάλληλα για κατανάλωση από τον άνθρωπο. Ωστόσο, η νομοθεσία για την ασφάλεια των τροφίμων στην Ελλάδα δεν αναφέρεται στη δωρεά τροφίμων και ο ΕΦΕΤ δεν έχει αναπτύξει κατευθυντήριες γραμμές για την ασφάλεια των τροφίμων στις δωρεές. Για να αποσαφηνίσει τις απαιτήσεις για την ασφάλεια των τροφίμων που δωρίζονται, η Ελλάδα θα πρέπει να θεσπίσει νέα νομοθεσία σχετικά με τη δωρεά τροφίμων ή να τροποποιήσει την υφιστάμενη νομοθεσία, ιδίως τον Κώδικα Τροφίμων και την υπουργική απόφαση για τις δραστηριότητες των επιχειρήσεων τροφίμων, ώστε να περιλαμβάνει ειδικές διατάξεις για τις δωρεές. Η εν λόγω νομοθεσία θα πρέπει επίσης να αποσαφηνίσει ποιος κυβερνητικός φορέας έχει την πρωταρχική αρμοδιότητα να ρυθμίζει και να επιβάλλει τις απαιτήσεις ασφαλείας τροφίμων για τα δωρεά τρόφιμα. Η σαφής αναφορά στη δωρεά τροφίμων και στις απαιτήσεις ασφαλείας τους στο πλαίσιο της εθνικής νομοθεσίας για την ασφάλεια των τροφίμων θα διευκόλυνε τους δωρητές τροφίμων και τις ενδιαμέσες οργανώσεις που επιδιώκουν την ασφαλή αναδιανομή των πλεοναζόντων τροφίμων και θα μπορούσε να αυξήσει τις δωρεές τροφίμων.

2. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΔΙΑΔΟΣΗ ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΤΙΚΩΝ ΟΔΗΓΙΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΣΤΙΣ ΔΩΡΕΕΣ

Ο ΕΦΕΤ είναι αρμόδιος για τη δημιουργία οδηγιών σχετικά με θέματα ασφαλείας τροφίμων στην Ελλάδα και θα μπορούσε να αναπτύξει οδηγίες για την αποσαφήνιση των απαιτήσεων για τη διατήρηση της ασφαλείας των τροφίμων καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας δωρεάς. Η εν λόγω καθοδήγηση θα μπορούσε επίσης να διευκρινίσει ότι τα τρόφιμα μπορούν να δωρίζονται μετά την ημερομηνία «ανάλωση κατά προτίμηση πριν από», εφόσον είναι ασφαλή για κατανάλωση από τον άνθρωπο, σύμφωνα με τις Κατευθυντήριες Γραμμές της ΕΕ για τη Δωρεά Τροφίμων και το Ολοκληρωμένο Πλαίσιο για τη Διαχείριση των Αποβλήτων. Οι δωρητές τροφίμων και οι ενδιαμέσες οργανώσεις θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν την παρούσα καθοδήγηση για να κατανοήσουν τις υποχρεώσεις τους όσον αφορά την ασφάλεια τροφίμων σε σχέση με τα τρόφιμα που δωρίζονται.

Για παράδειγμα, το Λουξεμβούργο παρέχει καθοδήγηση για τις εταιρείες του τομέα των τροφίμων σε έναν εξειδικευμένο δικτυακό τόπο για την ασφάλεια των τροφίμων («Le Portail de la Sécurité Alimentaire»).¹⁷³ Η καθοδήγηση, η οποία διατίθεται στα γερμανικά και στα γαλλικά, παρέχει στους δωρητές, στους οργανισμούς αναδιανομής τροφίμων και στις φιλανθρωπικές οργανώσεις γενικές αρχές και κανόνες για την αποθήκευση και την ιχνηλασιμότητα των δωριζόμενων τροφίμων.¹⁷⁴ Περιλαμβάνει επίσης έναν κατάλογο ελέγχου για τους φορείς δωρεάς τροφίμων που πρέπει να ακολουθούν καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας αναδιανομής, συμπεριλαμβανομένου του ελέγχου της ετικέτας ημερομηνίας και της παρακολούθησης της συμμόρφωσης με τις απαιτήσεις της ψυκτικής αλυσίδας.¹⁷⁵ Η διαθεσιμότητα εγγράφων καθοδήγησης που παρέχουν σαφείς και

προσιτές πληροφορίες τόσο στους οργανισμούς αναδιανομής τροφίμων όσο και στις επιχειρήσεις τροφίμων καθιστά τη διαδικασία πιο διαφανή και μειώνει την επιβάρυνση όσων επιθυμούν να δωρίσουν τρόφιμα.

Επισήμανση Ημερομηνίας

Οι ετικέτες ημερομηνίας που τοποθετούνται στα τρόφιμα αποτελούν σημαντικό παράγοντα σπατάλης τροφίμων και εμπόδιο στη δωρεά τροφίμων. Όπως εξηγήθηκε στην προηγούμενη ενότητα, οι περισσότεροι δωρητές τροφίμων και οι οργανισμοί αναδιανομής τροφίμων είναι δεόντως προσεκτικοί όσον αφορά τη δωρεά τροφίμων που πληρούν τα πρότυπα ασφαλείας, αλλά δεν είναι πάντα σαφές ποια πρότυπα αφορούν στην ασφάλεια των τροφίμων. Και, ενώ τα φρέσκα προϊόντα, όπως τα φρούτα και τα λαχανικά, εμφανίζονται ορατά αλλοιωμένα όταν δεν είναι πλέον ασφαλή για κατανάλωση, αυτό μπορεί να είναι πιο δύσκολο να εκτιμηθεί για τα συσκευασμένα τρόφιμα. Πολλοί δωρητές ερμηνεύουν τις ετικέτες ημερομηνίας που τοποθετούνται σε τέτοια τρόφιμα ως δείκτες ασφάλειας και, ως εκ τούτου, πετούν τα τρόφιμα μόλις περάσει η ημερομηνία. Επιπλέον, οι μεσάζοντες μπορούν να αρνηθούν να δεχτούν δωρεά τροφίμων μετά την ημερομηνία αυτή, θεωρώντας τα τρόφιμα ακατάλληλα για ανθρώπινη κατανάλωση.

Παρά την ερμηνεία αυτή, για τη συντριπτική πλειονότητα των τροφίμων, οι ετικέτες ημερομηνίας υποδεικνύουν τη φρεσκάδα ή την ποιότητα και όχι την ασφάλεια των τροφίμων. Οι κατασκευαστές χρησιμοποιούν μια ποικιλία μεθόδων που βασίζονται στην ποιότητα για να καθορίσουν το χρονικό πλαίσιο των ημερομηνιών, οι περισσότερες από τις οποίες αντικατοπτρίζουν το πότε το τρόφιμο θα βρίσκεται στην «μέγιστη ποιότητά» του.¹⁷⁶ Ωστόσο, οι παγκόσμιες τάσεις δείχνουν ότι οι καταναλωτές γενικά θεωρούν λανθασμένα τις ετικέτες ημερομηνίας ως δείκτες ασφάλειας και όχι ποιότητας. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, για παράδειγμα, οι ερευνητές διαπίστωσαν ότι οι καταναλωτές απέρριψαν σχεδόν το 20% των τροφίμων που θα μπορούσαν να έχουν καταναλωθεί λόγω σύγχυσης σχετικά με την επισήμανση της ημερομηνίας.¹⁷⁷ Ομοίως, το 88% των Αμερικανών αναφέρει ότι πετάει τρόφιμα μετά την ημερομηνία λήξης λόγω ανησυχιών για την ασφάλεια, ακόμη και αν υπάρχει ελάχιστος κίνδυνος τροφιμογενούς ασθένειας εκείνη τη στιγμή.¹⁷⁸

Στην ΕΕ, ο Κανονισμός FIC διέπει τη χρήση ετικετών ημερομηνίας στα τρόφιμα.¹⁷⁹ Για την πλειονότητα των συσκευασμένων τροφίμων, ο κανονισμός αυτός απαιτεί είτε μια σήμανση ημερομηνίας που προσδιορίζει ότι πρόκειται για ημερομηνία «ανάλωσης πριν από» -που δηλώνει την ασφάλεια- είτε μια «ημερομηνία ελάχιστης διατηρησιμότητας» (ή ημερομηνία «ανάλωσης κατά προτίμηση πριν από» -που δηλώνει την ποιότητα.¹⁸⁰ Ο Κανονισμός FIC διευκρινίζει ότι η ημερομηνία ελάχιστης διατηρησιμότητας θεωρείται ημερομηνία ποιότητας ή «η ημερομηνία μέχρι την οποία το τρόφιμο διατηρεί τις ειδικές του ιδιότητες όταν αποθηκεύεται σωστά» και θα πρέπει να αποτελεί την προεπιλεγμένη ετικέτα.¹⁸¹ Η ημερομηνία ελάχιστης διατηρησιμότητας πρέπει να αντικατασταθεί από την ημερομηνία «ανάλωση πριν από» για τα τρόφιμα «τα οποία, από μικροβιολογική άποψη, είναι ιδιαίτερα ευπαθή και, επομένως, είναι πιθανό μετά από σύντομο χρονικό διάστημα να αποτελέσουν άμεσο κίνδυνο για την ανθρώπινη υγεία».¹⁸² Τα προϊόντα διατροφής θεωρούνται μη ασφαλή για κατανάλωση μετά την παρέλευση της ημερομηνίας «ανάλωσης πριν από».¹⁸³ Ο Κανονισμός FIC ευθυγραμμίζεται με τη πρότυπη γλώσσα που καθορίζεται στο Γενικό Πρότυπο του *Codex Alimentarius* για την επισήμανση των Προσυσκευασμένων Τροφίμων.¹⁸⁴

Ο Κανονισμός FIC απαιτεί όλες οι υποχρεωτικές πληροφορίες για τα τρόφιμα να αναγράφονται σε εύκολα ορατό σημείο,¹⁸⁵ συμπεριλαμβανομένων τυχόν ειδικών συνθηκών αποθήκευσης ή χρήσης.¹⁸⁶ Επίσης, απαριθμεί τα τρόφιμα που δεν απαιτείται να φέρουν σήμανση ημερομηνίας «ανάλωσης κατά προτίμηση πριν από», τα οποία περιλαμβάνουν φρέσκα φρούτα και λαχανικά, κρασιά, ποτά με 10% ή περισσότερο αλκοόλ, αρτοσκευάσματα, ξύδι, μαγειρικό αλάτι, ζάχαρη, προϊόντα ζαχαροπλαστικής και τσίχλες.¹⁸⁷ Ενώ οι ετικέτες ημερομηνίας δεν απαιτούνται για τα προϊόντα αυτά, δεν φαίνεται επίσης να απαγορεύονται, γεγονός που θα μπορούσε να οδηγήσει

σε διαφορετικές πρακτικές επισήμανσης. Ο Κανονισμός FIC αναφέρει επίσης ότι οι περισσότερες από τις διατάξεις του δεν εφαρμόζονται σε μη προσυσκευασμένα εμπορεύματα «εκτός εάν τα Κράτη Μέλη θεσπίσουν εθνικά μέτρα».¹⁸⁸ Αυτό παρέχει στα Κράτη Μέλη την εξουσία να εφαρμόζουν πιο εκτεταμένες απαιτήσεις επισήμανσης ημερομηνίας.

Αν και δεν εξετάζεται στον Κανονισμό FIC, η δωρεά τροφίμων μετά την ημερομηνία επισήμανσής τους εξετάζεται στις Κατευθυντήριες Γραμμές της ΕΕ για τη Δωρεά Τροφίμων. Οι κατευθυντήριες γραμμές διευκρινίζουν ότι, ενώ τα τρόφιμα που έχουν περάσει την ημερομηνία «ανάλωση πριν από», μπορεί να προκαλέσουν προβλήματα ασφάλειας, τα τρόφιμα που έχουν περάσει την ημερομηνία «ανάλωση κατά προτίμηση πριν από» είναι ασφαλή για κατανάλωση «υπό την προϋπόθεση ότι τηρούνται οι συνθήκες αποθήκευσης και ότι η συσκευασία δεν έχει υποστεί ζημιά».¹⁸⁹ Οι κατευθυντήριες γραμμές αναφέρουν επιπλέον ότι, όσον αφορά τη δωρεά τροφίμων που φέρουν ημερομηνία «ανάλωση πριν από», ο δωρητής θα πρέπει «να διασφαλίζει ότι υπάρχει επαρκής χρόνος ζωής κατά την παράδοση των προϊόντων αυτών σε... οργανισμούς, ώστε να είναι δυνατή η ασφαλής διανομή και χρήση τους από τον τελικό καταναλωτή πριν από την αναγραφόμενη ημερομηνία λήξης».¹⁹⁰ Οι κατευθυντήριες γραμμές δηλώνουν ρητά ότι τα τρόφιμα μπορούν να διατίθενται στην αγορά μετά την ημερομηνία «ανάλωσης κατά προτίμηση πριν από», εφόσον εξακολουθούν να είναι ασφαλή και η παρουσίασή τους δεν είναι παραπλανητική.¹⁹¹ Οι κατευθυντήριες γραμμές αποφεύγουν να δώσουν συγκεκριμένες οδηγίες σχετικά με το πόσο καιρό μετά την ημερομηνία «ανάλωσης κατά προτίμηση πριν από» μπορούν ακόμη να δωρίζονται τρόφιμα, αλλά αναφέρουν ότι τα αυγά μπορούν να δωρίζονται για την αναδιανομή τροφίμων μετά την παρέλευση του ορίου των 21 ημερών για την πώληση αυγών στους καταναλωτές, εφόσον η φιλανθρωπική οργάνωση που παραλαμβάνει τα αυγά τα επεξεργάζεται με θερμική επεξεργασία πριν τα δώσει στους καταναλωτές.¹⁹²

Στην Ελλάδα, ο Κώδικας Τροφίμων θέτει σε ισχύ τον Κανονισμό FIC.¹⁹³ Ενώ ο Κώδικας Τροφίμων και η λοιπή νομοθεσία για την ασφάλεια των τροφίμων δεν επιτρέπουν ρητά τη δωρεά τροφίμων μετά την ημερομηνία «ανάλωσης κατά προτίμηση πριν από»,¹⁹⁴ το Ολοκληρωμένο Πλαίσιο για τη Διαχείριση Αποβλήτων αναφέρει ότι τα πλεονάζοντα τρόφιμα μπορούν να διανεμηθούν υπό την προϋπόθεση ότι είναι κατάλληλα για ανθρώπινη κατανάλωση και πληρούν τις απαιτήσεις για την ασφάλεια των τροφίμων.¹⁹⁵ Οι κανονισμοί επιτρέπουν επίσης στα σούπερ μάρκετ να πωλούν μη ευαλλοίωτα τρόφιμα μετά την ημερομηνία «ανάλωσης κατά προτίμηση πριν από», εφόσον τα προϊόντα αυτά τοποθετούνται σε διαφορετικό ράφι, πωλούνται σε μειωμένη τιμή και επισημαίνεται σαφώς ότι η ημερομηνία «ανάλωσης κατά προτίμηση πριν από» έχει παρέλθει.¹⁹⁶ Οι κανονισμοί προβλέπουν διαφορετικές προθεσμίες για την πώληση των προϊόντων ανάλογα με την ετικέτα της ημερομηνίας «ανάλωσης κατά προτίμηση πριν από». Για παράδειγμα, τα προϊόντα που αναγράφουν μόνο το έτος μπορούν να πωλούνται έως και τρεις μήνες μετά την αναγραφόμενη ημερομηνία, τα προϊόντα που αναγράφουν το μήνα και το έτος μπορούν να πωλούνται έως και ένα μήνα μετά την ημερομηνία και τα προϊόντα που αναγράφουν ημερομηνία, μήνα και έτος μπορούν να πωλούνται μόνο για μια επιπλέον εβδομάδα μετά την αναγραφόμενη ημερομηνία.¹⁹⁷ Ο πωλητής πρέπει να διασφαλίζει ότι τα προϊόντα αυτά είναι ασφαλή για ανθρώπινη κατανάλωση.¹⁹⁸ Ωστόσο, οι κανονισμοί έχουν δεχτεί επικρίσεις λόγω της εσφαλμένης αντίληψης ότι τα τρόφιμα μετά την ημερομηνία αυτή ενέχουν κίνδυνο για την ανθρώπινη κατανάλωση.¹⁹⁹

Μια έρευνα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που επικεντρώθηκε στις αντιλήψεις των καταναλωτών σχετικά με την πρόληψη της σπατάλης τροφίμων και τη σήμανση της ημερομηνίας δείχνει ότι η πλειοψηφία των καταναλωτών που συμμετείχαν στην έρευνα στην Ελλάδα απορρίπτει όλα τα προϊόντα που έχουν λήξει την ημερομηνία λήξης τους, ανεξάρτητα από το αν η ετικέτα της ημερομηνίας υποδεικνύει την ασφάλεια ή την ποιότητα.²⁰⁰ Επιπλέον, μια μελέτη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με τις πρακτικές σήμανσης ημερομηνίας σε όλα τα Κράτη Μέλη διαπίστωσε ότι, στην Ελλάδα, ο όρος «ανάλωση πριν από» χρησιμοποιούνταν για προϊόντα όπως τα διατηρημένα με απλή ψύξη ψάρια και το κομμένο σε φέτες ζαμπόν, και δεν ήταν σαφές αν ο όρος αυτός υποδήλωνε την ποιότητα ή την ασφάλεια.²⁰¹

Συνοπτικά, οι Κατευθυντήριες Γραμμές της ΕΕ σχετικά με τη Δωρεά Τροφίμων διευκρινίζουν ότι τα τρόφιμα μπορούν να δωρίζονται μετά την παρέλευση της ποιοτικής τους ημερομηνίας («ανάλωση κατά προτίμηση πριν από»), εάν τα τρόφιμα εξακολουθούν να είναι ασφαλή για κατανάλωση από τον άνθρωπο. Ο Κανονισμός FIC²⁰² και οι Κατευθυντήριες Γραμμές της ΕΕ²⁰³ ορίζουν επίσης ότι τα τρόφιμα πρέπει να φέρουν μόνο την ένδειξη «ανάλωση κατά προτίμηση πριν από» (με βάση την ποιότητα) ή «ανάλωση πριν από» (με βάση την ασφάλεια) και όχι και τις δύο, ώστε να μειωθεί η σύγχυση των καταναλωτών. Το Ολοκληρωμένο Πλαίσιο Διαχείρισης Αποβλήτων της Ελλάδας αναφέρει ότι τα τρόφιμα μπορούν να δωρίζονται εφόσον είναι κατάλληλα για ανθρώπινη κατανάλωση και πληρούν τις απαιτήσεις ασφάλειας τροφίμων και επισήμανσης.²⁰⁴ Τα τρόφιμα που έχουν περάσει την ημερομηνία ασφαλείας τους («ανάλωση πριν από»), δεν μπορούν να πωληθούν ή να δωριστούν.²⁰⁵

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΗΣ ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑΣ

1. ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΕΤΙΚΕΤΩΝ ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑΣ

Η Ελλάδα μπορεί να βελτιώσει την κατανόηση από το κοινό των ετικετών ημερομηνίας και της σημασίας τους, αναπτύσσοντας οδηγίες ή διεξάγοντας εκπαιδευτικές εκστρατείες σχετικά με τη διάκριση μεταξύ των ενδείξεων «ανάλωση πριν από» και «ανάλωση κατά προτίμηση πριν από» και τη σημασία τους για τη δωρεά τροφίμων. Ακόμα και με ένα σύστημα διπλής επισήμανσης ημερομηνίας, όπως απαιτείται από τη νομοθεσία της ΕΕ, οι καταναλωτές μπορεί να υποθέσουν εσφαλμένα ότι όλες οι ετικέτες ημερομηνίας υποδηλώνουν ασφάλεια, γεγονός που μπορεί να τους οδηγήσει να απορρίψουν προϊόντα μετά την ημερομηνία «ανάλωσης κατά προτίμηση πριν από», ακόμα και όταν αυτά είναι ακόμα ασφαλή για κατανάλωση. Μελέτες δείχνουν ότι σχεδόν το 40% των καταναλωτών στην Ελλάδα δηλώνουν σύγχυση σχετικά με τις ετικέτες ημερομηνίας²⁰⁶ παρά τον συχνό έλεγχο τους.²⁰⁷ Υπό το πρίσμα αυτής της σύγχυσης και των παρανοήσεων σχετικά με την πώληση τροφίμων πέραν της ημερομηνίας «ανάλωσης κατά προτίμηση πριν από», η Ελλάδα θα πρέπει να εξετάσει το ενδεχόμενο να ξεκινήσει εθνική εκπαίδευση που θα απευθύνεται τόσο στους καταναλωτές όσο και στις επιχειρήσεις, ώστε να διευκρινιστεί ότι οι ετικέτες ημερομηνίας σε ορισμένα τρόφιμα υποδηλώνουν την ποιότητα και όχι την ασφάλεια.

Ένα παράδειγμα αποτελεσματικής εκπαιδευτικής εκστρατείας είναι η πρωτοβουλία «Look, Smell, Taste, Don't Waste» της Too Good To Go, η οποία υποστηρίζεται από περισσότερες από 500 μάρκες σε 15 χώρες.²⁰⁸ Στόχος της πρωτοβουλίας είναι να ενθαρρύνει τους καταναλωτές να εμπιστεύονται τις αισθήσεις τους, προσθέτοντας μια ετικέτα στα προϊόντα που τους υπενθυμίζει να «Κοιτάζουν, Μυρίζουν, Δοκιμάζουν» πριν απορρίψουν τα τρόφιμα μετά την ημερομηνία «ανάλωσης κατά προτίμηση πριν από». Στους υποστηρικτές περιλαμβάνονται δημοφιλείς μάρκες όπως η Oykos και η Danone.²⁰⁹ Από την έναρξη της εκστρατείας, περισσότερες από 6 δισεκατομμύρια συσκευασίες προϊόντων φέρουν την ετικέτα και το 74% των καταναλωτών χρησιμοποίησαν τις αισθήσεις τους για να αξιολογήσουν ένα προϊόν μετά την ημερομηνία «ανάλωσης κατά προτίμηση πριν από», αφού είδαν την ετικέτα.²¹⁰

Οι παραγωγοί τροφίμων και τα παντοπωλεία στην Ελλάδα θα μπορούσαν να προωθήσουν περαιτέρω την ευαισθητοποίηση σχετικά με τη σημασία των ετικετών ημερομηνίας. Ένα παράδειγμα είναι το Food Waste Free United, μια σύμπραξη δημόσιου και ιδιωτικού τομέα στις Κάτω Χώρες, που συνεργάζεται με το Too Good To Go και την Ομοσπονδία της ολλανδικής βιομηχανίας τροφίμων και ειδών παντοπωλείου (FNLI) για να ξεκινήσει τον Συνασπισμό για την Επισήμανση Ημερομηνιών.²¹¹ Τα μέλη του συνασπισμού, συμπεριλαμβανομένων

κατασκευαστών και σούπερ μάρκετ όπως η Unilever και η Lidl,²¹² δεσμεύονται να επιτύχουν πέντε στόχους μέχρι τον Ιούλιο του 2027.²¹³ Οι στόχοι αυτοί περιλαμβάνουν την αποχή από την προσθήκη ημερομηνίας «ανάλωσης κατά προτίμηση πριν από» σε προϊόντα της δικής τους μάρκας, όπου δεν απαιτείται ημερομηνία ελάχιστης διατηρησιμότητας, τη συμπερίληψη εικονιδίων (όπως αυτά της πρωτοβουλίας «Look, Smell, Taste, Don't Waste») για την αποσαφήνιση των ημερομηνιών «ανάλωσης κατά προτίμηση πριν από» και «ανάλωσης πριν από» σε τουλάχιστον 50% των προϊόντων της δικής τους μάρκας και τη συνεργασία με τα μέλη του συνασπισμού που εδρεύουν στην ΕΕ για τη διεύρυνση του καταλόγου των προϊόντων που εξαιρούνται από την προσθήκη ημερομηνίας «ανάλωσης κατά προτίμηση πριν από», σύμφωνα με το παράρτημα X του κανονισμού 1169/2011 της ΕΕ, ώστε να συμπεριληφθούν και άλλα προϊόντα μακράς διάρκειας.²¹⁴

2. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΟΔΗΓΙΩΝ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ ΑΝΑΔΙΑΝΟΜΗΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΩΝ ΕΤΙΚΕΤΩΝ ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑΣ ΣΤΑ ΔΩΡΙΖΟΜΕΝΑ ΤΡΟΦΙΜΑ

Οι επιχειρήσεις και οι οργανισμοί αναδιανομής τροφίμων μπορεί να μην έχουν σαφήνεια σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο οι ετικέτες ημερομηνίας εφαρμόζονται στα δωριζόμενα τρόφιμα, ιδίως όταν η ημερομηνία «ανάλωσης κατά προτίμηση πριν από» σε ένα προϊόν διατροφής παρέλθει. Η Ελλάδα μπορεί να αναπτύξει κατευθυντήριες γραμμές για να βοηθήσει τους δωρητές και τους ενδιαμέσους φορείς να αναγνωρίζουν σωστά τις ετικέτες ημερομηνίας, να κατανοούν ποιοι τύποι τροφίμων μπορούν να δωριστούν και πότε, και να διενεργούν ελέγχους για να διασφαλίσουν ότι τα τρόφιμα είναι ασφαλή πριν τα παραδώσουν στους παραλήπτες. Για παράδειγμα, το Πρόγραμμα Δράσης για τα Απόβλητα και τους Πόρους του Ηνωμένου Βασιλείου (WRAP) συνεργάστηκε με τον Οργανισμό Προτύπων Τροφίμων (FSA) και το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Τροφίμων & Αγροτικών Υποθέσεων (Defra) για να δημοσιεύσει έναν οδηγό αναδιανομής για επιχειρήσεις τροφίμων που επιθυμούν να δωρίσουν πλεονάζοντα τρόφιμα. Ο οδηγός περιλαμβάνει πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο οι δωρητές τροφίμων θα πρέπει να χειρίζονται τη δωρεά τροφίμων που έχουν περάσει την ημερομηνία «ανάλωσης κατά προτίμηση πριν από», συμπεριλαμβανομένης της διενέργειας ελέγχων για να διασφαλιστεί η διατήρηση της ακεραιότητας της συσκευασίας και του καθορισμού μιας αποδεκτής διάρκειας μετά την ημερομηνία «ανάλωσης κατά προτίμηση πριν από» για συγκεκριμένα προϊόντα.²¹⁵

Προστασία από την Ευθύνη για Δωρεές Τροφίμων

Ένα σημαντικό εμπόδιο για τη δωρεά τροφίμων είναι ο φόβος των δωρητών ότι θα θεωρηθούν υπεύθυνοι εάν κάποιος αρρωστήσει μετά την κατανάλωση των τροφίμων που δώρισαν.

Η Γενική Νομοθεσία της ΕΕ για τα Τρόφιμα ορίζει ορισμούς, αρχές και υποχρεώσεις που καλύπτουν όλα τα στάδια της παραγωγής και της διανομής τροφίμων. Το άρθρο 21 του νόμου προβλέπει ότι τα Κράτη Μέλη θα πρέπει να ενεργούν σύμφωνα με την Οδηγία για την Ευθύνη για τα Προϊόντα (Οδηγία 85/374/ΕΟΚ του Συμβουλίου) όταν εκδίδουν νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις σχετικά με την ευθύνη για ελαττωματικά προϊόντα.²¹⁶ Ενώ η Οδηγία για την Ευθύνη για τα Προϊόντα καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε τον Δεκέμβριο του 2024, το προηγούμενο καθεστώς θα εξακολουθήσει να ισχύει για τα προϊόντα που διατίθενται στην αγορά πριν από τις 9 Δεκεμβρίου 2026.²¹⁷ Η νέα Οδηγία για την Ευθύνη για τα Προϊόντα προβλέπει ότι «οι οικονομικοί φορείς ευθύνονται για ζημίες που προκαλούνται από ελαττωματικά προϊόντα»²¹⁸ Ως οικονομικός φορέας ορίζεται «ο κατασκευαστής ενός προϊόντος ή κατασκευαστικού στοιχείου, ο πάροχος συναφούς υπηρεσίας, ο εξουσιοδοτημένος αντιπρόσωπος, ο εισαγωγέας, ο πάροχος υπηρεσιών εκπλήρωσης ή ο διανομέας»²¹⁹ Τα Κράτη Μέλη δεν μπορούν να θεσπίσουν εθνική νομοθεσία που θα απαλλάσσει τους υπεύθυνους επιχειρήσεων τροφίμων

από την ευθύνη τους να διασφαλίζουν τη συμμόρφωση τόσο με την ενωσιακή όσο και με την εθνική νομοθεσία για τα τρόφιμα σύμφωνα με το άρθρο 17 του Γενικού Νόμου για τα Τρόφιμα.²²⁰

Το τμήμα 4 των Κατευθυντήριων Γραμμών της ΕΕ για τη Δωρεά Τροφίμων περιγράφει τον καθορισμό της κύριας ευθύνης και της ευθύνης σε περίπτωση που προκύψουν ζητήματα ασφάλειας τροφίμων.²²¹ Οι κατευθυντήριες γραμμές εξηγούν ότι το άρθρο 17 του Γενικού Νόμου περί Τροφίμων εφαρμόζεται εξίσου σε όλους τους υπεύθυνους επιχειρήσεων τροφίμων, ανεξάρτητα από το αν πωλούνται ή δωρίζονται τρόφιμα. Όπως και οι άλλοι επιχειρηματίες τροφίμων, ο «οργανισμός αναδιανομής ή/και η φιλανθρωπική οργάνωση θα είναι υπεύθυνος για τη λειτουργία στο πλαίσιο της αντίστοιχης περιοχής ελέγχου του».²²²

Σύμφωνα με τις Κατευθυντήριες Γραμμές της ΕΕ σχετικά με τη Δωρεά Τροφίμων, η ευθύνη και η υποχρέωση για οποιαδήποτε παραβίαση της ασφάλειας των τροφίμων θα καθορίζεται κατά περίπτωση, λαμβάνοντας υπόψη κατά πόσον ο παραγωγός έχει εκπληρώσει σωστά τις δικές του ειδικές ευθύνες βάσει της Γενικής Νομοθεσίας για τα Τρόφιμα.²²³ Η διαδικασία προσδιορισμού των πραγματικών περιστατικών και των περιστάσεων που μπορεί να καταστήσουν έναν φορέα εκμετάλλευσης υποκείμενο σε αστική ή ποινική ευθύνη θα διαφέρει ανάλογα με τη δομή των διαφόρων εθνικών νομικών συστημάτων.²²⁴ Έτσι, ο «καθορισμός του «ποιος θα πρέπει να θεωρείται υπεύθυνος για τι» σε περίπτωση συμβάντος ασφάλειας τροφίμων είναι θέμα εθνικής αρμοδιότητας»,²²⁵ καθώς οι αρχές δημόσιας υγείας των Κρατών Μελών «θα ερευνούν ολόκληρη την αλυσίδα εφοδιασμού τροφίμων προκειμένου να εντοπίσουν την προέλευση και την αιτία του προβλήματος».²²⁶

Ορισμένα Κράτη Μέλη έχουν θεσπίσει νόμους για την προστασία της ευθύνης ή έχουν συνάψει επίσημες συμφωνίες εταιρικής σχέσης²²⁷ για την τεκμηρίωση της μεταβίβασης της κυριότητας των αγαθών μεταξύ των δωρητών και των οργανώσεων αναδιανομής τροφίμων, καθώς και για την αποσαφήνιση των αντίστοιχων ρόλων και αρμοδιοτήτων των εν λόγω φορέων.²²⁸

Τη στιγμή που γράφονται αυτές οι γραμμές, η Ιταλία είναι το μόνο κράτος μέλος με νόμο για τον Καλό Σαμαρείτη (ν. 155/2003)²²⁹ που παρέχει σαφή νομική προστασία στους δωρητές τροφίμων που κάνουν δωρεές σε εγγεγραμμένους μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς «κοινωνικής ωφέλειας».²³⁰ Ο ν. 155/2003 χαρακτηρίζει τους μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς «κοινωνικής ωφέλειας»²³¹ που αναδιανέμουν τρόφιμα για φιλανθρωπικούς σκοπούς ως «τελικούς καταναλωτές», έτσι ώστε οι δωρητές τροφίμων να ευθύνονται μόνο έναντι των μη κερδοσκοπικών οργανισμών που λαμβάνουν τις δωρεές και όχι έναντι των τελικών δικαιούχων.

Στην Ελλάδα, ο νόμος 2251/1994 (εφεξής ο «Νόμος για την Προστασία του Καταναλωτή») αποτελεί την κύρια νομοθεσία για την προστασία του καταναλωτή και την ευθύνη για ελαττωματικά προϊόντα.²³² Ο Νόμος περί Προστασίας του Καταναλωτή ορίζει ένα προϊόν ως ελαττωματικό εάν το προϊόν δεν ανταποκρίνεται στις εύλογες προσδοκίες δεδομένων των προδιαγραφών του ή εάν δεν είναι ασφαλές για την προβλεπόμενη χρήση του.²³³ Ο Νόμος περί Προστασίας του Καταναλωτή θεσπίζει ένα σύστημα αντικειμενικής ευθύνης, που σημαίνει ότι οι παραγωγοί και κάθε άλλος προμηθευτής του προϊόντος μπορούν να θεωρηθούν από κοινού υπεύθυνοι για ζημιές (π.χ. θάνατος, σωματική βλάβη) που προκλήθηκαν από το ελαττωματικό προϊόν.²³⁴

Ο Νόμος περί Προστασίας του Καταναλωτή προβλέπει επίσης υπερασπιστικές δικλίδες για τους παραγωγούς, όπως η απόδειξη ότι το ελάττωμα δεν υπήρχε όταν το προϊόν τέθηκε στην αγορά ή η απόδειξη ότι το ελάττωμα οφείλεται σε ενέργειες που έγιναν μετά τη διανομή του προϊόντος.²³⁵ Αυτές οι άμυνες κατά της ευθύνης θα μπορούσαν να είναι ιδιαίτερα σημαντικές στο πλαίσιο της δωρεάς τροφίμων, καθώς τα ελαττώματα μπορεί να προκληθούν από ακατάλληλη αποθήκευση ή χειρισμό από έναν ενδιάμεσο φορέα, σε αντίθεση με ένα ελάττωμα που υπάρχει κατά τη στιγμή της δωρεάς από, για παράδειγμα, έναν έμπορο τροφίμων. Ωστόσο, εκτός από τις άμυνες που διατυπώνονται στον Νόμο περί Προστασίας του Καταναλωτή, η Ελλάδα δεν προστατεύει ρητά τους δωρητές τροφίμων ή τους ενδιάμεσους οργανισμούς από την ευθύνη.

Συνοπτικά, η ΕΕ δεν θεσπίζει κανόνες ευθύνης για τα Κράτη Μέλη, καθώς αυτό είναι θέμα εθνικής αρμοδιότητας.²³⁶ Η Ελλάδα, όπως πολλά Κράτη Μέλη, δεν έχει θεσπίσει καμία προστασία της ευθύνης των δωρητών τροφίμων ή των οργανισμών αναδιανομής τροφίμων. Ωστόσο, σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις του ελληνικού Νόμου περί Προστασίας του Καταναλωτή, είναι πιθανό ότι οι δωρητές τροφίμων μπορούν να αμυνθούν έναντι της ευθύνης τους σε περίπτωση που προκληθεί βλάβη από τα δωρισθέντα τρόφιμα. Παρά ταύτα, η θέσπιση της προστασίας της ευθύνης θα μπορούσε να προσφέρει σαφήνεια και βεβαιότητα στους δωρητές τροφίμων και στους ενδιάμεσους φορείς, καθώς και να καταδείξει τη δέσμευση της κυβέρνησης για τη δωρεά τροφίμων.

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΥΘΥΝΗ

1. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΥΘΥΝΗ ΤΩΝ ΔΩΡΗΤΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΝΔΙΑΜΕΣΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ

Για να καθησυχάσει τους δωρητές τροφίμων και τις ενδιάμεσες οργανώσεις, η κυβέρνηση της Ελλάδας θα πρέπει να θεσπίσει νομοθεσία που θα παρέχει σαφή προστασία ευθύνης για τους δωρητές τροφίμων και τις οργανώσεις αναδιανομής τροφίμων που ενεργούν καλόπιστα.

Για παράδειγμα, ο νόμος της Βραζιλίας για τα απόβλητα και τις δωρεές τροφίμων προστατεύει τόσο τους δωρητές όσο και τους μεσάζοντες από την ευθύνη, εάν ένας παραλήπτης ισχυριστεί ότι υπέστη ζημία από τα τρόφιμα που δώρισε, εκτός εάν ο παραλήπτης αποδείξει ότι τα τρόφιμα δόθηκαν με δόλο.²³⁷ Ο νόμος επιτρέπει τις άμεσες δωρεές (π.χ. ο έμπορος τροφίμων κάνει δωρεά σε ένα άτομο) και τις δωρεές που γίνονται μέσω ενδιάμεσων φορέων (π.χ. ο έμπορος τροφίμων κάνει δωρεά σε μια τράπεζα τροφίμων που διανέμει τα τρόφιμα σε άτομα) και παρέχει προστασία από την ευθύνη για τους δωρητές τροφίμων και τους ενδιάμεσους οργανισμούς.²³⁸

Ένα άλλο παράδειγμα ολοκληρωμένης προστασίας από την ευθύνη προέρχεται από τις Ηνωμένες Πολιτείες με τον νόμο Bill Emerson Good Samaritan Food Donation Act. Ο νόμος προστατεύει τους δωρητές τροφίμων και τους μη κερδοσκοπικούς διαμεσολαβητές, συμπεριλαμβανομένων των τραπεζών τροφίμων, από αστική ή ποινική ευθύνη, εάν τα τρόφιμα που δωρίστηκαν προκαλούν αργότερα βλάβη στους παραλήπτες, εφόσον η δωρεά έγινε καλόπιστα.²³⁹ Για να λάβουν προστασία, οι δωρεές πρέπει να είναι «προφανώς υγιεινά τρόφιμα»²⁴⁰ ή «προφανώς κατάλληλα προϊόντα παντοπωλείου»²⁴¹ που πληρούν όλα τα πρότυπα ασφάλειας τροφίμων που ισχύουν βάσει των ομοσπονδιακών, πολιτειακών και τοπικών κανονισμών.²⁴² Εξαίρεση από την εν λόγω προστασία ευθύνης υπάρχει όταν ο παραλήπτης των τροφίμων που χορηγούνται από δωρεές υφίσταται ζημία λόγω πράξεων ή παραλείψεων που συνιστούν βαριά αμέλεια ή σκόπιμο παράπτωμα.²⁴³

2. ΕΛΛΕΙΨΕΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΣΟ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΔΩΡΗΤΕΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΟΣΟ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΕΣΑΖΟΝΤΕΣ, ΠΑΡΟΧΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΥΘΥΝΗ ΜΟΝΟ ΣΤΟΥΣ ΔΩΡΗΤΕΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

Ως εναλλακτική λύση αντί να προσφέρει ολοκληρωμένη προστασία από την ευθύνη τόσο για τους δωρητές τροφίμων όσο και για τους ενδιάμεσους οργανισμούς, η Ελλάδα θα μπορούσε να θεσπίσει νομοθεσία που να θεσπίζει προστασία μόνο για τους δωρητές τροφίμων.

Μεταξύ των Κρατών Μελών, η Ιταλία παρέχει ένα παράδειγμα προστασίας των δωρητών τροφίμων από την

ευθύνη μέσω του νόμου 155/2003 (ο «Νόμος του Καλού Σαμαρείτη»)²⁴⁴. Ο νόμος εμποδίζει τους δικαιούχους των τραπεζών τροφίμων να υποβάλλουν αγωγές κατά των δωρητών τροφίμων, αναγνωρίζοντας τις τράπεζες τροφίμων ως τον τελευταίο κρίκο στην αλυσίδα εφοδιασμού τροφίμων.²⁴⁵ Οι δωρητές τροφίμων ευθύνονται έναντι των τραπεζών τροφίμων και όχι έναντι των μεμονωμένων αποδεκτών των τροφίμων, καθώς ο νόμος θεωρεί τις τράπεζες τροφίμων ως τον τελικό καταναλωτή από τη στιγμή που ο δωρητής μεταφέρει τα τρόφιμα στη φροντίδα τους.²⁴⁶ Στην πράξη, αυτό σημαίνει ότι οι δικαιούχοι των τραπεζών τροφίμων μπορούν να θεωρήσουν τις τράπεζες τροφίμων υπεύθυνες για βλάβες που προκαλούνται από τα τρόφιμα, αλλά δεν μπορούν να θεωρήσουν υπεύθυνους τους ίδιους τους δωρητές τροφίμων. Οι τράπεζες τροφίμων διαθέτουν πρωτόκολλα για να διασφαλίζουν τις κατάλληλες πρακτικές ασφάλειας τροφίμων και υγιεινής μετά τη λήψη δωρεών, αλλά ο Νόμος του Καλού Σαμαρείτη παρέχει ένα επιπλέον επίπεδο διαβεβαίωσης στους δωρητές.

Η Ελλάδα θα μπορούσε να παρέχει στους δωρητές τροφίμων και στους ενδιάμεσους οργανισμούς σαφή προστασία για δωρεές που πληρούν τα πρότυπα ασφάλειας τροφίμων, θεσπίζοντας μέτρα προστασίας της ευθύνης παρόμοια με αυτά της Βραζιλίας ή της Ιταλίας. Είτε η προστασία από την ευθύνη επεκτείνεται στους δωρητές και τους μεσάζοντες είτε μόνο στους δωρητές, η προστασία δεν πρέπει να είναι απόλυτη. Οι φορείς δωρεάς τροφίμων δεν θα πρέπει να προστατεύονται από τη νομική και οικονομική ευθύνη εάν επιδεικνύουν υψηλό βαθμό αδιαφορίας για πιθανή βλάβη κατά το χειρισμό, την αποθήκευση ή τη μεταφορά τροφίμων πριν από την παράδοση. Επιπλέον, η προστασία της ευθύνης πρέπει να συνδυάζεται με προσπάθειες ενημέρωσης των δωρητών τροφίμων και άλλων ενδιαφερομένων για την προστασία αυτή.²⁴⁷

Φόροι

Η μείωση της FLW οδηγεί σε σημαντικά οικονομικά οφέλη για την κοινωνία, καθώς ελαχιστοποιεί το περιβαλλοντικό κόστος που συνδέεται με την παραγωγή τροφίμων που τελικά οδηγούνται σε χώρους υγειονομικής ταφής. Η δωρεά τροφίμων συμβάλλει επίσης στην άμβλυνση του κόστους της πείνας και τονώνει την οικονομία, καθώς οι οργανισμοί αναδιανομής τροφίμων παρέχουν θέσεις εργασίας και οι αποδέκτες των δωρεών μπορούν να δαπανήσουν τους περιορισμένους οικονομικούς πόρους σε άλλα βασικά αγαθά και υπηρεσίες. Ωστόσο, η δωρεά τροφίμων μπορεί επίσης να είναι δαπανηρή, καθώς οι δωρητές τροφίμων πρέπει να διαθέσουν χρόνο και χρήμα για να συλλέξουν, να συσκευάσουν, να αποθηκεύσουν και να μεταφέρουν τα πλεονάζοντα τρόφιμα που διαφορετικά θα απορρίπτονταν. Ως αποτέλεσμα, είναι συχνά λιγότερο δαπανηρό και ευκολότερο για τους αγρότες, τις επιχειρήσεις και τους ιδιώτες να πετάνε τα τρόφιμα αντί να τα δωρίζουν. Το ζήτημα αυτό μπορεί να αντιμετωπιστεί με την παροχή φορολογικών κινήτρων, όπως εκπτώσεις ή πιστώσεις για δραστηριότητες δωρεάς τροφίμων. Η αντιμετώπιση των φορολογικών φραγμών στη δωρεά τροφίμων μπορεί επίσης να ενθαρρύνει τις προσπάθειες δωρεάς με την εξάλειψη πρόσθετων οικονομικών επιβαρύνσεων για τους δωρητές και τους οργανισμούς αναδιανομής τροφίμων.

ΚΙΝΗΤΡΑ

Τα φορολογικά κίνητρα δημιουργούν ένα οικονομικό κίνητρο για τους δυνητικούς δωρητές τροφίμων, το οποίο συμβάλλει στην επαναπροσδιορισμό της δωρεάς τροφίμων ως μια οικονομικά αποδοτική και επωφελής προσπάθεια. Τουλάχιστον, συμβάλλουν στην αντιστάθμιση του κόστους της δωρεάς. Τα κίνητρα μπορούν να περιλαμβάνουν φορολογικές εκπτώσεις ή πιστώσεις για τη δωρεά τροφίμων. Τα Κράτη Μέλη έχουν την εξουσία να εισάγουν, να καταργούν ή να προσαρμόζουν φόρους εντός της δικαιοδοσίας τους, εφόσον οι φορολογικές πολιτικές συμμορφώνονται με τους κανόνες της ΕΕ.²⁴⁸ Ορισμένα Κράτη Μέλη έχουν ενσωματώσει στην εθνική τους νομοθεσία φορολογικά κίνητρα για δραστηριότητες δωρεάς τροφίμων.

Στην Ελλάδα, το Ολοκληρωμένο Πλαίσιο για τη Διαχείριση Αποβλήτων τροποποιεί τον νόμο 4172/2013²⁴⁹

(εφεξής «Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος») και προβλέπει μια τυπική και μια ενισχυμένη έκπτωση φόρου για τις δωρεές τροφίμων. Οι ιδιώτες δωρητές μπορούν να λάβουν έκπτωση φόρου εισοδήματος έως και 20% της αξίας των τροφίμων που δωρίζονται, υπό την προϋπόθεση ότι η αξία υπερβαίνει τα 100 Ευρώ κατά το συγκεκριμένο φορολογικό έτος.²⁵⁰ Για να επωφεληθούν από την έκπτωση φόρου, οι δωρητές πρέπει να κάνουν δωρεές σε έναν από τους ακόλουθους τύπους φορέων: υπηρεσίες του δημόσιου τομέα, νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, ιδιωτικά μη κερδοσκοπικά νομικά πρόσωπα στην Ελλάδα με φιλανθρωπικό ή κοινωφελή σκοπό, οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης, θρησκευτικά νομικά πρόσωπα ή άλλοι φορείς που ορίζονται στο νόμο 5144/2024, (εφεξής ο «Κώδικας Φόρου Προστιθέμενης Αξίας» ή ο «Κώδικας ΦΠΑ»)²⁵¹ Η έκπτωση φόρου δεν μπορεί να υπερβαίνει το 5% του φορολογητέου εισοδήματος του δωρητή.²⁵²

Επιπλέον, οι δωρεές μπορούν να τύχουν αυξημένης έκπτωσης φόρου εισοδήματος έως και 40% της αξίας τους, εάν γίνονται σε κοινωφελές ίδρυμα ή εγγεγραμμένη οργάνωση της κοινωνίας των πολιτών.²⁵³ Το συνολικό ποσό των δωρεών πρέπει να υπερβαίνει τα 100 Ευρώ σε ένα δεδομένο έτος.²⁵⁴ Η συνολική αξία των δωρεών που είναι επιλέξιμες για εκπτώσεις περιορίζεται στο 40% του φορολογητέου εισοδήματος.²⁵⁵

Το κείμενο του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος υποδηλώνει ότι τόσο η κανονική (20%) όσο και η αυξημένη (40%) έκπτωση φόρου για δωρεές τροφίμων περιορίζεται σε φυσικά πρόσωπα.²⁵⁶ Το άρθρο 19, το οποίο καθορίζει τις εκπτώσεις, βρίσκεται σε ένα τμήμα του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος που σχετίζεται με τον φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων, ο οποίος ορίζεται ως «ο φόρος που επιβάλλεται ετησίως στο εισόδημα που προέρχεται από φυσικά πρόσωπα».²⁵⁷ Ενώ ο όρος «φυσικό πρόσωπο» δεν ορίζεται στον Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος, αντιπαραβάλλεται με τον όρο «νομικό πρόσωπο», ο οποίος ορίζεται ως «κάθε επιχείρηση ή εταιρεία με νομική προσωπικότητα ή ένωση επιχειρήσεων ή εταιρειών με νομική προσωπικότητα».²⁵⁸ Ο Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος περιέχει επίσης ένα ξεχωριστό τμήμα αφιερωμένο στη φορολογία εισοδήματος εταιρειών, το οποίο δεν περιλαμβάνει φορολογικές εκπτώσεις για δωρεές τροφίμων.²⁵⁹ Ωστόσο, υπάρχει σύγχυση μεταξύ των επιχειρήσεων ως προς το αν οι εταιρικές οντότητες μπορούν επίσης να διεκδικήσουν αυτές τις φορολογικές εκπτώσεις για δωρεές τροφίμων λόγω έλλειψης σαφήνειας στο κείμενο. Οι μεταγενέστερες νομοθετικές πράξεις που τροποποίησαν τον Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος, όπως το Ολοκληρωμένο Πλαίσιο για τη Διαχείριση Αποβλήτων, δεν διευκρινίζουν ότι οι εκπτώσεις αυτές είναι διαθέσιμες μόνο σε φυσικά πρόσωπα.

Ενώ οι φορολογικές εκπτώσεις για δωρεές τροφίμων μπορούν να ζητηθούν μόνο από ιδιώτες, οι δωρεές που γίνονται από επιχειρήσεις μπορούν να ενταχθούν στις εκπτώσεις για δαπάνες που πραγματοποιούνται για δραστηριότητες εταιρικής κοινωνικής ευθύνης (ΕΚΕ).²⁶⁰ Οι δραστηριότητες ΕΚΕ εκπίπτουν εάν η επιχείρηση είναι κερδοφόρα κατά τη διάρκεια του έτους διεξαγωγής των δραστηριοτήτων ΕΚΕ και εάν η δραστηριότητα είναι προς το συμφέρον της επιχείρησης ή διεξάγεται στο πλαίσιο της συνήθους επιχειρηματικής δραστηριότητας.²⁶¹ Η αντίστοιχη έκπτωση φόρου δεν ισχύει όταν οι δραστηριότητες ΕΚΕ πραγματοποιούνται κατόπιν αιτήματος της ελληνικής κυβέρνησης.²⁶² Οι δαπάνες που πραγματοποιούνται για τη δωρεά τροφίμων, όπως το κόστος μεταφοράς και αποθήκευσης των πλεοναζόντων τροφίμων, μπορεί να εκπίπτουν, εάν χαρακτηρίζονται ως δραστηριότητες ΕΚΕ. Ωστόσο, οι δραστηριότητες ΕΚΕ διαφέρουν από τις δωρεές, καθώς συνεπάγονται την ενσωμάτωση κοινωνικών και περιβαλλοντικών προβληματισμών στις λειτουργίες και τη βασική στρατηγική μιας εταιρείας.²⁶³ Οι οδηγίες της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων της Ελλάδας σημειώνουν ότι οι δαπάνες που πραγματοποιούνται στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων περιβαλλοντικής ευθύνης μιας επιχείρησης, όπως η υιοθέτηση ενός βιώσιμου συστήματος διαχείρισης αποβλήτων, θα μπορούσαν να τύχουν της έκπτωσης ΕΚΕ.²⁶⁴ Η καθοδήγηση υποδεικνύει ότι οι επιχειρήσεις μπορούν να εκπίπτουν τις δαπάνες που προκύπτουν από δραστηριότητες δωρεάς τροφίμων, εάν οι δωρεές πραγματοποιούνται στο πλαίσιο της ευρύτερης ευθύνης της εταιρείας έναντι των ενδιαφερομένων μερών που επηρεάζονται από την επιχειρηματική της δραστηριότητα (π.χ. καταναλωτές, μέλη της τοπικής κοινότητας),

σε αντίθεση, για παράδειγμα, με τις δωρεές που πραγματοποιούνται στο πλαίσιο μιας εκστρατείας δημοσίων σχέσεων.²⁶⁵

ΕΜΠΟΔΙΑ

Ενώ ορισμένα φορολογικά προγράμματα μπορεί να ενθαρρύνουν τις δωρεές τροφίμων, μπορεί επίσης να αποτελέσουν δυνητικούς αποτρεπτικούς παράγοντες. Σε πολλές χώρες, ο φόρος προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ) αποτελεί οικονομικό εμπόδιο για τη δωρεά τροφίμων. Ο ΦΠΑ επιβάλλεται σε κάθε στάδιο της αλυσίδας εφοδιασμού μέσω του ΦΠΑ εκροών (που επιβάλλεται στις πωλήσεις) και του ΦΠΑ εισροών (που καταβάλλεται στις αγορές). Ο ΦΠΑ εκροών είναι το ποσό που θα χρεώσει μια επιχείρηση ή ένας πωλητής που είναι εγγεγραμμένος στο μητρώο ΦΠΑ κατά την πώληση του αγαθού, ενώ ο ΦΠΑ εισροών είναι το ποσό που τιμολογείται στον πωλητή κατά την αγορά των πρώτων υλών ή άλλων υλικών που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή του αγαθού.

Η οδηγία 2006/112/EK10 του Συμβουλίου της 28ης Νοεμβρίου 2006²⁶⁶ καθορίζει το πλαίσιο για τον ΦΠΑ στην ΕΕ. Τα θεσμικά όργανα της ΕΕ δεν εισπράττουν τον φόρο. Αντίθετα, τα Κράτη Μέλη υποχρεούνται να θεσπίζουν και να εισπράττουν έναν ΦΠΑ που συμμορφώνεται με τους κανόνες της ΕΕ για τον ΦΠΑ.²⁶⁷ Κάθε κράτος μέλος έχει έναν ενιαίο συντελεστή που εφαρμόζεται στα περισσότερα αγαθά και υπηρεσίες. Σύμφωνα με την Οδηγία, το ποσοστό αυτό δεν μπορεί να είναι μικρότερο από 15%.²⁶⁸ Σύμφωνα με το παράρτημα ΙΙΙ της Οδηγίας, τα τρόφιμα²⁶⁹ είναι γενικά επιλέξιμα για μειωμένο συντελεστή ΦΠΑ, ο οποίος γενικά δεν μπορεί να είναι μικρότερος από 5%.²⁷⁰ Ωστόσο, ορισμένα τρόφιμα είναι επιλέξιμα για μειωμένο συντελεστή ΦΠΑ κάτω του 5% ή για απαλλαγή με δικαίωμα έκπτωσης του ΦΠΑ που καταβάλλεται για τις εισροές.²⁷¹ Επιπλέον, η Οδηγία επιτρέπει στα Κράτη Μέλη να παρέχουν απαλλαγή με δικαίωμα έκπτωσης για την παράδοση αγαθών και την παροχή υπηρεσιών από οργανισμούς που ασχολούνται με δραστηριότητες κοινωνικής πρόνοιας και κοινωνικής ευημερίας.²⁷²

Η Οδηγία διευκρινίζει ότι ο ΦΠΑ πρέπει να καταβάλλεται για τα τρόφιμα που προορίζονται για δωρεά, εάν ο ΦΠΑ που καταβλήθηκε από τον δωρητή κατά την αγορά μπορεί να εκπέσει πλήρως ή εν μέρει (άρθρο 16).²⁷³ Ωστόσο, επειδή η φορολογητέα βάση είναι η τιμή αγοράς κατά τη στιγμή της δωρεάς -προσαρμοσμένη στην κατάσταση των εν λόγω αγαθών κατά τη στιγμή της δωρεάς (άρθρο 74)- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνιστά ότι, «για τα τρόφιμα που βρίσκονται κοντά στην ημερομηνία «ανάλωσης κατά προτίμηση πριν από», τα Κράτη Μέλη θα πρέπει να θεωρούν ότι η αξία επί της οποίας υπολογίζεται ο ΦΠΑ είναι αρκετά χαμηλή, ακόμη και κοντά στο μηδέν σε περιπτώσεις όπου τα τρόφιμα δεν έχουν πραγματικά καμία αξία».²⁷⁴ Αρκετά Κράτη Μέλη έχουν διευκρινίσει ότι τα τρόφιμα που βρίσκονται κοντά στην ημερομηνία λήξης τους έχουν «τιμή αγοράς» μηδενική ή σχεδόν μηδενική, έτσι ώστε να μην υπόκεινται σε υποχρέωση ΦΠΑ όταν δωρίζονται.²⁷⁵ Ωστόσο, άλλα Κράτη Μέλη θεωρούν ότι η τιμή ενός προϊόντος που δωρίζεται είναι στο ίδιο επίπεδο με την τιμή αγοράς του μέσω συνήθων εμπορικών συναλλαγών και υπολογίζουν τον ΦΠΑ στην εμπορική τιμή, έτσι ώστε η τράπεζα τροφίμων ή ο οργανισμός που λαμβάνει το προϊόν να έχει υποχρέωση καταβολής ΦΠΑ για το προϊόν κατά τη στιγμή της μεταφοράς.²⁷⁶

Αρκετά Κράτη Μέλη έχουν θεσπίσει ειδικές διατάξεις στη δική τους εθνική φορολογική νομοθεσία για να αντιμετωπίσουν το ζήτημα του ΦΠΑ σε σχέση με τη δωρεά τροφίμων. Εκτός από την υπαγωγή των τροφίμων σε μειωμένους συντελεστές ΦΠΑ, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, τα Κράτη Μέλη που προσπαθούν να αντιμετωπίσουν την πρόκληση του ΦΠΑ χειρίστηκαν κυρίως το ζήτημα του ΦΠΑ με δύο διαφορετικούς τρόπους. Πρώτον, ορισμένοι δήλωσαν ότι τα αναδιανεμόμενα τρόφιμα είναι «μηδενικού συντελεστή» (δηλαδή, τα αγαθά εξακολουθούν να φορολογούνται με ΦΠΑ, αλλά ο συντελεστής ΦΠΑ που χρεώνεται στους οργανισμούς αναδιανομής τροφίμων είναι 0%). Δεύτερον, άλλοι έχουν δηλώσει ότι τα εν λόγω τρόφιμα απαλλάσσονται από τον ΦΠΑ (δηλαδή, τα αγαθά δεν φορολογούνται με ΦΠΑ).²⁷⁷ Εάν ένα αγαθό

έχει μηδενική φορολόγηση, η κυβέρνηση δεν φορολογεί την πώλησή του, αλλά επιτρέπει την πίστωση του ΦΠΑ που καταβλήθηκε για τις εισροές. Εάν ένα αγαθό ή μια επιχείρηση «απαλλάσσεται» από τον ΦΠΑ, η κυβέρνηση δεν φορολογεί την πώληση του αγαθού, αλλά οι παραγωγοί δεν μπορούν να ζητήσουν πίστωση για τον ΦΠΑ που καταβάλλουν για τις εισροές για την παραγωγή του.²⁷⁸ Μια τρίτη επιλογή είναι η χορήγηση απαλλαγής από τον ΦΠΑ με δικαίωμα έκπτωσης, η οποία θα επέτρεπε στους δωρητές να ανακτήσουν τον ΦΠΑ εισροών, αλλά οι οργανισμοί αναδιανομής τροφίμων δεν θα έπρεπε να καταβάλουν πρόσθετο ΦΠΑ κατά την παραλαβή των δωριζόμενων τροφίμων.²⁷⁹ Στην πράξη, η απαλλαγή με δικαίωμα έκπτωσης λειτουργεί παρόμοια με τη μηδενική φορολόγηση όλων των δωρεών τροφίμων.

Στην Ελλάδα, ο κανονικός συντελεστής ΦΠΑ είναι 24%,²⁸⁰ αλλά τα περισσότερα τρόφιμα έχουν μειωμένο συντελεστή ΦΠΑ 13% ή 6% εκτός από τα τρόφιμα και τα ποτά που σερβίρονται σε καφετέριες ή εστιατόρια.²⁸¹ Οι δωρεές τροφίμων απαλλάσσονται από τον ΦΠΑ κατά τη στιγμή της δωρεάς, εφόσον δωρίζονται δωρεάν σε υπηρεσίες του δημόσιου τομέα, σε νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα στην Ελλάδα με φιλανθρωπικό ή κοινωφελή σκοπό και σε άλλους φορείς που ορίζονται στον Κώδικα ΦΠΑ με σκοπό την ανακούφιση εύάλωτων κοινωνικών ομάδων.²⁸² Οι δωρητές τροφίμων πρέπει να διαθέτουν πιστοποιητικό ή άλλο έγγραφο που να επιβεβαιώνει την παράδοση της δωρεάς τροφίμων που παρέχεται από την οντότητα υποδοχής (π.χ. τράπεζα τροφίμων, φιλανθρωπικός οργανισμός), το οποίο πρέπει να προσκομίσουν κατόπιν αιτήματος κατά τη διάρκεια φορολογικού ελέγχου ή επιθεώρησης.²⁸³ Το Ολοκληρωμένο Πλαίσιο για τη Διαχείριση των Αποβλήτων τροποποίησε τον προηγούμενο Κώδικα ΦΠΑ (νόμος 2859/2000) για να διευκρινίσει ότι η δωρεά τροφίμων για να αποφευχθεί η απόρριψή τους σε χώρους υγειονομικής ταφής πληροί τις προϋποθέσεις για απαλλαγή από τον ΦΠΑ.²⁸⁴ Η σχετική διάταξη παραμένει σε ισχύ βάσει του επικαιροποιημένου Κώδικα ΦΠΑ (Ν. 5144/2024).²⁸⁵ Οι δωρητές τροφίμων που χαρακτηρίζονται ως υποκείμενοι στον φόρο για τους σκοπούς του ΦΠΑ και δωρίζουν σε μη κερδοσκοπικούς φορείς με φιλανθρωπικό ή κοινωφελή σκοπό επιτρέπεται επίσης να εκπίπτουν τον ΦΠΑ που καταβάλλεται για την αγορά των εισροών ή των συστατικών των τροφίμων που καταλήγουν να δωρίζονται.²⁸⁶

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

1. ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΚΩΔΙΚΑ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΩΣΤΕ ΝΑ ΔΙΚΑΙΟΥΝΤΑΙ ΟΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΝΑ ΛΑΜΒΑΝΟΥΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΚΠΤΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΔΩΡΕΕΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

Ο Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος της Ελλάδας περιορίζει τις φορολογικές εκπτώσεις για δωρεές τροφίμων σε φυσικά πρόσωπα, αποκλείοντας τις επιχειρήσεις από τη διεκδίκηση αυτών των εκπτώσεων. Αυτό σημαίνει ότι αυτή τη στιγμή οι εταιρείες δεν μπορούν να ζητήσουν καμία έκπτωση φόρου για να αντισταθμίσουν το κόστος της δωρεάς τροφίμων. Οι εταιρείες, συμπεριλαμβανομένων των λιανοπωλητών τροφίμων, των παντοπωλείων και των κατασκευαστών τροφίμων, μπορούν συχνά να δωρίσουν σημαντικά περισσότερα τρόφιμα σε όγκο σε σύγκριση με τους ιδιώτες. Συμβάλλουν επίσης στις αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις της σπατάλης τροφίμων όταν πετούν ασφαλής, πλεονάζοντα τρόφιμα αντί να τα δωρίσουν. Το να επιτραπεί στις επιχειρήσεις να διεκδικήσουν τις υφιστάμενες εκπτώσεις φόρου εισοδήματος για δωρεές τροφίμων θα αποτελέσει οικονομικό κίνητρο για τις εν λόγω οντότητες να αρχίσουν ή να συνεχίσουν να δωρίζουν τρόφιμα που διαφορετικά θα πήγαιναν χαμένα. Η Ελλάδα θα πρέπει να τροποποιήσει τον Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος ώστε να επιτρέψει στις εταιρείες να διεκδικούν τις υφιστάμενες τυπικές και αυξημένες φορολογικές εκπτώσεις για δωρεές τροφίμων που πραγματοποιούνται σε φορείς που πληρούν τις προϋποθέσεις.

Η Γερμανία αποτελεί ισχυρό παράδειγμα ενός αποτελεσματικού συστήματος φορολογικών κινήτρων για δωρεές τροφίμων. Η Γερμανία παρέχει φορολογική έκπτωση για δωρεές σε είδος, συμπεριλαμβανομένων των δωρεών τροφίμων, που γίνονται από ιδιώτες ή εταιρείες, μέχρι το 20% του συνολικού εισοδήματος ή το 0,4% των συνολικών πωλήσεων, μισθών και ημερομισθίων που καταβάλλονται σε ένα ημερολογιακό έτος.²⁸⁷ Εάν ένας δωρητής υπερβεί το ανώτατο όριο σε ένα δεδομένο έτος, οι εκπτώσεις μπορούν να ζητηθούν κατά την επόμενη περίοδο αξιολόγησης.²⁸⁸

2. ΠΑΡΟΧΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΚΙΝΗΤΡΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΣΤΑΘΜΙΣΗ ΤΩΝ ΕΞΟΔΩΝ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΣΥΝΑΦΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΩΡΕΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

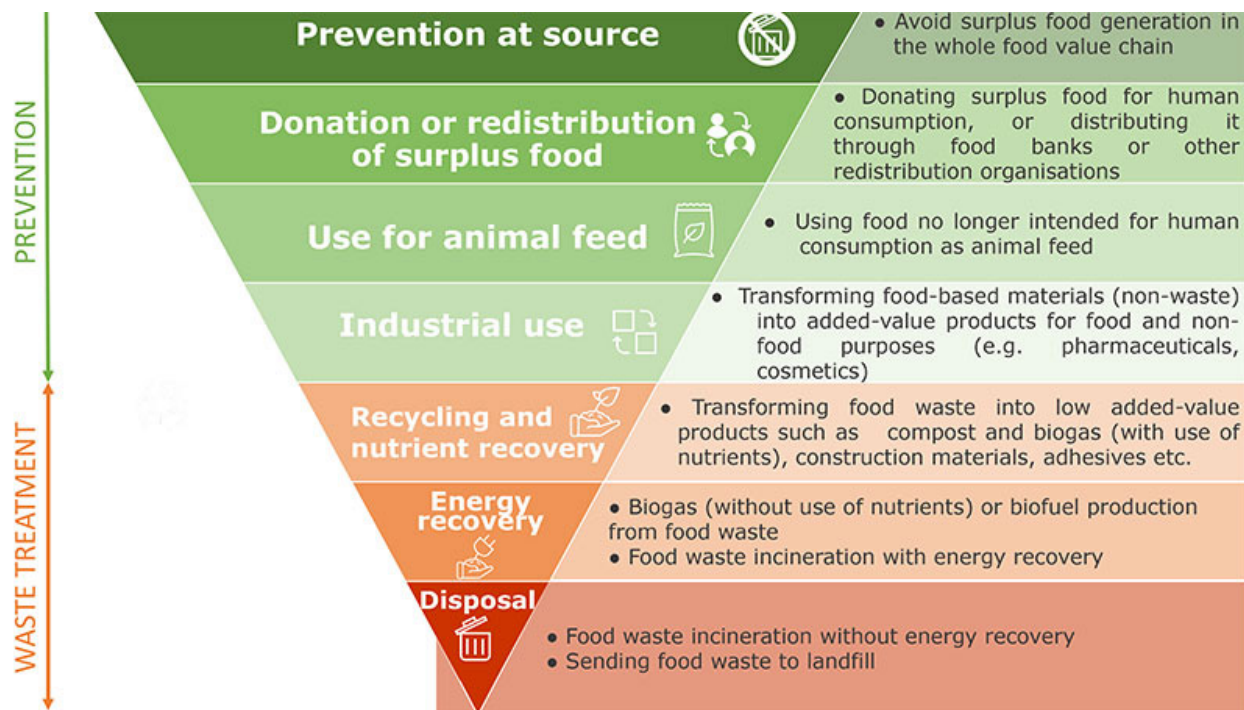
Αν και η Ελλάδα διαθέτει έκπτωση φόρου για τη δωρεά τροφίμων, η έκπτωση συνδέεται μόνο με την αξία των τροφίμων που δωρίζονται. Ωστόσο, οι δωρητές τροφίμων και οι ενδιαμέσοι οργανισμοί πρέπει επίσης να επωμιστούν τα σχετικά έξοδα, όπως το κόστος αποθήκευσης, συσκευασίας και μεταφοράς των δωριζόμενων τροφίμων. Χωρίς φορολογικά κίνητρα για την ανακούφιση από το βάρος αυτών των λογιστικών εξόδων, είναι συχνά λιγότερο δαπανηρό για τους δυνητικούς δωρητές να διοχετεύουν τα πλεονάζοντα τρόφιμα σε χώρους υγειονομικής ταφής ή για εναλλακτικές χρήσεις, όπως ζωοτροφές ή κομποστοποίηση. Η παροχή φορολογικής πίστωσης ή έκπτωσης για τις σχετικές δαπάνες θα μπορούσε να αυξήσει την ποσότητα των τροφίμων που δωρίζονται σε ανθρώπους που τα χρειάζονται.

Η Γαλλία παρέχει έκπτωση φόρου 60% της αξίας των τροφίμων που δωρίζονται, με ανώτατο όριο τα 20.000 Ευρώ ή το 0,5% του κύκλου εργασιών της επιχείρησης.²⁸⁹ Ωστόσο, αυτή η έκπτωση φόρου ισχύει και για τις υπηρεσίες που υποστηρίζουν τη δωρεά, όπως η αποθήκευση και η παράδοση, καθώς οι υπηρεσίες αυτές θεωρούνται δώρα σε είδος.²⁹⁰ Εάν ένας φορολογούμενος δεν χρησιμοποιήσει την πλήρη έκπτωση φόρου κατά το πρώτο έτος λόγω του ανώτατου ορίου, μπορεί να συνεχίσει να διεκδικεί την έκπτωση κατά τα επόμενα πέντε έτη.²⁹¹

Πολιτικές Αποτροπής της Σπατάλης Τροφίμων

Για να μειωθούν οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις των απορριμμάτων τροφίμων και να υποστηριχθούν οι προσπάθειες επισιτιστικής ασφάλειας, ορισμένες χώρες επιβάλλουν απαιτήσεις δωρεάς τροφίμων ή επιβάλλουν χρηματικές ποινές για τα τρόφιμα που οδηγούνται σε χώρους υγειονομικής ταφής (συχνά γνωστές ως απαγορεύσεις οργανικών αποβλήτων ή φόροι αποβλήτων). Αυτή η κατηγορία νόμων και πολιτικών -γνωστή ως πολιτικές αποτροπής της σπατάλης τροφίμων- είναι ένας εξαιρετικά υποσχόμενος μοχλός για να καταστήσει τα απόβλητα τροφίμων οικονομικά επαχθή για τους παραγωγούς αποβλήτων τροφίμων, να επηρεάσει θετικά την επιχειρηματική συμπεριφορά και να προωθήσει βιώσιμα συστήματα τροφίμων.

Η Οδηγία-Πλαίσιο για τα Απόβλητα απαιτεί από τα Κράτη Μέλη να θεσπίζουν σχέδια διαχείρισης αποβλήτων και προγράμματα πρόληψης της δημιουργίας αποβλήτων.²⁹² Παρέχει επίσης εννοιολογικά πλαίσια και ορισμούς που μπορούν να χρησιμοποιούν τα Κράτη Μέλη κατά την εφαρμογή αυτών των πρωτοβουλιών.²⁹³ Το κυριότερο είναι η «ιεράρχηση της διαχείρισης των αποβλήτων» που πρέπει να χρησιμοποιείται κατά την εξέταση της πιθανής εθνικής πολιτικής για τη μείωση των αποβλήτων.²⁹⁴ Στη συνέχεια, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προσαρμοσε την ιεραρχία διαχείρισης αποβλήτων για να εφαρμοστεί πιο άμεσα στον τομέα των τροφίμων και ονόμασε το νέο εργαλείο «ιεραρχία χρήσης τροφίμων» (απεικονίζεται παρακάτω).²⁹⁵

Πηγή: Κοινό Κέντρο Ερευνών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, *Building Evidence on Food Waste Prevention Interventions* (2024), <https://dx.doi.org/10.2760/684291>.

Η Οδηγία 2018/851 της ΕΕ της 30ής Μαΐου 2018, η οποία τέθηκε σε ισχύ στα Κράτη Μέλη στις 5 Ιουλίου 2020, τροποποίησε την Οδηγία-Πλαίσιο για τα Απόβλητα για να διευκρινίσει το πεδίο εφαρμογής της.²⁹⁶ Η Οδηγία του 2018 ενισχύει τους κανόνες για την πρόληψη της δημιουργίας αποβλήτων και εισάγει ορισμούς για τις έννοιες «μη επικίνδυνα απόβλητα, αστικά απόβλητα, απόβλητα κατασκευών και κατεδαφίσεων, απόβλητα τροφίμων, ανάκτηση υλικών, επιχωμάτωση και καθεστώς διευρυμένης ευθύνης του παραγωγού».²⁹⁷ Σύμφωνα με το άρθρο 32, τα Κράτη Μέλη ενθαρρύνονται να προλαμβάνουν ενεργά τη σπατάλη τροφίμων, μεταξύ άλλων με την παροχή κινήτρων για τη συλλογή και την ασφαλή αναδιανομή των μη πωληθέντων τροφίμων σε όλα τα στάδια της αλυσίδας εφοδιασμού τροφίμων.²⁹⁸ Το άρθρο τάσσεται επίσης υπέρ της βελτίωσης της ευαισθητοποίησης των καταναλωτών σχετικά με τη σημασία των ημερομηνιών «ανάλωσης πριν από» και «ανάλωσης κατά προτίμηση πριν από» για τη μείωση της σπατάλης τροφίμων.²⁹⁹

Τα Κράτη Μέλη ενθαρρύνονται να μειώσουν τα απορρίμματα τροφίμων κατά 50% τόσο στο επίπεδο της διανομής όσο και στο επίπεδο της κατανάλωσης και να μειώσουν τις απώλειες τροφίμων κατά μήκος της αλυσίδας παραγωγής και εφοδιασμού, ώστε να συμβάλουν στην επίτευξη των SDG των Ηνωμένων Εθνών για το 2030.³⁰⁰ Η Οδηγία δίνει επίσης παραδείγματα κινήτρων για την εφαρμογή της ιεραρχίας της διαχείρισης των αποβλήτων, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, όπως η εφαρμογή τελών για την υγειονομική ταφή και την αποτέφρωση των αποβλήτων ή, μεταξύ άλλων, συστήματα χρέωσης με βάση τον όγκο των αποβλήτων.³⁰¹

Η Οδηγία-Πλαίσιο για τα Απόβλητα επικαιροποιήθηκε εκ νέου με την Οδηγία 2025/1892 της ΕΕ της 10ης Σεπτεμβρίου 2025, η οποία τέθηκε σε ισχύ στις 16 Οκτωβρίου 2025.³⁰² Η τροπολογία αυτή περιλαμβάνει -για πρώτη φορά- δεσμευτικούς στόχους μείωσης των αποβλήτων τροφίμων, τους οποίους τα Κράτη Μέλη πρέπει να τηρούν. Σύμφωνα με την τροπολογία, τα Κράτη Μέλη πρέπει να μειώσουν τα απορρίμματα τροφίμων κατά 10% στους τομείς της επεξεργασίας και της μεταποίησης τροφίμων και κατά 30% κατά κεφαλήν στους τομείς του λιανικού εμπορίου, των εστιατορίων, των υπηρεσιών τροφίμων και των νοικοκυριών.³⁰³ Επιπλέον, η τροπολογία

απαιτεί από τα Κράτη Μέλη να διασφαλίζουν ότι οι οντότητες με σημαντικό ρόλο στη δημιουργία αποβλήτων τροφίμων προτείνουν συμφωνίες δωρεάς σε τράπεζες τροφίμων και οργανισμούς αναδιανομής τροφίμων για να διευκολύνουν τη δωρεά ασφαλών, πλεονασματικών τροφίμων.³⁰⁴ Τα Κράτη Μέλη έχουν προθεσμία έως τις 17 Ιουνίου 2027 για να επικαιροποιήσουν την εθνική τους νομοθεσία σύμφωνα με την αναθεωρημένη Οδηγία-Πλαίσιο για τα Απόβλητα.³⁰⁵

Η Ελλάδα έχει τονίσει τη δέσμευσή της για τη μετάβαση σε μια κυκλική οικονομία, ιδίως όσον αφορά τη βελτίωση του τομέα της διαχείρισης των αποβλήτων.³⁰⁶ Τέσσερις εθνικές στρατηγικές πολιτικής έχουν αντίκτυπο στις πολιτικές αποτροπής της σπατάλης τροφίμων: το ΕΣΔΑ,³⁰⁷ το ΕΠΠΑ,³⁰⁸ η Εθνική Στρατηγική για την Κυκλική Οικονομία,³⁰⁹ και το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Κυκλική Οικονομία.³¹⁰ Το Ολοκληρωμένο Πλαίσιο Διαχείρισης Αποβλήτων της Ελλάδας στοχεύει στη μείωση των αποβλήτων τροφίμων κατά 30% κατά κεφαλήν από τα επίπεδα του 2022 έως το 2030,³¹¹ αλλά μέχρι τον Μάρτιο του 2026, η χώρα δεν είχε ακόμη λάβει σημαντικά μέτρα για την εφαρμογή των σχεδίων της για τη μείωση της FLW και θα χρειαστούν πρόσθετες προσπάθειες για να επιτευχθούν οι δεσμευτικοί στόχοι μείωσης των αποβλήτων τροφίμων που προβλέπονται στην Οδηγία-Πλαίσιο για τα Απόβλητα.³¹²

Στο Ολοκληρωμένο Πλαίσιο για τη Διαχείριση των Αποβλήτων, η Ελλάδα διατυπώνει σχέδια για τη μετάβαση σε ένα σύστημα «πληρώνω όσο πετάω» για να αποθαρρύνει τη χρήση των χώρων υγειονομικής ταφής,³¹³ σε αντίθεση με το προηγούμενο σύστημα χρέωσης των παραγωγών αποβλήτων με ένα κατ' αποκοπήν ποσοστό με βάση το μέγεθος και τη θέση της ιδιοκτησίας τους.³¹⁴ Αυτό το νέο σύστημα θα χρεώνει τους παραγωγούς αποβλήτων με βάση την πραγματική ποσότητα των παραγόμενων αποβλήτων και θα εφαρμόζεται σε νοικοκυριά, επιχειρήσεις και κυβερνητικούς φορείς.³¹⁵ Σύμφωνα με το Ολοκληρωμένο Πλαίσιο Διαχείρισης Αποβλήτων, οι δήμοι με πληθυσμό άνω των 10.000 κατοίκων έπρεπε να έχουν εφαρμόσει το σύστημα για τα αστικά απόβλητα που παράγονται από ξενοδοχεία με περισσότερες από 100 κλίνες και βιομηχανικές εγκαταστάσεις που λειτουργούν εντός της δικαιοδοσίας τους έως την 1η Ιανουαρίου 2023.³¹⁶ Επίσης, έως την 1η Ιανουαρίου 2023, οι δήμοι με πληθυσμό άνω των 20.000 κατοίκων θα έπρεπε να έχουν εφαρμόσει το σύστημα για την παραγωγή βιολογικών αποβλήτων, συμπεριλαμβανομένων των αποβλήτων τροφίμων, από τους υπεύθυνους επιχειρήσεων μαζικής εστίασης. Δήμοι με πληθυσμό άνω των 100.000 κατοίκων έπρεπε να έχουν εφαρμόσει το σύστημα για όλους τους παραγωγούς αποβλήτων.³¹⁷ Μέχρι την 1η Ιανουαρίου 2028, οι αρχές με πληθυσμό άνω των 20.000 κατοίκων πρέπει να εφαρμόσουν το σύστημα «πληρώνω όσο πετάω» για όλους τους παραγωγούς αποβλήτων.³¹⁸ Ωστόσο, μέχρι τον Μάρτιο του 2026, δεν φαινόταν ότι η Ελλάδα είχε εφαρμόσει το σύστημα για κανένα δημοτικό συμβούλιο.³¹⁹

Το Ολοκληρωμένο Πλαίσιο για τη Διαχείριση των Αποβλήτων θεσπίζει επίσης αυξημένο τέλος ταφής αποβλήτων ύψους 45 ευρώ ανά τόνο αποβλήτων από την 1η Ιανουαρίου 2026, από 20 ευρώ ανά τόνο αποβλήτων κατά την ψήφιση του νόμου το 2021.³²⁰ Δεν είναι σαφές αν η Ελλάδα είχε εφαρμόσει την αύξηση αυτή από τον Μάρτιο του 2026. Το τέλος υγειονομικής ταφής προτείνεται να αυξηθεί σε 55 ευρώ ανά τόνο αποβλήτων από την 1η Ιανουαρίου 2027.³²¹ Το Ολοκληρωμένο Πλαίσιο για τη Διαχείριση των Αποβλήτων αναφέρει επίσης ότι τα τέλη ταφής θα τοποθετούνται σε ειδικό λογαριασμό που θα τηρείται από τον Ελληνικό Οργανισμό Ανακύκλωσης (ΕΟΑΝ) και μπορούν να διατεθούν στις τοπικές αρχές για την ενίσχυση των δραστηριοτήτων πρόληψης και χωριστής συλλογής αποβλήτων.³²² Ενώ η οδηγία-πλαίσιο για τα απόβλητα³²³ και το ολοκληρωμένο πλαίσιο για τη διαχείριση των αποβλήτων επιβάλλουν τη χωριστή συλλογή αποβλήτων, η εφαρμογή της οδηγίας³²⁴ στην Ελλάδα για τα βιοαπόβλητα, συμπεριλαμβανομένων των αποβλήτων τροφίμων, δεν έχει ολοκληρωθεί πλήρως και οι πρακτικές ποικίλλουν ανά δήμο.³²⁵

Συνοπτικά, η Οδηγία-Πλαίσιο για τα Απόβλητα απαιτεί από τα Κράτη Μέλη να διασφαλίζουν ότι οι σημαντικοί παραγωγοί αποβλήτων τροφίμων προτείνουν συμφωνίες δωρεάς με οργανισμούς αναδιανομής τροφίμων για την ανακατεύθυνση των πλεοναζόντων τροφίμων σε όσους έχουν ανάγκη, σύμφωνα με τους νέους δεσμευτικούς

στόχους μείωσης των αποβλήτων τροφίμων. Ενώ η Ελλάδα έχει αναπτύξει στρατηγικές για τη βελτίωση της διαχείρισης των αποβλήτων και την πρόληψη της δημιουργίας αποβλήτων, η εφαρμογή των σχετικών προσπαθειών, όπως το σύστημα «πληρώνω όσο πετάω» και η χωριστή συλλογή αποβλήτων, είναι ελλιπής. Η Ελλάδα θα μπορούσε να ωφεληθεί από μεγαλύτερες προσπάθειες για την εφαρμογή της ιεραρχίας διαχείρισης αποβλήτων, συμπεριλαμβανομένης της θέσπισης απαγόρευσης των οργανικών αποβλήτων, ώστε να επιβάλλονται κυρώσεις για την αποστολή τροφίμων σε χώρους υγειονομικής ταφής ή/και να απαιτείται από ορισμένους φορείς να δωρίζουν τα πλεονάζοντα, βρώσιμα τρόφιμα. Η Ελλάδα πρέπει επίσης να απαιτήσει από τους σημαντικούς παραγωγούς αποβλήτων τροφίμων να προτείνουν συμφωνίες δωρεάς σε ενδιαμέσους φορείς, όπως τράπεζες τροφίμων και οργανισμούς αναδιανομής τροφίμων, ώστε να συμμορφωθούν με τις απαιτήσεις της τροποποίησης της Οδηγίας-Πλαισίου για τα Απόβλητα του 2025.

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΠΟΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ ΣΠΑΤΑΛΗΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

1. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ «ΠΛΗΡΩΝΩ ΟΣΟ ΠΕΤΑΩ» ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ ΧΩΡΙΣΤΗΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ

Σύμφωνα με την Οδηγία-Πλαίσιο για τα Απόβλητα, η Ελλάδα υποχρεούται να δημιουργήσει χωριστή συλλογή αποβλήτων για τα βιοαπόβλητα, συμπεριλαμβανομένων των αποβλήτων τροφίμων, εκτός από άλλες ροές αποβλήτων (π.χ. χαρτί, μέταλλο, πλαστικό και γυαλί).³²⁶ Η μέση σύνθεση των αστικών αποβλήτων στην Ελλάδα είναι 44,3% οργανικά, τα οποία πιθανώς περιλαμβάνουν πλεονάζοντα τρόφιμα κατάλληλα για δωρεά ή απόβλητα τροφίμων που θα ήταν καλύτερα για χρήσεις εκτός χωματερών, όπως η κομποστοποίηση ή η αναερόβια χώνευση.³²⁷ Επί του παρόντος, η εφαρμογή της χωριστής συλλογής απορριμμάτων στην Ελλάδα περιορίζεται σε πιλοτικά προγράμματα που λειτουργούν σε δημοτικό επίπεδο.³²⁸

Τα πιλοτικά συστήματα χωριστής συλλογής απορριμμάτων από πόρτα σε πόρτα στην Ελλάδα δείχνουν θετικά αποτελέσματα και οι συμμετέχοντες είναι ικανοποιημένοι με την παροχή υποδομών, όπως κάδοι και σακούλες με χρωματική κωδικοποίηση (π.χ. καφέ για τα βιοαπόβλητα, μπλε για τα ανακυκλώσιμα).³²⁹ Ωστόσο, οι δήμοι είναι κατά κύριο λόγο υπεύθυνοι για την εφαρμογή πρακτικών διαχείρισης αποβλήτων και τα στοιχεία δείχνουν ότι το κόστος της χωριστής συλλογής αποβλήτων αποτελεί εμπόδιο.³³⁰ Όπως συζητείται στο Ολοκληρωμένο Πλαίσιο για τη Διαχείριση των Αποβλήτων, η Ελλάδα θα μπορούσε να εφαρμόσει ένα σύστημα «πληρώνω όσο πετάω» για να αποθαρρύνει περαιτέρω τη χρήση χώρων υγειονομικής ταφής και να προωθήσει τις ορθές πρακτικές διαχωρισμού των αποβλήτων. Για να διευκολυνθεί αυτό, η Ελλάδα θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει τα έσοδα που προκύπτουν από την αύξηση των τελών ταφής για την παροχή των απαραίτητων υποδομών στους δήμους για την εφαρμογή της χωριστής συλλογής αποβλήτων.

2. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΑΠΑΙΤΗΣΗΣ ΔΩΡΕΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΤΑ ΜΗΚΟΣ ΤΗΣ ΑΛΥΣΙΔΑΣ ΕΦΟΔΙΑΣΜΟΥ

Σύμφωνα με την τροποποίηση της Οδηγίας-Πλαισίου για τα Απόβλητα για το 2025, η Ελλάδα πρέπει να διασφαλίσει ότι οι οικονομικοί φορείς που διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην παραγωγή αποβλήτων τροφίμων προτείνουν συμφωνίες δωρεάς σε ενδιαμέσους οργανισμούς για την ανακατεύθυνση ασφαλών, πλεονασματικών τροφίμων σε όσους έχουν ανάγκη. Για την εφαρμογή αυτού του στόχου, η Ελλάδα θα πρέπει να αναπτύξει κριτήρια για να καθορίσει ποιες οντότητες έχουν σημαντικό ρόλο στην πρόληψη και παραγωγή αποβλήτων τροφίμων και,

ως εκ τούτου, θα πρέπει να προτείνουν συμφωνίες δωρεάς σε τράπεζες τροφίμων ή άλλους μεσάζοντες. Αυτές οι οντότητες θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν, για παράδειγμα, σούπερ μάρκετ, λιανοπωλητές τροφίμων και κατασκευαστές τροφίμων.³³¹

Επιπλέον, η Ελλάδα μπορεί να κάνει ένα ακόμη βήμα, απαιτώντας από συγκεκριμένες κατηγορίες παραγωγών αποβλήτων τροφίμων (π.χ. επιχειρήσεις συγκεκριμένου μεγέθους) να δωρίζουν τα πλεονάζοντα τρόφιμα που παραμένουν ασφαλή για ανθρώπινη κατανάλωση. Για παράδειγμα, οι διατάξεις θα μπορούσαν να απαιτούν από τα εστιατόρια, τα παντοπωλεία και άλλες εγκαταστάσεις που πωλούν τρόφιμα λιανικής ή χονδρικής να συσκευάζουν και να δωρίζουν όλα τα ασφαλή τρόφιμα που παρασκευάζονται αλλά δεν πωλούνται ή καταναλώνονται.

Ορισμένα Κράτη Μέλη έχουν θεσπίσει απαιτήσεις δωρεάς τροφίμων για τη μείωση της FLW. Ο Νόμος της Γαλλίας για την Καταπολέμηση της Σπατάλης Τροφίμων υποχρεώνει τα σούπερ μάρκετ άνω των 400 τετραγωνικών μέτρων να συνάπτουν σχέσεις με σχετικές φιλανθρωπικές οργανώσεις για τη δωρεά των πλεονάζοντων τροφίμων.³³² Από το 2020, αυτή η απαίτηση δωρεάς ισχύει επίσης για τις επιχειρήσεις της αγροδιατροφικής βιομηχανίας με ετήσιο κύκλο εργασιών άνω των 50 εκατομμυρίων Ευρώ και τις επιχειρήσεις συλλογικής εστίασης που παρασκευάζουν περισσότερα από 3.000 γεύματα την ημέρα,³³³ και το πρόστιμο αυξήθηκε.³³⁴ Αρκετά άλλα Κράτη Μέλη ακολούθησαν το παράδειγμά τους. Για παράδειγμα, στην Τσεχική Δημοκρατία, ο νόμος αριθ. 180/2016 για τα τρόφιμα και τον καπνό απαιτεί από τους λιανοπωλητές τροφίμων με σούπερ μάρκετ άνω των 400 τετραγωνικών μέτρων να αναδιανέμουν τρόφιμα.³³⁵

3.

ΘΕΣΠΙΣΗ ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗΣ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΙΚΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΤΑΦΗΣ

Εκτός από την εφαρμογή των στρατηγικών που έχουν ήδη καθοριστεί στο ΕΣΔΑ, το ΕΠΠΑ, την Εθνική Στρατηγική για την Κυκλική Οικονομία και το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Κυκλική Οικονομία, η Ελλάδα θα πρέπει να εξετάσει το ενδεχόμενο θέσπισης μιας απαγόρευσης των οργανικών αποβλήτων που θα απαγορεύει στους παραγωγούς αποβλήτων τροφίμων να απορρίπτουν τα απόβλητα τροφίμων σε χώρους υγειονομικής ταφής. Η απαγόρευση θα μπορούσε να περιλαμβάνει μια σταδιακή προσέγγιση, η οποία θα αφορούσε διαφορετικές ομάδες παραγωγών αποβλήτων σε διαφορετικές ημερομηνίες, γεγονός που θα παρείχε χρόνο για την προετοιμασία της συμμόρφωσης. Η επιβολή της απαγόρευσης των οργανικών αποβλήτων θα μπορούσε να περιλαμβάνει χρηματικές ποινές για τη μη συμμόρφωση. Για παράδειγμα, ο Ισημερινός απαγορεύει την καταστροφή τροφίμων που είναι κατάλληλα για ανθρώπινη κατανάλωση και περιλαμβάνει μια ιεραρχία εναλλακτικών χρήσεων, όπως η δωρεά σε τράπεζα τροφίμων, η κομποστοποίηση και η ζωοτροφή.³³⁶ Ο νόμος εφαρμόζεται σε ένα ευρύ φάσμα φορέων, συμπεριλαμβανομένων των επιχειρήσεων τροφίμων, των οργανισμών που λαμβάνουν δωρεές, των δωρητών τροφίμων και των ενδιάμεσων οργανισμών.³³⁷ Όπως και με την είσπραξη τελών ταφής, τα έσοδα από τις χρηματικές ποινές για την παραβίαση της καταστροφής ασφαλών, πλεονασματικών τροφίμων θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για περαιτέρω επενδύσεις σε υποδομές για την ενίσχυση των πρακτικών διαχείρισης αποβλήτων σε όλη την Ελλάδα.

Κυβερνητικές Επιχορηγήσεις και Κίνητρα

Οι επιχορηγήσεις και τα προγράμματα κινήτρων προσφέρουν έναν άλλο σημαντικό πόρο για πρωτοβουλίες δωρεάς τροφίμων. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα σε χώρες όπου οι δωρητές θεωρούν ότι τα φορολογικά κίνητρα δεν επαρκούν για να αντισταθμίσουν το κόστος της δωρεάς ή όπου η έλλειψη υποδομών περιορίζει τις προσπάθειες ανάκτησης τροφίμων. Για παράδειγμα, οι κρατικές επιχορηγήσεις μπορούν να βοηθήσουν τους δωρητές τροφίμων και τις

τράπεζες τροφίμων να αποκτήσουν εξοπλισμό και πόρους που είναι απαραίτητοι για τη συλλογή, αποθήκευση, επεξεργασία και μεταφορά τροφίμων προς δωρεά. Η κρατική χρηματοδότηση μπορεί επίσης να στηρίξει νέες καινοτομίες και αναδυόμενες τεχνολογίες που θα καταστήσουν τη δωρεά τροφίμων πιο αποτελεσματική και βιώσιμη.

Ενώ οι περισσότερες κυβερνητικές επιχορηγήσεις και κίνητρα διανέμονται σε εθνικό επίπεδο, διατίθεται χρηματοδότηση σε επίπεδο ΕΕ για την έρευνα και την καινοτομία των βιώσιμων συστημάτων τροφίμων.³³⁸ Η πρόσβαση σε δημόσια και ιδιωτικά κεφάλαια, συμπεριλαμβανομένων των συνεισφορών της Τράπεζας Επενδύσεων της ΕΕ, αναφέρεται στη στρατηγική της ΕΕ για την Πράσινη Συμφωνία «Από το Αγρόκτημα στο Πιρούνι».³³⁹ Επιπλέον, υπάρχουν ταμεία σε επίπεδο ΕΕ, όπως το Πρόγραμμα για το Περιβάλλον και τη Δράση για το Κλίμα (LIFE)³⁴⁰ και το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (EAFRD),³⁴¹ και διάφορα επίκαιρα χρηματοδοτικά προγράμματα της ΕΕ για βιώσιμα συστήματα τροφίμων, προστασία του περιβάλλοντος, επισιτιστική ασφάλεια και άλλα.³⁴²

Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο Plus (EKT+) είναι το κύριο χρηματοδοτικό μέσο της ΕΕ για επενδύσεις στην ευημερία των ανθρώπων.³⁴³ Με προϋπολογισμό 142,7 δισ. Ευρώ για την περίοδο 2021-2027, το EKT+ συμβάλλει στις πολιτικές της ΕΕ για την απασχόληση, την κοινωνική πολιτική, την εκπαίδευση και τις δεξιότητες, στις οποίες περιλαμβάνεται η αντιμετώπιση της επισιτιστικής ανασφάλειας και της σπατάλης τροφίμων.³⁴⁴ Το EKT+ συγκέντρωσε τέσσερα χρηματοδοτικά μέσα που ήταν ξεχωριστά κατά την προγραμματική περίοδο 2014-2020.³⁴⁵ Η διαχείριση του EKT+ γίνεται μέσα από δύο σκέλη: το σκέλος της επιμερισμένης διαχείρισης, το οποίο υλοποιείται από τα Κράτη Μέλη σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, και το σκέλος της απασχόλησης και της κοινωνικής καινοτομίας (EaSI), το οποίο υλοποιείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.³⁴⁶

Σε κάθε κράτος μέλος, το σκέλος της επιμερισμένης διαχείρισης, το οποίο περιλαμβάνει την επισιτιστική βοήθεια, εφαρμόζεται με τη βοήθεια οργανώσεων-εταίρων, συμπεριλαμβανομένων των τραπεζών τροφίμων, που είναι υπεύθυνες για τη διανομή της βοήθειας.³⁴⁷ Είναι σημαντικό για τους φορείς δωρεάς τροφίμων, ότι τα κονδύλια του EKT+ μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την αντιστάθμιση του κόστους συλλογής, μεταφοράς, αποθήκευσης και διανομής των δωρεών τροφίμων, καθώς και για δραστηριότητες ευαισθητοποίησης.³⁴⁸ Τα κριτήρια επιλογής των τροφίμων που προμηθεύονται με κονδύλια του EKT+ πρέπει επίσης να λαμβάνουν υπόψη τις κλιματικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις, ιδίως τη μείωση των αποβλήτων τροφίμων.³⁴⁹ Το 2022, τα Κράτη Μέλη διένειμαν 62 εκατομμύρια γεύματα χρησιμοποιώντας κονδύλια του EKT+.³⁵⁰

Η Ελλάδα δεν διαθέτει ταμείο επιχορηγήσεων που να στοχεύει ειδικά στην πρόληψη της FLW ή στις προσπάθειες δωρεάς τροφίμων. Ωστόσο, το Πράσινο Ταμείο (ΠΤ), το οποίο ιδρύθηκε βάσει του νόμου 3889/2010,³⁵¹ υποστηρίζει ένα ευρύ φάσμα μέτρων προστασίας του περιβάλλοντος, στα οποία θα μπορούσαν να περιλαμβάνονται πρωτοβουλίες που σχετίζονται με τη FLW.³⁵² Το ΠΤ υλοποιείται από το ΥΠΕΝ και το ταμείο παρέχει επιχορηγήσεις και τεχνική βοήθεια για πρωτοβουλίες που προωθούν και αποκαθιστούν το περιβάλλον και αντιμετωπίζουν την κλιματική αλλαγή.³⁵³ Οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης, οι δημόσιες και ιδιωτικές επιχειρήσεις, οι οργανισμοί κοινής ωφέλειας και άλλοι οργανισμοί που είναι αφιερωμένοι στον δημόσιο τομέα είναι επιλέξιμοι για χρηματοδότηση στο πλαίσιο του ΠΤ.³⁵⁴

Το 2022, το ΠΤ διέθεσε 18 εκατ. Ευρώ για τη χρηματοδότηση έργων από 1.000 έως 1,2 εκατ. Ευρώ.³⁵⁵ Ο μη κερδοσκοπικός οργανισμός Μπορούμε έλαβε βραβείο 49.850 Ευρώ για την υλοποίηση μιας εκστρατείας έρευνας και ενημέρωσης για τη μείωση της σπατάλης τροφίμων στα ελληνικά νοικοκυριά.³⁵⁶ Άλλες επιχορηγήσεις του ΠΤ υποστηρίζουν πρωτοβουλίες διαχείρισης αποβλήτων και κυκλικής οικονομίας σε όλη την Ελλάδα.³⁵⁷

Τόσο η ΕΕ όσο και η Ελλάδα παρέχουν κρατικές επιχορηγήσεις και κίνητρα που μπορούν να χρησιμοποιηθούν

για την πρόληψη και τη μείωση της FLW. Ενώ ορισμένα κονδύλια σε επίπεδο ΕΕ είναι διαθέσιμα ειδικά για πρωτοβουλίες FLW, το ΠΤ της Ελλάδας ασχολείται με ευρύτερα θέματα βιωσιμότητας και προωθεί την προστασία του περιβάλλοντος.

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΚΙΝΗΤΡΩΝ

1. ΠΑΡΟΧΗ ΣΤΟΧΕΥΜΕΝΗΣ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΔΩΡΕΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΚΤΗΣΗΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

Ενώ το ΠΤ της Ελλάδας υποστηρίζει πρωτοβουλίες για την προστασία του περιβάλλοντος και τα κονδύλια της ΕΕ, όπως το ΕΚΤ+, μπορούν να χρησιμοποιηθούν για δραστηριότητες επισιτιστικής βοήθειας, η Ελλάδα δεν διαθέτει κονδύλια επιχορήγησης που να στοχεύουν ειδικά στην ενθάρρυνση της δωρεάς τροφίμων και στη βελτίωση των προσπαθειών και των υποδομών ανάκτησης τροφίμων. Επιπλέον, οι τρέχουσες ροές χρηματοδότησης είναι ανοικτές σε ένα ευρύ φάσμα αιτούντων, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που επικεντρώνονται σε περιβαλλοντικά ζητήματα άσχετα με τη FLW.³⁵⁸ Για να διασφαλιστεί ότι η χρηματοδότηση στηρίζει τους φορείς που εμπλέκονται άμεσα στη δωρεά και ανάκτηση τροφίμων, ένα στενά προσαρμοσμένο σύστημα επιχορήγησης θα μπορούσε να περιορίσει τα κριτήρια επιλεξιμότητας ώστε να περιλαμβάνει γεωργικούς παραγωγούς, επιχειρήσεις τροφίμων, ενδιάμεσους οργανισμούς όπως τράπεζες τροφίμων και διανομείς. Οι γεωργικοί παραγωγοί θα μπορούσαν να επωφεληθούν σημαντικά από μια τέτοια βοήθεια, καθώς πολλοί είναι απρόθυμοι να δωρίσουν τα πλεονάζοντα φρούτα και λαχανικά λόγω του κόστους που συνδέεται με την αποθήκευση, το χειρισμό και τη μεταφορά. Διαθέτοντας ειδική υποστήριξη για την αντιμετώπιση αυτών των εμποδίων, η κυβέρνηση θα καταστήσει τη δωρεά τροφίμων πιο εφικτή, μειώνοντας έτσι τη σπατάλη τροφίμων.

Για παράδειγμα, στο πλαίσιο της διατροφικής πολιτικής του Καναδά, το Υπουργείο Γεωργίας και Αγροδιατροφής του Καναδά δημιούργησε το Ταμείο Υποδομών Τοπικής Διατροφής (LFIF) για την υποστήριξη έργων που ενισχύουν την επισιτιστική ασφάλεια μέσω της αγοράς υποδομών και εξοπλισμού για την αύξηση της πρόσβασης σε τοπικά, θρεπτικά και πολιτισμικά κατάλληλα τρόφιμα.³⁵⁹ Το LFIF αποτελείται από δύο ροές χρηματοδότησης: μία για έργα μεγάλης κλίμακας με πολλαπλές ανάγκες υποδομής και συμπράξεις για την αντιμετώπιση της επισιτιστικής ασφάλειας της κοινότητας και μία άλλη για έργα μικρής κλίμακας που ζητούν βοήθεια για την αγορά και εγκατάσταση ενός ή λίγων τεμαχίων εξοπλισμού.³⁶⁰ Η επιλεξιμότητα για βοήθεια από το LFIF περιορίζεται σε κοινότητες, κυβερνήσεις ή μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς, μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς με εντολή παροχής κοινοτικών υπηρεσιών τροφίμων ή δημοτικές διοικήσεις.³⁶¹ Ενώ οι δραστηριότητες πρέπει να θέτουν ως προτεραιότητα την παραγωγή τροφίμων για την προώθηση της ισότητας προκειμένου να είναι επιλέξιμες για βοήθεια από το LFIF, οι δικαιούχοι μπορούν να χρησιμοποιούν τα κεφάλαια για την αγορά και εγκατάσταση εξοπλισμού για την επεξεργασία, αποθήκευση και μεταφορά τροφίμων.³⁶² Η κυβέρνηση της Ελλάδας θα μπορούσε να αυξήσει την ποσότητα των τροφίμων που αναδιανέμονται προσφέροντας παρόμοια οικονομική βοήθεια στους φορείς δωρεάς τροφίμων για υποδομές ή υλικοτεχνικές ανάγκες.

2. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΙΝΗΤΡΩΝ ΧΑΜΗΛΟΥ Η ΜΗΔΕΝΙΚΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΓΙΑ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΜΕΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

Εκτός από τις οικονομικές επιχορηγήσεις ή τη στήριξη, η Ελλάδα θα μπορούσε να εφαρμόσει χαμηλού ή μηδενικού κόστους «κίνητρα αναγνώρισης» που αναγνωρίζουν τις επιχειρήσεις για τις προσπάθειές τους να μειώσουν τα απορρίμματα τροφίμων. Οι επιχειρήσεις συχνά θεωρούν την αναγνώριση και τη δημοσιότητα ως βασικά στοιχεία της επιχειρηματικής τους στρατηγικής, καθιστώντας τη δημόσια αναγνώριση ή τον χαρακτηρισμό της ιδιότητας μια επιλογή χαμηλού κόστους για την παροχή κινήτρων αναδιανομής τροφίμων. Η Ελλάδα θα πρέπει να δημιουργήσει ένα πρόγραμμα αναγνώρισης με σαφείς, αντικειμενικές απαιτήσεις για τους φορείς του επισιτιστικού συστήματος ώστε να αναγνωριστούν ως πρωταθλητές της κοινότητας που δωρίζουν τρόφιμα ή αναπτύσσουν καινοτόμους τρόπους για τη μείωση της FLW. Η πρωτοβουλία αυτή θα μπορούσε να λάβει τη μορφή ενός συστήματος πιστοποίησης ή κλιμακωτού συστήματος για την αναγνώριση δωρητών διαφορετικών ποσών ή ανάλογα με την αποτελεσματικότητα των λύσεων.

Ο νόμος του Ισημερινού για την πρόληψη και τη μείωση της απώλειας και της σπατάλης τροφίμων (*Ley para Prevenir y Reducir La Pérdida y el Desperdicio de Alimentos*), που ψηφίστηκε το 2022, απαγορεύει τη σπατάλη τροφίμων για ανθρώπινη κατανάλωση.³⁶³ Στο πλαίσιο της εφαρμογής του νόμου, οι φορείς της διαδικασίας δωρεάς, συμπεριλαμβανομένων των δωρητών και των οργανισμών αναδιανομής τροφίμων, μπορούν να λάβουν πιστοποίηση για την αριστεία τους στη μείωση της FLW και τη δωρεά τροφίμων.³⁶⁴ Οι φορείς μπορούν να λάβουν αυτή την πιστοποίηση, μεταξύ άλλων, δημιουργώντας πλατφόρμες για τη σύνδεση δωρητών τροφίμων με φιλανθρωπικά ιδρύματα ή αναπτύσσοντας εκστρατείες για την ενημέρωση του κοινού σχετικά με τη μείωση της FLW.³⁶⁵ Η Ελλάδα θα μπορούσε να δημιουργήσει ένα παρόμοιο πρόγραμμα πιστοποίησης για να αναγνωρίσει τους φορείς των επισιτιστικών συστημάτων που ξεχωρίζουν για τις πρωτοβουλίες τους, είτε μέσω της δημιουργίας καινοτόμων λύσεων για τη μείωση της FLW είτε μέσω της συμμετοχής τους σε δωρεές τροφίμων.

Πολιτικές Αναφοράς Εκπομπών, Περιβαλλοντικών και Αποβλήτων Τροφίμων

Οι παρεμβάσεις υποβολής εκθέσεων μπορούν να δώσουν κίνητρα στους φορείς να στοχεύουν και να μετρούν τις ροές αποβλήτων τους, βοηθώντας τους να εντοπίσουν τους τομείς στους οποίους μπορούν να μειώσουν την απώλεια και τα απόβλητα τροφίμων μέσω της δωρεάς τροφίμων. Τρεις κύριες δομές υποβολής εκθέσεων που θα μπορούσαν να εφαρμοστούν για τη μέτρηση και την αντιμετώπιση της απώλειας και της σπατάλης τροφίμων: υποβολή περιβαλλοντικών εκθέσεων, υποβολή κοινωνικών εκθέσεων και υποβολή εκθέσεων διακυβέρνησης (ESG), υποβολή εκθέσεων για τις εκπομπές στο Πεδίο Εφαρμογής 3 και υποβολή εκθέσεων για την απώλεια και τη σπατάλη τροφίμων. Τα υποχρεωτικά ή εθελοντικά συστήματα υποβολής εκθέσεων επιτρέπουν στους φορείς των συστημάτων τροφίμων να κατανοούν καλύτερα τις αιτίες της απώλειας και της σπατάλης τροφίμων, να εντοπίζουν ευκαιρίες για τη μείωση της σπατάλης και την αύξηση της ποσότητας των τροφίμων που αναδιανέμονται, και να θέτουν στόχους για τη μείωση της απώλειας και της σπατάλης τροφίμων.

Η Οδηγία 2022/2464 της ΕΕ, γνωστή και ως Οδηγία για την Υποβολή Εκθέσεων Εταιρικής Βιωσιμότητας (CSRD), απαιτεί από ορισμένες οντότητες να δημοσιεύουν πληροφορίες βιωσιμότητας, συμπεριλαμβανομένων των γνωστοποιήσεων των εκπομπών των Πεδίων 1, 2 και 3.³⁶⁶ Οι οντότητες υπόκεινται στην CSRD εάν: (1) είναι «μεγάλες» οντότητες ή όμιλοι³⁶⁷, (2) έχουν κινητές αξίες εισηγμένες σε ρυθμιζόμενη αγορά της ΕΕ, ή (3) είναι οντότητες εκτός ΕΕ με σημαντικά έσοδα και υποκατάστημα ή θυγατρική στην ΕΕ.³⁶⁸ Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υιοθέτησε τα Ευρωπαϊκά Πρότυπα Απολογισμού Βιωσιμότητας (ESRS), τα οποία αναπτύχθηκαν από την Ευρωπαϊκή Συμβουλευτική Ομάδα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς (EFRAG), για να διασφαλιστεί η ομοιομορφία και η συγκρισιμότητα των γνωστοποιήσεων μεταξύ των οντοτήτων.³⁶⁹ Σύμφωνα με το ESRS E5 σχετικά με τη χρήση των πόρων και την κυκλική οικονομία, οι οντότητες που έχουν καθορίσει ότι το θέμα αυτό είναι σημαντικό για την επιχείρησή τους, υποχρεούνται να γνωστοποιούν τη συνολική ποσότητα των παραγόμενων

αποβλήτων, τη συνολική ποσότητα των αποβλήτων, κατά βάρος, που εκτρέπονται από τη διάθεση, την ποσότητα των αποβλήτων, κατά βάρος, που οδηγούνται προς διάθεση ανά τύπο επεξεργασίας αποβλήτων, καθώς και τη συνολική ποσότητα και το ποσοστό των μη ανακυκλωμένων αποβλήτων.³⁷⁰ Η πρώτη σειρά εκθέσεων CSRD από τις καλυπτόμενες επιχειρήσεις για το οικονομικό έτος 2024 δημοσιεύθηκε το 2025.³⁷¹

Τον Νοέμβριο του 2025, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο τροποποίησε την CSRD για να μειώσει το πεδίο εφαρμογής των εταιρειών που υπόκεινται σε απαιτήσεις υποβολής εκθέσεων σύμφωνα με την Οδηγία.³⁷² Οι τροποποιήσεις καθυστερούν επίσης την εφαρμογή των απαιτήσεων υποβολής εκθέσεων για τις μεγάλες εταιρείες που δεν έχουν αρχίσει να εφαρμόζουν το CSRD και για τις εισηγμένες στο χρηματιστήριο μικρομεσαίες επιχειρήσεις.³⁷³

Εκτός από την CSRD, η οποία απαιτεί την υποβολή εκθέσεων από μεμονωμένες εταιρείες, η Οδηγία-Πλαίσιο για τα Απόβλητα απαιτεί από τα Κράτη Μέλη να μετρούν και να υποβάλλουν εκθέσεις σχετικά με τη FLW σε κάθε στάδιο της αλυσίδας εφοδιασμού τροφίμων.³⁷⁴ Για την εφαρμογή αυτής της απαίτησης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υιοθέτησε μια κοινή μεθοδολογία για τα Κράτη Μέλη για τη μέτρηση και την παρακολούθηση της FLW στην πρωτογενή παραγωγή, τη μεταποίηση και τη μεταποίηση, το λιανικό εμπόριο, τα εστιατόρια και τις υπηρεσίες τροφίμων και τα νοικοκυριά.³⁷⁵ Τα Κράτη Μέλη μπορούν να μετρήσουν τα απόβλητα τροφίμων μέσω ενός δείγματος επιχειρήσεων τροφίμων και νοικοκυριών, χρησιμοποιώντας διάφορες μεθόδους ανάλογα με το στάδιο της αλυσίδας εφοδιασμού.³⁷⁶ Μπορούν επίσης να χρησιμοποιούν άμεσες μετρήσεις για την παρακολούθηση της FLW σε οποιοδήποτε στάδιο της αλυσίδας εφοδιασμού και να χρησιμοποιούν άλλες έμμεσες μεθόδους, όπως η ανάλυση της σύνθεσης των αποβλήτων και οι συνεντεύξεις, όταν οι άμεσες μετρήσεις δεν είναι διαθέσιμες.³⁷⁷ Σε αντίθεση με τη CSRD, οι μεμονωμένες εταιρείες δεν υποχρεούνται να υποβάλλουν εκθέσεις για τη FLW σύμφωνα με την Οδηγία-Πλαίσιο για τα Απόβλητα.³⁷⁸ Σύμφωνα με την τροποποίηση της Οδηγίας-Πλαισίου για τα Απόβλητα του 2025, τα Κράτη Μέλη πρέπει πλέον να χρησιμοποιούν αυτά τα δεδομένα για την παρακολούθηση της προόδου προς την επίτευξη των δεσμευτικών στόχων μείωσης των αποβλήτων τροφίμων.³⁷⁹

Η Ελλάδα θέσπισε τον νόμο 5164/2024 για να θέσει σε ισχύ τη CSRD, απαιτώντας από τις εταιρείες να υποβάλλουν εκθέσεις σχετικά με τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις, τις κοινωνικές πολιτικές και τις πρωτοβουλίες διακυβέρνησης σε ένα κλιμακωτό χρονοδιάγραμμα συμμόρφωσης.³⁸⁰ Οι οντότητες που υπόκεινται στους κανονισμούς θα υποβάλλουν εκθέσεις με βάση τη διπλή σημαντικότητα, γνωστοποιώντας τόσο τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν από την κλιματική αλλαγή (χρηματοοικονομική σημαντικότητα) όσο και τις επιπτώσεις που ενδέχεται να έχουν στο κλίμα και την κοινωνία (σημαντικότητα επιπτώσεων).³⁸¹

Το Ολοκληρωμένο Πλαίσιο για τη Διαχείριση των Αποβλήτων ορίζει ότι η Γενική Γραμματεία Συντονισμού της Διαχείρισης των Αποβλήτων, ως τμήμα του ΥΠΕΝ, θα μετρά και θα παρακολουθεί τα επίπεδα των αποβλήτων τροφίμων σύμφωνα με την Οδηγία-Πλαίσιο για τα Απόβλητα.³⁸² Διάφορες καθορισμένες οντότητες -συμπεριλαμβανομένων των μεταποιητών τροφίμων, των αγορών, των σούπερ μάρκετ, των ξενοδοχείων με περισσότερες από 100 κλίνες, των φορέων υγειονομικής περίθαλψης, των ξενώνων, των επιχειρήσεων εστίασης με ετήσιο κύκλο εργασιών άνω των 300.000 Ευρώ και των φορέων μαζικής εστίασης με ετήσιο κύκλο εργασιών άνω των 500.000 Ευρώ- υποχρεούνται επίσης να καταχωρίζουν τα ετήσια παραγόμενα απόβλητα τροφίμων και τα πλεονάσματα τροφίμων που διατίθενται ως δωρεές σε μια ηλεκτρονική πλατφόρμα καταγραφής αποβλήτων.³⁸³

Τα πιο πρόσφατα στοιχεία από την Ελλάδα από την υποβολή εκθέσεων για τα απόβλητα τροφίμων δείχνουν ότι η Ελλάδα παρήγαγε περισσότερους από 2 εκατομμύρια τόνους αποβλήτων τροφίμων το 2023.³⁸⁴ Από τους τομείς που μετρήθηκαν, τα νοικοκυριά ήταν υπεύθυνα για σχεδόν το ήμισυ του συνόλου, με τον τομέα της μεταποίησης και της μεταποίησης να παράγει τα αμέσως περισσότερα απόβλητα τροφίμων.³⁸⁵ Από το 2023, η Ελλάδα παράγει τα τρίτα περισσότερα κιλά αποβλήτων τροφίμων ανά κάτοικο στην ΕΕ.³⁸⁶

Συνοπτικά, η ΕΕ επιβάλλει απαιτήσεις σε μεμονωμένες οντότητες μέσω της CSRD, με τις μεγάλες εταιρείες να αποτελούν την πρώτη ομάδα που υπόκειται σε υποβολή εκθέσεων σχετικά με τις εκπομπές των Πεδίων 1, 2 και 3. Η Οδηγία-Πλαίσιο για τα Απόβλητα απαιτεί από τα Κράτη Μέλη να μετρούν και να αναφέρουν τους μέσους όρους των αποβλήτων τροφίμων σε κάθε στάδιο της αλυσίδας εφοδιασμού. Η Ελλάδα απαιτεί επίσης από συγκεκριμένες οντότητες, όπως οι μεταποιητές τροφίμων, τα σούπερ μάρκετ και τα ξενοδοχεία, να καταγράφουν την ποσότητα των αποβλήτων τροφίμων που παράγουν και την ποσότητα του πλεονάσματος τροφίμων που δωρίζουν ετησίως, χρησιμοποιώντας ένα ηλεκτρονικό μητρώο αποβλήτων. Ενώ η ΕΕ είναι πρωτοπόρος στην υποβολή εκθέσεων σχετικά με τις εκπομπές, το περιβάλλον και τα απόβλητα τροφίμων, τα μέτρα αυτά μπορούν να ενισχυθούν με την απαίτηση από τις οντότητες που παράγουν απόβλητα, ανεξαρτήτως μεγέθους, να υποβάλλουν ετήσια έκθεση σχετικά με τα απόβλητα τροφίμων και να συνδυάσουν την προσπάθεια αυτή με υποστήριξη και εργαλεία για τις μικρότερες οντότητες ώστε να συμμορφωθούν με τις απαιτήσεις αυτές.

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΟΒΟΛΗ ΕΚΘΕΣΕΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΕΚΠΟΜΠΕΣ, ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΤΑ ΑΠΟΒΛΗΤΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΤΩΝ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ ΥΠΟΒΟΛΗΣ ΕΚΘΕΣΕΩΝ ΣΕ ΑΛΛΟΥΣ

1. ΠΑΡΑΓΩΓΟΥΣ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ, ΟΠΩΣ ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΩΓΟΙ

Ενώ το Ολοκληρωμένο Πλαίσιο για τη Διαχείριση Αποβλήτων απαιτεί από ορισμένες οντότητες να καταγράφουν κάθε χρόνο την ποσότητα των παραγόμενων αποβλήτων τροφίμων και των πλεονασμάτων τροφίμων που δωρίζονται σε ένα ηλεκτρονικό μητρώο αποβλήτων, η Ελλάδα θα πρέπει να εξετάσει το ενδεχόμενο επέκτασης του καταλόγου των οντοτήτων. Για παράδειγμα, τα εστιατόρια, οι γεωργικοί παραγωγοί και τα σχολεία θα μπορούσαν επίσης να υποχρεούνται να αναφέρουν αυτά τα δεδομένα ετησίως. Η επέκταση των απαιτήσεων υποβολής εκθέσεων ώστε να καταγράφονται περισσότερες οντότητες που παράγουν απόβλητα θα παρείχε μια πληρέστερη εικόνα της FLW στην Ελλάδα και, ως εκ τούτου, θα έδινε καλύτερα τη δυνατότητα στη χώρα να αναπτύξει στοχευμένες παρεμβάσεις για την πρόληψη και τη μείωση της FLW.

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗΣ ΓΙΑ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ, ΩΣΤΕ Η

2. ΥΠΟΒΟΛΗ ΕΚΘΕΣΕΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΑ ΑΠΟΒΛΗΤΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΠΙΟ ΕΥΧΡΗΣΤΗ

Η μέτρηση και η υποβολή εκθέσεων σχετικά με τα απόβλητα είναι ένα απαραίτητο βήμα για να προσδιοριστεί πού παράγονται απόβλητα κατά μήκος της αλυσίδας εφοδιασμού και πώς να αντιμετωπιστούν καλύτερα. Ωστόσο, η υποβολή εκθέσεων απαιτεί πόρους και ικανότητα συλλογής και διαχείρισης δεδομένων, γεγονός που μπορεί να επιβαρύνει τις μικρότερες εταιρείες ή οργανισμούς. Οι προσπάθειες για την επέκταση των απαιτήσεων αναφοράς FLW σε περισσότερους φορείς σε όλη την αλυσίδα παραγωγής και εφοδιασμού τροφίμων θα πρέπει να συνδυάζονται με καθοδήγηση για συγκεκριμένους τομείς ώστε να κατανοήσουν τις υποχρεώσεις τους και τον τρόπο συμμόρφωσης με αυτές.

Για παράδειγμα, ο οργανισμός WRAP, με έδρα το Ηνωμένο Βασίλειο, ανέπτυξε κατευθυντήριες γραμμές για

τη μέτρηση και την αναφορά των αποβλήτων τροφίμων για διάφορους τομείς, συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών φιλοξενίας και εστίασης, των καλλιεργητών³⁸⁷ που συγκομίζουν με το χέρι³⁸⁸ και με μηχανές³⁸⁹ και των μεταποιητών κρέατος³⁹⁰ και γαλακτοκομικών³⁹¹. Το υλικό αυτό παρέχει πληροφορίες σχετικά με το τι θεωρείται αντικείμενο για τους σκοπούς της υποβολής εκθέσεων για τα απόβλητα τροφίμων στο Ηνωμένο Βασίλειο (π.χ., όλα τα τρόφιμα και τα μη βρώσιμα μέρη που αποστέλλονται σε προορισμούς για απόβλητα τροφίμων, συμπεριλαμβανομένων των χώρων υγειονομικής ταφής, της αποτέφρωσης και των καλλιεργειών που παραμένουν στο χωράφι, μεταξύ άλλων).³⁹² Ο WRAP παρέχει επίσης υποδείγματα για την καταγραφή των δεδομένων, ώστε να βοηθήσει τους φορείς του τομέα να αναφέρουν τη FLW με ομοιόμορφο τρόπο.³⁹³

Η Ελλάδα θα μπορούσε να αντικατοπτρίσει την προσέγγιση του WRAP, αναπτύσσοντας και διαδίδοντας τομεακές οδηγίες για τους φορείς που υποχρεούνται να υποβάλλουν εκθέσεις σχετικά με τη FLW και την αναδιανομή των πλεοναζόντων τροφίμων βάσει του Ολοκληρωμένου Πλαισίου για τη Διαχείριση Αποβλήτων. Η καθοδήγηση θα μπορούσε να περιλαμβάνει ένα πρότυπο για την καταχώριση δεδομένων για τη FLW στο ηλεκτρονικό μητρώο αποβλήτων, καθώς και εργαλεία για συγκεκριμένους φορείς για την ακριβή μέτρηση και υποβολή εκθέσεων. Για παράδειγμα, για τους γεωργικούς παραγωγούς, οι κατευθυντήριες γραμμές θα μπορούσαν να περιγράφουν τη διαδικασία σχεδιασμού για τη μέτρηση της FLW, όπως τον προσδιορισμό του χρόνου μέτρησης της FLW κάθε χρόνο, τον υπολογισμό των αποβλήτων με βάση το μέγεθος και την απόδοση ενός αγροτεμαχίου και τον προσδιορισμό του εξοπλισμού που απαιτείται για τη διεξαγωγή των μετρήσεων.

Συμπέρασμα

Ο παρών Οδηγός προσδιορίζει τους ισχύοντες νόμους, τις πολιτικές και τα προγράμματα της Ελλάδας που σχετίζονται με τη FLW και τη δωρεά τροφίμων και προσφέρει εξατομικευμένες συστάσεις για τη βελτίωση του τοπίου πολιτικής για τη δωρεά τροφίμων. Ενώ η κυβέρνηση της Ελλάδας είναι πρωτίστως υπεύθυνη για τη διασφάλιση της επισιτιστικής ασφάλειας και την προώθηση βιώσιμων επισιτιστικών συστημάτων, οι οργανισμοί αναδιανομής τροφίμων που ενεργούν με ιδιωτική πρωτοβουλία μπορούν να παρέχουν ένα πρόσθετο δίκτυο κοινωνικής ασφάλειας και οφέλη για τον μετριασμό του κλίματος, εκτρέποντας τα τρόφιμα από τις χωματερές. Η ΕΕ είναι παγκόσμιος ηγέτης στις προσπάθειες για τη μείωση της FLW, αλλά τα Κράτη Μέλη μπορούν να υπερβούν το κατώτατο όριο που θέτουν οι απαιτήσεις σε επίπεδο ΕΕ. Συνεπώς, υπάρχει σημαντική ευκαιρία να προωθηθούν νόμοι και πολιτικές για τον περαιτέρω περιορισμό της υπερβολικής σπατάλης και την αύξηση της δωρεάς τροφίμων στην Ελλάδα.

Η Ελλάδα μπορεί να προωθήσει τους στόχους της για τη βελτίωση της διαχείρισης των αποβλήτων και τη μετάβαση σε μια κυκλική οικονομία με τη θέσπιση νομοθεσίας που ελαχιστοποιεί τα εμπόδια στη δωρεά τροφίμων και απαιτεί από τους σημαντικούς παραγωγούς αποβλήτων τροφίμων να δωρίζουν τρόφιμα και να μειώνουν τη FLW. Οι νόμοι που παρέχουν φορολογικά κίνητρα για τις επιχειρήσεις που κάνουν δωρεές τροφίμων, η προστασία της ευθύνης των δωρητών και των μεσαζόντων, οι ειδικές κρατικές επιχορηγήσεις και τα κίνητρα, καθώς και οι κανονισμοί και οι οδηγίες που διευκρινίζουν την ασφάλεια των τροφίμων και την επισήμανση της ημερομηνίας για τη δωρεά τροφίμων θα είναι ζωτικής σημασίας. Ο παρών Οδηγός παρέχει ένα σημείο εκκίνησης από το οποίο οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής, οι φορείς του ιδιωτικού τομέα και η κοινωνία των πολιτών μπορούν να κατανοήσουν καλύτερα τους ισχύοντες νόμους και τις πολιτικές που σχετίζονται με τη δωρεά τροφίμων. Προσφέρει επίσης συγκεκριμένες συστάσεις και μια βάση για διάλογο σχετικά με την πρόληψη της FLW και την αξία της ανάκτησης τροφίμων για την επισιτιστική ασφάλεια, την οικονομική σταθερότητα και την περιβαλλοντική βιωσιμότητα της Ελλάδας.

Οι δωρητές τροφίμων και οι οργανισμοί αναδιανομής τροφίμων θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους νόμους, τις πολιτικές και τα νομικά ζητήματα που εξετάζονται στον παρόντα Οδηγό όταν δωρίζουν τρόφιμα ή τα διανέμουν σε όσους τα έχουν ανάγκη. Για την καλύτερη κατανόηση της ρύθμισης της δωρεάς τροφίμων στην Ελλάδα, οι δωρητές, οι ενδιαμέσοι φορείς και οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής θα πρέπει να συμβουλευονται τους νόμους που αναφέρονται στον παρόντα οδηγό και να αναζητούν πρόσθετους νομικούς συμβούλους, εάν είναι απαραίτητο.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΕΛΟΥΣ

- ¹ FOOD & AGRIC. ORG. OF THE UNITED NATIONS, *Global Food Losses and Food Waste-Extent, Causes, and Prevention* (2011) ,<https://www.fao.org/4/mb060e/mb060e.pdf> σ. 4.
- ² Ο.π. σ. 29.
- ³ HARVARD LAW SCHOOL FOOD LAW AND POLICY CLINIC, *Keeping Food Out of the Landfill: Policy Ideas for States and Localities* (2016), https://chlpj.org/wp-content/uploads/2013/12/Food-Waste-Toolkit_Oct-2016_smaller.pdf σ. 1.
- ⁴ <https://openknowledge.fao.org/server/api/core/bitstreams/1694038d-98f7-40f6-be4b-98782544b9f9/content> FOOD AND AGRIC. ORG. OF THE UNITED NATIONS, *Food wastage footprint & climate change* (2025), <https://openknowledge.fao.org/server/api/core/bitstreams/7ffcaf9-91b2-4b7b-bceb-3712c8cb34e6/content> σ. 1.
- ⁵ UNITED NATIONS ENVIRONMENT PROGRAMME, *Food Waste Index Report 2024* (Mar. 27, 2024), <https://www.unep.org/resources/publication/food-waste-index-report-2024> σ. XI.
- ⁶ Ο.π.
- ⁷ Ο.π.
- ⁸ FOOD AND AGRIC. ORG. OF THE UNITED NATIONS ET AL., *The State of Food Security and Nutrition in the World 2025 – Addressing high food price inflation for food security and nutrition* (2025), <https://data.unicef.org/resources/sofi-2025/> σ. 15.
- ⁹ Ο.π. σ. 5.
- ¹⁰ ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ, Ψήφισμα που εγκρίθηκε από τη Γενική Συνέλευση στις 25 Σεπτεμβρίου 2015 (Res. 70/1), https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_70_1_E.pdf σ. 22. «Μέχρι το 2030, να μειωθούν κατά το ήμισυ τα κατά κεφαλήν παγκόσμια απορρίμματα τροφίμων σε επίπεδο λιανικής πώλησης και καταναλωτών και να μειωθούν οι απώλειες τροφίμων κατά μήκος των αλυσίδων παραγωγής και εφοδιασμού, συμπεριλαμβανομένων των απωλειών μετά τη συγκομιδή.»
- ¹¹ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, *Δράσεις της ΕΕ Ενάντια στη Σπατάλη Τροφίμων*, https://ec.europa.eu/food/food/food-waste/eu-actions-against-food-waste_en (τελευταία επίσκεψη στις 9 Ιανουαρίου 2026).
- ¹² EUROSTAT, *Food waste and food waste prevention – estimates* (τελευταία ενημέρωση Σεπτέμβριος 2025), https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Food_waste_and_food_waste_prevention_-_estimates.
- ¹³ EUROSTAT, *αδυναμία να μπορεί να πληρώσει κανείς ένα γεύμα με κρέας, κοτόπουλο, ψάρι ή ένα ισοδύναμο χορτοφαγικό γεύμα κάθε δεύτερη μέρα* (τελευταία ενημέρωση 14 Νοεμβρίου 2025), https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_mdex03/default/table?lang=en. Η επισιτιστική ανασφάλεια ορίζεται ως η αδυναμία να μπορεί να πληρώσει κανείς ένα γεύμα με κρέας, κοτόπουλο, ψάρι ή ένα ισοδύναμο χορτοφαγικό γεύμα κάθε δεύτερη μέρα.
- ¹⁴ Η παρούσα έκθεση κατέστη δυνατή χάρη στη χρηματοδότηση του Lineage Foundation for Good. Οι διαπιστώσεις, τα συμπεράσματα και οι συστάσεις που παρουσιάζονται στο εν λόγω έργο και στον παρόντα Οδηγό είναι αυτές της Κλινικής Δικαίου και Πολιτικής Τροφίμων της Νομικής Σχολής του Χάρβαρντ και της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας Τραπεζών Τροφίμων. Δεν αντικατοπτρίζουν απαραίτητα τις απόψεις του Lineage Foundation for Good ή οποιουδήποτε άλλου εταίρου χρηματοδότησης. Επιπλέον, το περιεχόμενο του παρόντος Οδηγού δεν πρέπει να ερμηνεύεται ως νομική συμβουλή. Όσοι αναζητούν νομικές συμβουλές θα πρέπει να απευθύνονται σε δικηγόρο που έχει άδεια άσκησης επαγγέλματος στην οικεία δικαιοδοσία και στον οικείο τομέα δικαίου.
- ¹⁵ Η FLPC θα ήθελε να εκφράσει την ευγνωμοσύνη του στην Τράπεζα Τροφίμων Ελλάδος, καθώς και σε πολλές άλλες επιχειρήσεις, ερευνητικά ιδρύματα και κυβερνητικές υπηρεσίες και οργανισμούς που μοιράστηκαν τις απόψεις τους με την ομάδα της FLPC.
- ¹⁶ Έγκριση του Εθνικού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων, 2020 (Νόμος 39/2020), 3082 (Ελλάδα), <https://ypen.gov.gr/wp-content/uploads/2021/02/%CE%B5%CE%B3%CE%BA%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%B7-%CE%95%CE%A3%CE%94%CE%91.pdf>.
- ¹⁷ *Αδυναμία να πληρώνουν ένα γεύμα με κρέας, κοτόπουλο, ψάρι (ή χορτοφαγικό ισοδύναμο) κάθε δεύτερη μέρα, υποσημείωση 13* ανωτέρω.
- ¹⁸ EUROPEAN COMMISSION, *Food Waste*, https://food.ec.europa.eu/food-safety/food-waste_en (τελευταία επίσκεψη 9 Ιανουαρίου 2026).
- ¹⁹ *Απόβλητα τροφίμων και πρόληψη των αποβλήτων τροφίμων - εκτιμήσεις, υποσημείωση 12* ανωτέρω.
- ²⁰ EUROPEAN COMMISSION, *A European Green Deal*, https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en (τελευταία επίσκεψη 9 Ιανουαρίου 2026)
- ²¹ Ο.π.
- ²² ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, *Σχέδιο Δράσης της ΕΕ για την Κυκλική Οικονομία για μια Καθαρότερη και Ανταγωνιστικότερη Ευρώπη* (2020). https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:9903b325-6388-11ea-b735-01aa75ed71a1.0017.02/DOC_1&format=PDF
- ²³ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, *Διαδρομή προς έναν Υγιή Πλανήτη για Όλους Σχέδιο δράσης της ΕΕ: «Προς Μηδενική Ρύπανση για τον Αέρα, το Νερό και το Έδαφος»* (2021), https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:a1c34a56-b314-11eb-8aca-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF.
- ²⁴ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, *Στρατηγική «Από το Αγρόκτημα στο Πιρούνι»: Για ένα δίκαιο, υγιές και φιλικό προς το περιβάλλον σύστημα τροφίμων* (2020), https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:ea0f9f73-9ab2-11ea-9d2d-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF.
- ²⁵ *Σχέδιο Δράσης της ΕΕ για την Κυκλική Οικονομία για μια Καθαρότερη και πιο Ανταγωνιστική Ευρώπη, υποσημείωση 22* ανωτέρω, στο Τμ.. 3.7.
- ²⁶ *Στρατηγική «Από το Αγρόκτημα στο Πιρούνι»: Για ένα δίκαιο, υγιές και φιλικό προς το περιβάλλον σύστημα τροφίμων, υποσημείωση 24* ανωτέρω.
- ²⁷ Οδηγία 2008/98/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τα απόβλητα και την κατάργηση ορισμένων Οδηγιών, ΕΕ 2008. (L —), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008L0098&from=EN>.
- ²⁸ Οδηγία (ΕΕ) 2025/1892 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 10ης Σεπτεμβρίου 2025, για την τροποποίηση της Οδηγίας 2008/98/ΕΚ σχετικά με τα απόβλητα, άρθρο 1(4), 2025 Ε.Ε. (L —), https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202501892.
- ²⁹ Ο.π.
- ³⁰ Ο.π.

- 31 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, Πλατφόρμα της ΕΕ για τις Απώλειες και τη Σπατάλη Τροφίμων, https://ec.europa.eu/food/food/food-waste/eu-actions-against-food-waste/eu-platform-food-losses-and-food-waste_en (τελευταία επίσκεψη 9 Ιανουαρίου 2026).
- 32 Ο.π.
- 33 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, Άτυπη Ομάδα Εμπειρογνομόνων της Επιτροπής Πλατφόρμα της ΕΕ για τις Απώλειες και τη Σπατάλη Τροφίμων Όροι Αναφοράς (14 Ιουνίου 2021), https://food.ec.europa.eu/document/download/cfe9d292-63a4-47f6-968a-203c07a23065_en?filename=fw_eu-actions_flw-platform_tor_0.pdf.
- 34 ΠΛΑΤΦΟΡΜΑ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΠΩΛΕΙΕΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΤΗ ΣΠΑΤΑΛΗ ΤΡΟΦΙΜΩΝ, Αναδιανομή των πλεοναζόντων τροφίμων: Παραδείγματα πρακτικών στα Κράτη Μέλη (Μάιος 2019), https://food.ec.europa.eu/document/download/9192a03b-02e4-4cae-864f-7511a7937454_en.
- 35 ΠΛΑΤΦΟΡΜΑ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΠΩΛΕΙΕΣ ΚΑΙ ΤΗ ΣΠΑΤΑΛΗ ΤΡΟΦΙΜΩΝ, Συστάσεις για Δράση στην Πρόληψη της Σπατάλης Τροφίμων (12 Δεκεμβρίου 2019), https://food.ec.europa.eu/document/download/7143f94e-600f-4df5-acef-5b332e7e44ec_en.
- 36 ΠΛΑΤΦΟΡΜΑ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΠΩΛΕΙΕΣ ΚΑΙ ΤΗ ΣΠΑΤΑΛΗ ΤΡΟΦΙΜΩΝ, Έκθεση δραστηριοτήτων - πρώτη θητεία (2016 -2021) (2021), https://food.ec.europa.eu/document/download/b0a46696-e02e-4228-8d7b-0e5d043140df_en?filename=fw_lib_stud-rep-pol_flw_act-report_2021.pdf σ. 7.
- 37 Ο.π. σ. 19.
- 38 Ο.π.
- 39 Απόβλητα τροφίμων και πρόληψη των αποβλήτων τροφίμων - εκτιμήσεις, υποσημείωση 12 ανωτέρω.
- 40 Ο.π.
- 41 Ο.π.
- 42 Αδυναμία να πληρώσουν ένα γεύμα με κρέας, κοτόπουλο, ψάρι (ή χορτοφαγικό ισοδύναμο) κάθε δεύτερη μέρα, υποσημείωση 13 ανωτέρω. Ποιοτικό γεύμα ορίζεται ως ένα γεύμα με κρέας, κοτόπουλο, ψάρι ή ένα χορτοφαγικό ισοδύναμο.
- 43 Ο.π.
- 44 Έγκριση του Εθνικού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων, υποσημείωση 16 ανωτέρω.
- 45 Έγκριση του Εθνικού Προγράμματος Πρόληψης της Δημιουργίας Αποβλήτων, 2022 (Νόμος 11/2022) (Ελλάδα), https://www.myota.gr/wp-content/uploads/2022/05/apovlita_programma.pdf.
- 46 ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ & ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ, Εθνική Στρατηγική για την Κυκλική Οικονομία (Δεκέμβριος 2018) (Ελλάδα), <https://ypen.gov.gr/wp-content/uploads/2020/10/%CE%95%CE%B8%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%A3%CF%84%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%B7%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%93%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%9A%CF%85%CE%BA%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%9F%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%AF%CE%B1.pdf>.
- 47 ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ & ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ, Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Κυκλική Οικονομία (επικαιροποίηση Νοέμβριος 2021) (Ελλάδα), <https://faolex.fao.org/docs/pdf/gre211790.pdf>.
- 48 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, Η Ευρωπαϊκή Ένωση - Πώς λειτουργεί η Ευρωπαϊκή Ένωση (2012). http://eeas.europa.eu/archives/delegations/singapore/documents/more_info/eu_publications/how_the_european_union_works_en.pdf σ. 3.
- 49 Ο.π. σ. 5.
- 50 Ο.π.
- 51 Ο.π.
- 52 Ο.π.
- 53 Ο.π.
- 54 Εξηγώντας την Ευρωπαϊκή Ένωση - Πώς λειτουργεί η Ευρωπαϊκή Ένωση, υποσημείωση 48 ανωτέρω, σ. 5.
- 55 Ο.π.
- 56 Ο.π.
- 57 Ο.π.
- 58 Ο.π.
- 59 Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 178/2002 για τον καθορισμό των γενικών αρχών και απαιτήσεων της νομοθεσίας για τα τρόφιμα, για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Αρχής για την Ασφάλεια των Τροφίμων και τον καθορισμό διαδικασιών σε θέματα ασφάλειας τροφίμων, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02002R0178-20240701>.
- 60 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, Γενική Νομοθεσία για τα Τρόφιμα, https://ec.europa.eu/food/safety/general_food_law_en (τελευταία επίσκεψη 9 Ιανουαρίου 2026).
- 61 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, Γενικές απαιτήσεις της νομοθεσίας για τα τρόφιμα, https://ec.europa.eu/food/safety/general_food_law/general_requirements_en (τελευταία επίσκεψη 9 Ιανουαρίου 2026).
- 62 Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 852/2004 για την υγιεινή των τροφίμων, http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2004.226.01.0003.01.ENG, βλ. επίσης ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, Νομοθεσία https://ec.europa.eu/food/safety/biosafety/food_hygiene/legislation_en (τελευταία επίσκεψη 9 Ιανουαρίου 2026).
- 63 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, Νομοθεσία, https://ec.europa.eu/food/safety/biosafety/food_hygiene/legislation_en (τελευταία επίσκεψη 9 Ιανουαρίου 2026).
- 64 Ο.π.
- 65 Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 2021/382 για την τροποποίηση των παραρτημάτων του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 852/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την υγιεινή των τροφίμων όσον αφορά τη διαχείριση των αλλεργιογόνων τροφίμων, την αναδιανομή των τροφίμων και την καλλιέργεια της ασφάλειας των τροφίμων, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R0382>.
- 66 Ο.π. στο άρθρ. (2)(β).
- 67 Κατ' Εξουσιοδότηση Κανονισμός (ΕΙ) 2021/1374 της Επιτροπής για την τροποποίηση του παραρτήματος III του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 853/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τις ειδικές απαιτήσεις υγιεινής για τα τρόφιμα ζωικής προέλευσης, άρθρ. (1) (δ), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R1374>.

68 Οδηγία 2008/98/ΕΚ για τα απόβλητα, *υποσημείωση* 27 ανωτέρω.

69 *Ο.π.*

70 Οδηγία (ΕΕ) 2018/851 για την τροποποίηση της Οδηγίας 2008/98/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τα απόβλητα και την κατάργηση ορισμένων Οδηγιών, άρθρ. 1(10), 2018 Ε.Ε. (L —), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018L0851>.

71 *Ο.π.*

72 Οδηγία 2008/98/ΕΚ για τα απόβλητα, *υποσημείωση* 27 ανωτέρω, άρθρ. 4, 9.

73 Οδηγία (ΕΕ) 2025/1892 για την τροποποίηση της Οδηγίας 2008/98/ΕΚ για τα απόβλητα, *υποσημείωση* 28 ανωτέρω, άρθρ. 1 παρ. 4.

74 *Ο.π.*

75 *Ο.π.*

76 *Ο.π.* στο άρθρ. 1(9).

77 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, Κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ για τη δωρεά τροφίμων (2017/С 361/01), [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017XC1025\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017XC1025(01)).

78 *Σχέδιο Δράσης της ΕΕ για την Κυκλική Οικονομία για μια Καθαρότερη και Πιο Ανταγωνιστική Ευρώπη, υποσημείωση* 22 ανωτέρω.

79 Κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ για τη δωρεά τροφίμων, *υποσημείωση* 77 ανωτέρω.

80 *Ο.π.*

81 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, *Δωρεά Τροφίμων*, https://food.ec.europa.eu/food-safety/food-waste/eu-actions-against-food-waste/food-donation_en#:~:text=In%20June%202020%2C%20the%20Commission,their%20implementation%20of%20EU%20rules ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, *Νομοθεσία*, https://ec.europa.eu/food/safety/biosafety/food_hygiene/legislation_en (τελευταία επίσκεψη 9 Ιανουαρίου 2026).

82 *Ο.π.*

83 *Ο.π.*

84 ΣΥΝΤΑΓΜΑ [ΣΥΝΤ.] [ΣΥΝΤΑΓΜΑ] 2019, άρθρ. 1 (Ελλάδα), <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/f3c70a23-7696-49db-9148-f24dce6a27c8/THE%20CONSTITUTION%20OF%20GREECE.pdf>.

85 *Ο.π.* στο άρθρ. 26.

86 *Ο.π.* στο άρθρ. 50.

87 *Ο.π.* στο άρθρ. 26.

88 *Ο.π.* στο άρθρ. 30.

89 *Ο.π.* στο άρθρ. 35, ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ, Η Κυβέρνηση (2025), <https://www.mfa.gr/usa/en/about-greece/government-and-politics/the-government.html> ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, *Νομοθεσία*, https://ec.europa.eu/food/safety/biosafety/food_hygiene/legislation_en (τελευταία επίσκεψη 9 Ιανουαρίου 2026).

90 ΣΥΝΤΑΓΜΑ, , *υποσημείωση* 84 ανωτέρω, στα άρθρ. 51, 53, Εκλογή Βουλευτών, 2020 (N. 4654/2020), άρθρ. 1 (Ελλάδα), <https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/593580/nomos-4654-2020>.

91 Βλ. Ελληνική Βουλή, *Το Κοινοβούλιο*, <https://www.hellenicparliament.gr/en/Vouli-ton-Ellinon/O-Thesmos/> (τελευταία επίσκεψη 9 Ιανουαρίου 2026).

92 Εκλογή Βουλευτών, 2020 (N. 4654/2020), άρθρ. 1 (Ελλάδα), <https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/593580/nomos-4654-2020>.

93 *Ο.π.*

94 ΣΥΝΤΑΓΜΑ, *υποσημείωση* 84 ανωτέρω, άρθρ. 73-77.

95 *Ο.π.* στο άρθρ. 42.

96 *Ο.π.*

97 *Ο.π.*

98 *Ο.π.* στο άρθρ. 93.

99 Μαρία Πανέζη, *Περιγραφή της Δομής της Ελληνικής Δημοκρατίας, του Ελληνικού Νομικού Συστήματος και της Νομικής Έρευνας*, Globalex: Ελλάδα (2021), <https://www.nyulawglobal.org/globalex/Greece1.html>.

100 ΣΥΝΤΑΓΜΑ, , *υποσημείωση* 84 ανωτέρω, στο άρθρ. 95.

101 *Ο.π.* στο άρθρ. 98.

102 *Ο.π.* στο άρθρ. 100.

103 ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ, *Δομή και Λειτουργία της Τοπικής και Περιφερειακής Δημοκρατίας* (Μάιος 2024), <https://www.ypes.gr/wp-content/uploads/2024/06/STRUCTURE-OPERATION-LRD-ENGLISH-VERSION-2024.pdf> σ. 13.

104 ΣΥΝΤΑΓΜΑ, , *υποσημείωση* 84 ανωτέρω, στο άρθρ. 102 (Ελλάδα), <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/f3c70a23-7696-49db-9148-f24dce6a27c8/THE%20CONSTITUTION%20OF%20GREECE.pdf>. Για μια ολοκληρωμένη επισκόπηση της κατανομής των αρμοδιοτήτων στις Αποκεντρωμένες Διοικήσεις, τις Περιφέρειες και τους Δήμους, βλ. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ, *Δομή και Λειτουργία της Τοπικής και Περιφερειακής Δημοκρατίας* (Μάιος 2024), <https://www.ypes.gr/wp-content/uploads/2024/06/STRUCTURE-OPERATION-LRD-ENGLISH-VERSION-2024.pdf> σ. 33-35.

105 ΣΥΝΤΑΓΜΑ, , *υποσημείωση* 84 ανωτέρω, στα άρθρ. 101, 102.

106 Μεταρρύθμιση του συστήματος διακυβέρνησης των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρώτου και δεύτερου βαθμού, κατάργηση των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου των δήμων, παρακολούθηση της απόδοσης της τοπικής αυτοδιοίκησης, οικονομική και διοικητική διαχείριση των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, ευημερία των ζώων συντροφιάς, κατασκευή και αναβάθμιση των λειτουργούντων χερσαίων συνοριακών σταθμών και άλλες διατάξεις του Υπουργείου Εσωτερικών, 2023 (N. 5056/2023) (Ελλάδα), <https://search.et.gr/el/fek/?fekId=576990>.

107 ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ, *Δομή και Λειτουργία της Τοπικής και Περιφερειακής Δημοκρατίας* (Μάιος 2024), <https://www.ypes.gr/wp-content/uploads/2024/06/STRUCTURE-OPERATION-LRD-ENGLISH-VERSION-2024.pdf> σ. 13-14.

108 *Ο.π.* σ. 31, 33-35, 37-38.

109 *Ο.π.* σ. 30, 33-35, 37-38.

110 *Ο.π.*

111 Ο.π. σ. 33-35, 37-38.

112 Σημειώστε ότι το ακρωνύμιο που χρησιμοποιείται για το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας στην Ελλάδα είναι «ΥΠΕΝ». Ωστόσο, η παρούσα έκθεση στην αγγλική έκδοση χρησιμοποιεί το ακρωνύμιο «ΜΕΕΝ» σύμφωνα με άλλα έγγραφα στην αγγλική γλώσσα που παράγονται από ή για διεθνείς οργανισμούς. Βλ., για παράδειγμα, ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ, 1η Διετής Έκθεση Διαφάνειας σύμφωνα με τη Σύμβαση-Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή (Δεκέμβριος 2024), https://unfccc.int/sites/default/files/resource/BTR1_Greece.pdf σ. 4.

113 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ, Ελλάδα - Περιβάλλον & η Καταπολέμηση της Κλιματικής Αλλαγής, <https://portal.cor.europa.eu/divisionpowers/Pages/Greece-Environment.aspx> (τελευταία επίσκεψη 9 Ιανουαρίου 2026).

114 Έγκριση του Εθνικού Προγράμματος Πρόληψης της Δημιουργίας Αποβλήτων, *υποσημείωση* 45 ανωτέρω, σ. 2947.

115 Έγκριση του Εθνικού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων, *υποσημείωση* 16 ανωτέρω, σ. 9836.

116 ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΤΡΟΦΙΜΩΝ, Στρατηγικοί Στόχοι για τη Γεωργική Ανάπτυξη και την Αναδιάρθρωση της Υπαίθρου, <https://www.minagric.gr/en/minagric-home-page-en> (τελευταία επίσκεψη 9 Ιανουαρίου 2026).

117 ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΤΡΟΦΙΜΩΝ, Στρατηγικοί Στόχοι για την Αγροτική Ανάπτυξη και την Αναδιάρθρωση της Υπαίθρου, <https://www.minagric.gr/en/minagric-home-page-en> (τελευταία επίσκεψη 9 Ιανουαρίου 2026), ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, Φύλλο Πληροφοριών σχετικά με το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2022 για την Ελλάδα, (Σεπτέμβριος 2024), https://agriculture.ec.europa.eu/system/files/2023-05/rdp-factsheet-greece_en.pdf.

118 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ, Ελλάδα-Δημόσια Υγεία, <https://portal.cor.europa.eu/divisionpowers/Pages/Greece-Public-health.aspx> (τελευταία επίσκεψη 9 Ιανουαρίου 2026).

119 ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ, *Οργανόγραμμα του Υπουργείου Υγείας* (τελευταία ενημέρωση 18 Σεπτεμβρίου 2020), <https://www.moh.gov.gr/articles/ministry/organogramma/2732-organogramma-toy-ypourgeiou-ygeias>.

120 Βλ. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ, Ελλάδα-Δημόσια Υγεία, <https://portal.cor.europa.eu/divisionpowers/Pages/Greece-Public-health.aspx> (τελευταία επίσκεψη 9 Ιανουαρίου 2026). Βλ. επίσης ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ, *Υπουργείο*, <https://www.moh.gov.gr/articles/ministry> (τελευταία επίσκεψη 9 Ιανουαρίου 2026).

121 Το Τμήμα Υγιεινής και Υγειονομικών Ελέγχων είναι τμήμα της Διεύθυνσης Δημόσιας Υγείας. Βλ. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ, *Οργανόγραμμα του Υπουργείου Υγείας* (τελευταία ενημέρωση 18 Σεπτεμβρίου 2020), <https://www.moh.gov.gr/articles/ministry/organogramma/2732-organogramma-toy-ypourgeiou-ygeias>.

122 Οργανισμός του Υπουργείου Υγείας, 2017 (Προεδρικό Διάταγμα 121), 2592 (Ελλάδα), <https://www.moh.gov.gr/articles/ministry/organogramma/45-armediothtes-toy-ypourgeiou-ygeias-kai-koinwnikh-s-allhleggyhs.?fdl=12492>.

123 ΚΥΚΛΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ, Εθνικό Κέντρο Περιβάλλοντος και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΕΚΠΑΑ), <https://circulargreece.gr/partners/natural-environment-and-climate-change-agency/> (τελευταία επίσκεψη 9 Ιανουαρίου 2026).

124 Ο.π.

125 Σημειώστε ότι το ακρωνύμιο που χρησιμοποιείται για τον Ενιαίο Φορέα Ελέγχου Τροφίμων στην Ελλάδα είναι «ΕΦΕΤ». Ωστόσο, η παρούσα έκθεση στην αγγλική έκδοση χρησιμοποιεί το ακρωνύμιο «ΗΦΑ» για λόγους συνέπειας με την αγγλική μετάφραση.

126 ΕΝΙΑΙΟΣ ΦΟΡΕΑΣ ΕΛΕΓΧΟΥ ΤΡΟΦΙΜΩΝ, *Ετήσια Έκθεση 2023* (2023), <https://www.efet.gr/files/ad2023.pdf> σ. 10-11.

127 Ο.π.

128 Ολοκληρωμένο Πλαίσιο για τη Διαχείριση των Αποβλήτων, 2021 (ν. 4819/2021), άρθρ. 20 παρ. 1 (Ελλάδα), <https://faolex.fao.org/docs/pdf/gre211896.pdf>.

129 Ο.π. στο άρθρ. 20 παρ. 2.

130 Ο.π. στο άρθρ. 20 παρ. 6.

131 Ο.π. στα άρθρ. 20, 21, 54 παρ. 3, 57.

132 Έγκριση του Εθνικού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων, *υποσημείωση* 16 ανωτέρω.

133 Έγκριση του Εθνικού Προγράμματος Πρόληψης της Δημιουργίας Αποβλήτων, *υποσημείωση* 45 ανωτέρω.

134 Ο.π. σ. 2947.

135 Ο.π. σ. 2947-52.

136 Έγκριση του Εθνικού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων, *υποσημείωση* 16 ανωτέρω, σ. 3082.

137 Ο.π. σ. 9836.

138 Ο.π. σ. 9975-79.

139 Ο.π.

140 Έγκριση του Εθνικού Προγράμματος Πρόληψης Αποβλήτων, *υποσημείωση* 16 ανωτέρω, σ. 2948-52.

141 Ο.π.

142 ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, *Προφίλ χώρας για την πρόληψη των αποβλήτων - Ελλάδα* (Φεβρουάριος 2025), <https://www.eea.europa.eu/en/topics/in-depth/waste-and-recycling/country-profiles-on-waste-prevention-2025/gr-waste-prevention-factsheet-final.pdf/@@download/file> σ. 7.

143 ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, *Αξιολόγηση έγκαιρης προειδοποίησης σχετικά με τους στόχους του 2025 για τα αστικά απόβλητα και τα απόβλητα συσκευασίας - Ελλάδα* (Ιούνιος 2022), <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/many-eu-member-states/early-warning-assessment-related-to-the-2025-targets-for-municipal-waste-and-packaging-waste/greece>.

144 Οδηγία (ΕΕ) 2025/1892 για την τροποποίηση της Οδηγίας 2008/98/ΕΚ για τα απόβλητα, *υποσημείωση* 28 ανωτέρω, άρθρ. 1 παρ. 4. Βλ. ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, *Αξιολόγηση έγκαιρης προειδοποίησης σχετικά με τους στόχους του 2025 για τα αστικά απόβλητα και τα απόβλητα συσκευασίας - Ελλάδα* (Ιούνιος 2022), <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/many-eu-member-states/early-warning-assessment-related-to-the-2025-targets-for-municipal-waste-and-packaging-waste/greece>.

145 ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΚΛΙΜΑΤΟΣ, ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, *Ireland's National Food Waste Prevention Roadmap 2023-2025* (2022) (Ιρλανδία), <https://assets.gov.ie/static/documents/national-food-waste-prevention-roadmap-2023-2025.pdf> σ. 17.

146 Ο.π. σ. 14.

- 147 Ο.π. σ. 37-41.
- 148 Ο.π. σ. 8-9.
- 149 Ο.π. σ. 13.
- 150 Γενική Νομοθεσία για τα Τρόφιμα, υποσημείωση 60 ανωτέρω.
- 151 Γενικές Απαιτήσεις της Νομοθεσίας για τα Τρόφιμα, υποσημείωση 61 ανωτέρω.
- 152 Νομοθεσία, υποσημείωση 63 ανωτέρω.
- 153 Κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ για τη δωρεά τροφίμων, υποσημείωση 77 ανωτέρω, σ. 12-13.
- 154 Ο.π. σ. 13-14.
- 155 Ο.π. σ. 14.
- 156 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, *Αναδιανομή Τροφίμων στην ΕΕ: Χαρτογράφηση και ανάλυση των υφιστάμενων ρυθμιστικών και πολιτικών μέτρων που επηρεάζουν την αναδιανομή τροφίμων από τα Κράτη Μέλη της ΕΕ*, ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΥΓΕΙΑΣ & ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ, ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ (2020). <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/189fa4cd-b755-11ea-bb7a-01aa75ed71a1>.
- 157 Ο Ενιαίος Φορέας Ελέγχου Τροφίμων δεν έχει την αποκλειστική αρμοδιότητα για την ασφάλεια των τροφίμων για τις δωρεές. Η ευθύνη μοιράζεται με το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, το Υπουργείο Υγείας και τους τοπικούς φορείς δημόσιας υγείας.
- 158 Για τον έλεγχο των τροφίμων (Ν. 2741/1999) (Ελλάδα), <https://search.et.gr/el/fek/?fekid=197362>. Ενιαίος Φορέας Ελέγχου Τροφίμων, *Ετήσια έκθεση 2023* (2023), <https://www.efet.gr/files/ad2023.pdf> σ. 10-11.
- 159 Ενιαίος Φορέας Ελέγχου Τροφίμων, *Ετήσια Έκθεση 2023* (2023), <https://www.efet.gr/files/ad2023.pdf> σ. 10-11.
- 160 Κανόνες που ρυθμίζουν την αγορά προϊόντων και την παροχή υπηρεσιών και άλλες διατάξεις (Ν. 4177/2013) (Ελλάδα). <https://search.et.gr/el/fek/?fekid=490835>.
- 161 Υπουργική Απόφαση αριθ. 1100/1987 για την κωδικοποίηση των διατάξεων του Κώδικα Τροφίμων (9 Σεπτεμβρίου 1987) (Ελλάδα), <https://faolex.fao.org/docs/pdf/gre106642.pdf>.
- 162 Διοικητικά μέτρα, διαδικασίες και κυρώσεις κατά την εφαρμογή της εφαρμογής της ενωσιακής και εθνικής νομοθεσίας στους τομείς των τροφίμων, των ζωοτροφών, της υγείας και της προστασίας των ζώων και άλλες διατάξεις (ν. 4235/2014) (Ελλάδα), <https://faolex.fao.org/docs/pdf/gre187438.pdf>.
- 163 Υπουργική Απόφαση αριθ. Υ1γ/Γ.Π/οικ.47829 (Υγειονομικοί όροι και προϋποθέσεις για τη λειτουργία επιχειρήσεων τροφίμων/ποτών και άλλες διατάξεις) (23 Ιουνίου 2017), (Ελλάδα), https://www.kodiko.gr/nomologia/download_fek?f=fek/2017/b/fek_b_2161_2017.pdf&t=183ae3a13609d1631d9d8834bec8621e.
- 164 Υπουργική Απόφαση αριθ. 1100/1987 για την κωδικοποίηση των διατάξεων του Κώδικα Τροφίμων (9 Σεπτεμβρίου 1987) (Ελλάδα), <https://faolex.fao.org/docs/pdf/gre106642.pdf>.
- 165 Υπουργική απόφαση αριθ. Υ1γ/Γ.Π/οικ.47829, υποσημείωση 163 ανωτέρω, άρθρ. 2.
- 166 Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1169/2011 σχετικά με την παροχή πληροφοριών για τα τρόφιμα στους καταναλωτές, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02011R1169-20250401>.
- 167 Ο.π. στο άρθρ. 12 παρ. 2.
- 168 Ο.π. στο άρθρ. 44.
- 169 Ο.π. στο άρθρ. 9.
- 170 Ο.π. στο άρθρ. 8 παρ. 6.
- 171 Ολοκληρωμένο Πλαίσιο για τη Διαχείριση των Αποβλήτων, υποσημείωση 128 ανωτέρω, στο άρθρ. 20 παρ. 6.
- 172 *Αναδιανομή του πλεονάσματος τροφίμων: Παραδείγματα πρακτικών στα Κράτη Μέλη*, υποσημείωση 34 ανωτέρω, σ. 41.
- 173 ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΟΥ ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟΥ, *Δωρεά τροφίμων* (τελευταία ενημέρωση 16 Φεβρουαρίου 2024), <https://securite-alimentaire.public.lu/fr/professionnel/Denrees-alimentaires/DonationAliment.html>.
- 174 ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΒΙΟΤΕΧΝΙΩΝ, *Πρακτικός οδηγός: Αναδιανομή/Δωρεά τροφίμων για ανθρώπινη κατανάλωση* (Οκτώβριος 2016) (Λουξ.), <https://securite-alimentaire.public.lu/dam-assets/fr/professionnel/Denrees-alimentaires/donationaliments/fs7-10-jm-redistribution-donation-denrees-alimentaires-octobre-version-cdm.pdf>.
- 175 Ο.π. σ. 2.
- 176 HARVARD LAW SCHOOL FOOD LAW & POLICY CLINIC & NATURAL RES. DEF. COUNCIL, *Μη Σπαταλάτε, Δωρίστε: Ενίσχυση των Δωρεών τροφίμων μέσω Ομοσπονδιακής Πολιτικής* (2017), <https://www.nrdc.org/sites/default/files/dont-waste-donate-report.pdf> σ. 19.
- 177 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΑΠΟΒΛΗΤΑ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΠΟΡΟΥΣ (WRAP), *Οικιακά Απόβλητα Τροφίμων και Ποτών στο Ηνωμένο Βασίλειο 2021/22* (2023), <https://www.wrap.org.uk/assets/WRAP-Household-Food-and-Drink-Waste-in-the-United-Kingdom-2021-22-v6.1.pdf> σ. 24.
- 178 Roni Neff et al., *Consumer Perceptions of Food Date Labels: 2025 National Survey* (2025), <https://chlp.org/resources/consumer-perceptions-of-food-date-labels-2025-national-survey> σ. 3. (Επικεφαλής αυτής της μελέτης ήταν ερευνητές από τη Σχολή Δημόσιας Υγείας Bloomberg του Johns Hopkins, την Κλινική Δικαίου και Πολιτικής Τροφίμων της Νομικής Σχολής του Χάρβαρντ και την ReFED).
- 179 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, *Μελέτη αγοράς σχετικά με τη σήμανση ημερομηνίας και άλλες πληροφορίες που παρέχονται στις ετικέτες τροφίμων και την πρόληψη της δημιουργίας αποβλήτων τροφίμων - τελική έκθεση* (Ιανουάριος 2018), https://food.ec.europa.eu/system/files/2018-07/fw_lib_srp_date-marking.pdf σ. v.
- 180 Ο.π.
- 181 Κανονισμός (ΕΕ) 1169/2011 σχετικά με την παροχή πληροφοριών για τα τρόφιμα στους καταναλωτές, υποσημείωση 166 ανωτέρω, στα άρθρ. 2 παρ. 2, 24 παρ. 1.
- 182 Ο.π. στο άρθρ. 24 παρ. 1.
- 183 Ο.π.
- 184 FOOD & AGRIC. ORG. OF THE UNITED NATIONS & WORLD HEALTH ORGANIZATION, *General Standard for the Labelling of Pre-packaged Foods* (2024), https://www.fao.org/fao-who-codexalimentarius/sh-proxy/fr/?lnk=1&url=https%253A%252F%252Fworkspace.fao.org%252Fsites%252Fcodex%252FStandards%252FCXS%2B1-1985%252FCXS_001e.pdf.
- 185 Κανονισμός (ΕΕ) 1169/2011 σχετικά με την παροχή πληροφοριών για τα τρόφιμα στους καταναλωτές, υποσημείωση 166 ανωτέρω, στο άρθρ.

13 παρ. 1.

186 Ο.π. στο άρθρ. 25 παρ. 1.

187 Μελέτη αγοράς σχετικά με τη σήμανση της ημερομηνίας και άλλες πληροφορίες που παρέχονται στις ετικέτες τροφίμων και την πρόληψη της σπατάλης τροφίμων - τελική έκθεση, υποσημείωση 179 ανωτέρω, σ. 14.

188 Κανονισμός (ΕΕ) 1169/2011 σχετικά με την παροχή πληροφοριών για τα τρόφιμα στους καταναλωτές, υποσημείωση 179 ανωτέρω, στο άρθρ. 44 παρ. 1 περ. β'.

189 Κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ για τη δωρεά τροφίμων, υποσημείωση 77 ανωτέρω, σ. 18.

190 Ο.π.

191 Ο.π. «Η εμπορία τροφίμων μετά την ημερομηνία ελάχιστης διατηρησιμότητάς τους (δηλ. «ανάλωση κατά προτίμηση πριν από») επιτρέπεται σύμφωνα με τους κανόνες της ΕΕ, υπό την προϋπόθεση ότι τα εν λόγω τρόφιμα εξακολουθούν να είναι ασφαλή και η παρουσίασή τους δεν είναι παραπλανητική. Επιτρέπεται, σε κάθε στάδιο της αλυσίδας εφοδιασμού τροφίμων, να διατίθενται στην αγορά τρόφιμα που έχουν περάσει την ημερομηνία ελάχιστης διατηρησιμότητας».

192 Ο.π. σ. 19.

193 Υπουργική απόφαση αριθ. 1100/1987 για την κωδικοποίηση των διατάξεων του Κώδικα Τροφίμων (9 Σεπτεμβρίου 1987), άρθρ. 11 (Ελλάδα), <https://faolex.fao.org/docs/pdf/gre106642.pdf>.

194 Ο.π.

195 Ολοκληρωμένο Πλαίσιο για τη Διαχείριση των Αποβλήτων, υποσημείωση 128 ανωτέρω, στο άρθρ. 20 παρ. 6.

196 Υπουργική απόφαση αριθ. 91354/2017, Κωδικοποίηση των Κανόνων για τη Διακίνηση και το Εμπόριο Προϊόντων και την Παροχή Υπηρεσιών (30 Αυγούστου 2017), άρθρ. 13 (Ελλάδα), <https://search.et.gr/el/fek/?fekid=553249>. Βλ. επίσης: Ληγμένα τρόφιμα νόμιμα στα ράφια των σούπερ μάρκετ, Capital.gr (12 Οκτωβρίου 2012), <https://www.capital.gr/forum/thread/3340173/>. Βλ. επίσης Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Μελέτη αγοράς σχετικά με την αναγραφή ημερομηνίας και άλλες πληροφορίες που παρέχονται στις ετικέτες τροφίμων και την πρόληψη της σπατάλης τροφίμων (Ιανουάριος 2018), https://food.ec.europa.eu/system/files/2018-07/fw_lib_srp_date-marking.pdf σ. 71.

197 Ο.π. στο άρθρ. 13.

198 Ο.π.

199 Joanna Kakissis, *Greek Grocers Get New Rules for Expired Food*, NPR (23 Οκτωβρίου 2012), <https://www.npr.org/2012/10/23/163453303/greek-grocers-get-new-rules-for-expired-food>.

200 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, *Μελέτη τμηματοποίησης των καταναλωτών σχετικά με την πρόληψη της σπατάλης τροφίμων και τη σήμανση ημερομηνίας* (Μάρτιος 2025), https://food.ec.europa.eu/document/download/a2fbf718-3e45-4948-84eb-7ca7e55d27e5_en?filename=fw_eu_actions_dm_sante_waste-data-segmentation_report.pdf σ. 20.

201 Μελέτη αγοράς σχετικά με τη σήμανση ημερομηνίας και άλλες πληροφορίες που παρέχονται στις ετικέτες τροφίμων και την πρόληψη της σπατάλης τροφίμων, υποσημείωση 179 ανωτέρω, σ. 44.

202 Κανονισμός (ΕΕ) 1169/2011 σχετικά με την παροχή πληροφοριών για τα τρόφιμα στους καταναλωτές, υποσημείωση 166 ανωτέρω, στο άρθρ. 24 παρ. 1.

203 Κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ για τη δωρεά τροφίμων, υποσημείωση 77 ανωτέρω, σ. 18.

204 Ολοκληρωμένο Πλαίσιο για τη Διαχείριση των Αποβλήτων, υποσημείωση 128 ανωτέρω, στο άρθρ. 20 παρ. 6.

205 Κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ για τη δωρεά τροφίμων, υποσημείωση 77 ανωτέρω, σ. 18.

206 Konstadinos Abeliotis et al., *Attitudes and behaviors of Greek households regarding food waste prevention*, 32 *Waste Management & Research* 237, <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/24525671/> σ. 239.

207 Μελέτη τμηματοποίησης των καταναλωτών σχετικά με την πρόληψη της σπατάλης τροφίμων και τη σήμανση ημερομηνίας, υποσημείωση 200 ανωτέρω, σ. 20.

208 Too Good To Go, *Look-Smell-Taste Date Labelling Initiative*, <https://www.toogoodtogo.com/look-smell-taste#look-smell-taste-form> (τελευταία επίσκεψη 9 Ιανουαρίου 2026).

209 Ο.π.

210 Too Good To Go, *Impact Report* (2024), <https://cdn.sanity.io/files/ngimd3nr/production/29eae5a1b44b8bd12471757a9d81ed7b512512e1.pdf?d=dl> σ. 52.

211 Food Waste Free United, *Date Labelling Coalition/Houdbaarheids Coalitie*, <https://samentegenvoedselverspilling.nl/en/info-date-labelling-coalition> (τελευταία επίσκεψη 9 Ιανουαρίου 2026).

212 Ο.π.

213 Food Waste Free United, *Date Labelling Coalition Agreement*, <https://samentegenvoedselverspilling.nl/media/pages/medialibrary/4f7c0472d9-1729163481/20240628-date-labelling-coalition-agreement.pdf> (τελευταία επίσκεψη 9 Ιανουαρίου 2026) σ. 2-3.

214 Ο.π.

215 WASTE AND RESOURCES ACTION PROGRAMME (WRAP), *Surplus Food Redistribution Guidance* (Νοέμβριος 2024), <https://www.wrap.ngo/sites/default/files/2024-12/WRAP-Surplus-Food-Redistribution-Guidance-Nov-2024.pdf> σ. 5-8.

216 Κανονισμός (ΕΚ) 178/2002 για τον καθορισμό των γενικών αρχών και απαιτήσεων της νομοθεσίας για τα τρόφιμα, υποσημείωση 59 ανωτέρω, στο άρθρ. 21.

217 Οδηγία (ΕΕ) 2024/2853 σχετικά με την ευθύνη για ελαττωματικά προϊόντα και την κατάργηση της Οδηγίας 85/374/ΕΟΚ του Συμβουλίου, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202402853.

218 Ο.π.

219 Ο.π.

220 Κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ για τη δωρεά τροφίμων, υποσημείωση 77 ανωτέρω, σ. 11.

221 Ο.π. σ. 13-14.

222 Ο.π.

223 Ο.π.

224 Ο.π.

225 Κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ για τη δωρεά τροφίμων, *υποσημείωση* 77 ανωτέρω, σ. 12.

226 Ο.π.

227 ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΤΡΟΦΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ, *Δωρεά τροφίμων: πρότυπο συμφωνίας μεταξύ διανομέων και ενώσεων* (23 Ιανουαρίου 2025), <https://agriculture.gouv.fr/don-alimentaire-un-modele-de-convention-entre-distributeurs-et-associations>.

228 Κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ για τη δωρεά τροφίμων, *υποσημείωση* 77 ανωτέρω, σ. 13-14.

229 Κανονισμός για τη διανομή τροφίμων για σκοπούς κοινωνικής αλληλεγγύης, 2003 (Ν. 155/2003) (Ιτ.), <https://faolex.fao.org/docs/pdf/ita194877.pdf>. «Μη κερδοσκοπικοί και κοινωνικοί οργανισμοί κοινής ωφέλειας που αναγνωρίζονται ως τέτοιοι από το νόμο αριθ. 460, 4 Δεκεμβρίου 1997, άρθρ. 10, και όπως τροποποιήθηκε αργότερα, που πραγματοποιούν για φιλανθρωπικούς σκοπούς δωρεάν διανομή τροφίμων σε όσους έχουν ανάγκη, έχουν ισότιμο καθεστώς με αυτό των τελικών καταναλωτών, εντός των ορίων της παρεχόμενης υπηρεσίας, προκειμένου να τηρούνται οι απαιτούμενες προδιαγραφές διατήρησης, μεταφοράς, αποθήκευσης και χρήσης των τροφίμων.»

230 Ο.π.

231 Αναγνωρίστηκε ως τέτοια με τον Ν. 460/1997, άρθρ. 10, <https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/1998/01/02/097G0489/sg>, ο οποίος διακρίνει μια ειδική κατηγορία μη κερδοσκοπικών οργανισμών με κοινωνική χρησιμότητα (γνωστή ως ONLUS).

232 Προστασία των καταναλωτών, 1994 (Ν. 2251/1994) (Ελλάδα), <https://search.et.gr/el/fek/?fekId=137056>.

233 Ο.π. στο άρθρ. 6.

234 Ο.π.

235 Ο.π.

236 Κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ για τη δωρεά τροφίμων, *υποσημείωση* 77 ανωτέρω, σ. 11-12.

237 Νόμος υπ' αριθ. 15.224 (30 Σεπτεμβρίου 2025), άρθρ. 15, 16 (Βραζ.), https://www.planalto.gov.br/ccivil_03/_Ato2023-2026/2025/Lei/L15224.htm#art19.

238 Ο.π.

239 42 U.S. Code § 1791(c), [https://uscode.house.gov/view.xhtml?req=\(title:42%20section:1791%20edition:prelim\)%20OR%20\(granuleid:USC-prelim-title42-section1791\)&f=treesort&edition=prelim&num=0&jumpTo=true](https://uscode.house.gov/view.xhtml?req=(title:42%20section:1791%20edition:prelim)%20OR%20(granuleid:USC-prelim-title42-section1791)&f=treesort&edition=prelim&num=0&jumpTo=true).

240 Ο νόμος Bill Emerson Good Samaritan Food Donation Act [42 U.S. Code § 1791(b)(1)] ορίζει τα «προφανώς υγιεινά τρόφιμα» ως «τρόφιμα που πληρούν όλα τα πρότυπα ποιότητας και επισήμανσης που επιβάλλονται από τους ομοσπονδιακούς, πολιτειακούς και τοπικούς νόμους και κανονισμούς, παρόλο που τα τρόφιμα μπορεί να μην είναι άμεσα εμπορεύσιμα λόγω εμφάνισης, ηλικίας, φρεσκάδας, ποιότητας, μεγέθους, πλεονάσματος ή άλλων συνθηκών», [https://uscode.house.gov/view.xhtml?req=\(title:42%20section:1791%20edition:prelim\)%20OR%20\(granuleid:USC-prelim-title42-section1791\)&f=treesort&edition=prelim&num=0&jumpTo=true](https://uscode.house.gov/view.xhtml?req=(title:42%20section:1791%20edition:prelim)%20OR%20(granuleid:USC-prelim-title42-section1791)&f=treesort&edition=prelim&num=0&jumpTo=true).

241 Ο νόμος Bill Emerson Good Samaritan Food Donation Act [42 U.S. Code § 1791(b)(2)] ορίζει το «προφανώς κατάλληλο προϊόν παντοπωλείου» ως «ένα προϊόν παντοπωλείου που πληροί όλα τα πρότυπα ποιότητας και επισήμανσης που επιβάλλονται από τους ομοσπονδιακούς, πολιτειακούς και τοπικούς νόμους και κανονισμούς, παρόλο που το προϊόν μπορεί να μην είναι άμεσα εμπορεύσιμο λόγω εμφάνισης, ηλικίας, φρεσκάδας, ποιότητας, μεγέθους, πλεονάσματος ή άλλων συνθηκών», [https://uscode.house.gov/view.xhtml?req=\(title:42%20section:1791%20edition:prelim\)%20OR%20\(granuleid:USC-prelim-title42-section1791\)&f=treesort&edition=prelim&num=0&jumpTo=true](https://uscode.house.gov/view.xhtml?req=(title:42%20section:1791%20edition:prelim)%20OR%20(granuleid:USC-prelim-title42-section1791)&f=treesort&edition=prelim&num=0&jumpTo=true).

242 42 U.S. Code § 1791, [https://uscode.house.gov/view.xhtml?req=\(title:42%20section:1791%20edition:prelim\)%20OR%20\(granuleid:USC-prelim-title42-section1791\)&f=treesort&edition=prelim&num=0&jumpTo=true](https://uscode.house.gov/view.xhtml?req=(title:42%20section:1791%20edition:prelim)%20OR%20(granuleid:USC-prelim-title42-section1791)&f=treesort&edition=prelim&num=0&jumpTo=true).

243 42 U.S. Code § 1791(c)(4).

244 Ρύθμιση της διανομής τροφίμων για σκοπούς κοινωνικής αλληλεγγύης, *υποσημείωση* 229 ανωτέρω.

245 Ο.π.

246 Ο.π.

247 Βλ. Jean Buzby, *Good Samaritan Act Provides Liability Protection for Food Donations*, U.S. DEP'T. OF AGRIC. (13 Αυγούστου 2020), <https://www.usda.gov/about-usda/news/blog/good-samaritan-act-provides-liability-protection-food-donations>.

248 ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, *Γενική Φορολογική Πολιτική* (2025), https://www.europarl.europa.eu/erpl-app-public/factsheets/pdf/en/FTU_2.6.9.pdf.

249 Φορολογία εισοδήματος, επείγοντα μέτρα για την εφαρμογή του Ν. 4046/2012, του Ν. 4093/2012 και του Ν. 4127/2013 και άλλες διατάξεις, 2013 (Ν. 4172/2013), άρθρ. 19 (Ελλάδα), <https://search.et.gr/el/fek/?fekId=478042>.

250 Ολοκληρωμένο Πλαίσιο για τη Διαχείριση των Αποβλήτων, *υποσημείωση* 128 ανωτέρω, στο άρθρ. 21.

251 Ο.π.

252 Ο.π.

253 Προστασία του εθελοντισμού, ενίσχυση της δράσης της Κοινωνίας των Πολιτών, φορολογικά κίνητρα για την ενίσχυση της κοινωφελούς δράσης των Ο.Κοι.Π. και άλλες διατάξεις, 2021 (Ν. 4873/2021), άρθρ. 17 παρ. 1 (Ελλάδα), <https://search.et.gr/el/fek/?fekId=623063>.

254 Ο.π.

255 Ο.π.

256 Φορολογία εισοδήματος, επείγοντα μέτρα για την εφαρμογή του νόμου 4046/2012, του νόμου 4093/2012 και του νόμου 4127/2013 και άλλες διατάξεις, *υποσημείωση* 249 ανωτέρω στο άρθρ. 10.

257 Ο.π. στο άρθρ. 19.

258 Ο.π. στο άρθρ. 2.

259 Ο.π. στο άρθρ. 44.

260 Φορολογική μεταχείριση των μελλοντικών εισφορών για δράσεις εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, 2019 (Ν. 4646/2019), άρθρ. 11 (Ελλάδα), για την τροποποίηση της φορολογίας εισοδήματος, επείγοντα μέτρα για την εφαρμογή του Ν. 4046/2012, του Ν. 4093/2012 και του Ν. 4127/2013 και άλλες διατάξεις, 2013 (Ν. 4172/2013), άρθρ. 22 (Ελλάδα), <https://search.et.gr/el/fek/?fekId=578770>.

261 Ο.π.

262 Ο.π.

- 263 Εγκύκλιος Ε. 2107/2021, *Εκπιπτόμενες δαπάνες εταιρικής κοινωνικής ευθύνης - Παροχή οδηγιών σχετικά με την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 22 του ν. 4172/2013, όπως τροποποιήθηκε με το ν. 4646/2019, 2021* (Ελλάδα), https://www.aade.gr/sites/default/files/2021-05/e2107_2021.pdf.
- 264 Ο.π.
- 265 Ο.π.
- 266 Οδηγία 2006/112/ΕΚ του Συμβουλίου σχετικά με το κοινό σύστημα φόρου προστιθέμενης αξίας, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02006L0112-20250101>.
- 267 Ο.π.
- 268 Η ΕΥΡΩΠΗ ΣΑΣ, *κανόνες και συντελεστές ΦΠΑ*, https://europa.eu/youreurope/business/taxation/vat/vat-rules-rates/index_en.htm#shortcut-6 (τελευταία επίσκεψη 9 Ιανουαρίου 2026).
- 269 Οδηγία 2006/112/ΕΚ του Συμβουλίου σχετικά με το κοινό σύστημα φόρου προστιθέμενης αξίας, *υποσημείωση 266* ανωτέρω. «Παραδόσεις αγαθών και παροχές υπηρεσιών στις οποίες μπορούν να εφαρμοστούν οι μειωμένοι συντελεστές που αναφέρονται στο άρθρο 98: (1) Τρόφιμα (συμπεριλαμβανομένων των ποτών, αλλά εξαιρουμένων των αλκοολούχων ποτών) για κατανάλωση από τον άνθρωπο και τα ζώα, ζωντανά ζώα, σπόροι, φυτά και συστατικά που προορίζονται κανονικά για χρήση στην παρασκευή τροφίμων, προϊόντα που χρησιμοποιούνται κανονικά ως συμπλήρωμα των τροφίμων ή ως υποκατάστατο των τροφίμων.»
- 270 Η ΕΥΡΩΠΗ ΣΑΣ, *κανόνες και συντελεστές ΦΠΑ*, https://europa.eu/youreurope/business/taxation/vat/vat-rules-rates/index_en.htm#shortcut-6 (τελευταία επίσκεψη 9 Ιανουαρίου 2026).
- 271 Οδηγία 2006/112/ΕΚ του Συμβουλίου σχετικά με το κοινό σύστημα φόρου προστιθέμενης αξίας, *υποσημείωση 266* ανωτέρω, στο άρθρ. 98 παρ. 2. Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το ποιες κατηγορίες τροφίμων είναι επιλέξιμες για μηδενικό συντελεστή ΦΠΑ ή για απαλλαγή από τον ΦΠΑ με δικαίωμα έκπτωσης, βλ. Οδηγία 2006/112/ΕΚ του Συμβουλίου σχετικά με το κοινό σύστημα φόρου προστιθέμενης αξίας, Παράρτημα ΙΙΙ.
- 272 Ο.π. στο άρθρ. 98 παρ. 2, Παράρτημα ΙΙΙ.
- 273 Ο.π.
- 274 *Αναδιανομή Τροφίμων στην ΕΕ: Χαρτογράφηση και ανάλυση των υφιστάμενων ρυθμιστικών και πολιτικών μέτρων που επηρεάζουν την αναδιανομή τροφίμων από τα Κράτη Μέλη της ΕΕ, υποσημείωση 156* ανωτέρω.
- 275 ΔΕΛΟΙΠΤΕ, *Συγκριτική Μελέτη για τη νομοθεσία και τις πρακτικές των Κρατών Μελών της ΕΕ σχετικά με τη δωρεά τροφίμων* (2014), https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/resources/docs/comparative-study-on-eu-member-states-legislation-and-practices-on-food-donation-finalreport_010714.pdf.
- 276 Κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ για τη δωρεά τροφίμων, *υποσημείωση 77* ανωτέρω.
- 277 *Αναδιανομή Τροφίμων στην ΕΕ: Χαρτογράφηση και ανάλυση των υφιστάμενων ρυθμιστικών και πολιτικών μέτρων που επηρεάζουν την αναδιανομή τροφίμων από τα Κράτη Μέλη της ΕΕ, υποσημείωση 156* ανωτέρω.
- 278 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, *Φορολογία και τελωνειακή ένωση: Εξαιρέσεις*, https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/vat/eu-vat-rules-topic/exemptions_en (τελευταία επίσκεψη 9 Ιανουαρίου 2026).
- 279 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, *Φορολογία και τελωνειακή ένωση: Απαλλαγές χωρίς δικαίωμα έκπτωσης*, https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation/vat/vat-directive/vat-exemptions/exemptions-without-right-deduct_en (τελευταία επίσκεψη 9 Ιανουαρίου 2026).
- 280 ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, *Φόρος Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ)* (τελευταία επίσκεψη 22 Ιανουαρίου 2026) (Ελλάδα), <https://minfin.gov.gr/en/tax-policy/tax-guide/value-added-tax-vat/>.
- 281 Κώδικας Φόρου Προστιθέμενης Αξίας 2024 (Ν. 5144/2024), άρθρ. 11, Παράρτημα ΙΙΙ Αγαθά και υπηρεσίες που υπόκεινται σε Μειωμένο Συντελεστή (Ελλάδα), <https://search.et.gr/el/fek/?fekid=772278>.
- 282 Ο.π. στο άρθρ. 21.
- 283 Υπουργική Απόφαση 903/2014 μέθοδος και διαδικασία για την απόδειξη της ελεύθερης πρόσβασης αγαθών από επιχειρήσεις σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες μέσω φιλανθρωπικών ή μη κερδοσκοπικών οργανισμών, ώστε οι πράξεις αυτές να μην θεωρούνται δωρεές αγαθών κατά την έννοια της παραγράφου 2 του άρθρου 7 του κώδικα ΦΠΑ (10 Απριλίου 2014), άρθρ. 2-3 (Ελλάδα), <https://search.et.gr/el/fek/?fekid=495386>.
- 284 Ολοκληρωμένο Πλαίσιο για τη Διαχείριση των Αποβλήτων, *υποσημείωση 128* ανωτέρω, στο άρθρ. 21.
- 285 Κώδικας Φόρου Προστιθέμενης Αξίας, *υποσημείωση 281* ανωτέρω, στο άρθρ. 9.
- 286 Ο.π.
- 287 Νόμος περί Φορολογίας Εταιρειών, § 9 (Γερ.), https://www.gesetze-im-internet.de/kstg_1977/_9.html. Βλ. επίσης νόμο περί φόρου εισοδήματος, § 10b (Γερ.), https://www.gesetze-im-internet.de/estg/_10b.html.
- 288 Ο.π.
- 289 Γενικός Φορολογικός Κώδικας, άρθρ. 238bis (Γαλ.), https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006069577/.
- 290 Ο.π. «Όταν οι πληρωμές που αναφέρονται στο πρώτο εδάφιο πραγματοποιούνται με τη μορφή δωρεών σε είδος, η αποτίμησή τους γίνεται στην τιμή κόστους του αγαθού που δόθηκε ή της υπηρεσίας που παρασχέθηκε.»
- 291 Ο.π.
- 292 Οδηγία 2008/98/ΕΚ για τα απόβλητα και την κατάργηση ορισμένων Οδηγιών, *υποσημείωση 27* ανωτέρω.
- 293 Ο.π.
- 294 Ο.π.
- 295 ΚΟΙΝΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ, *Οικοδόμηση στοιχείων για τις παρεμβάσεις πρόληψης της σπατάλης τροφίμων* (2024), <https://dx.doi.org/10.2760/684291> σ. 6.
- 296 Οδηγία (ΕΕ) 2018/851 για την τροποποίηση της οδηγίας 2008/98/ΕΚ για τα απόβλητα, *υποσημείωση 70*, παράγραφος 8 των εισαγωγικών παρατηρήσεων, άρθρ. 1, 2°.
- 297 Ο.π. στην παρ. 9 των εισαγωγικών παρατηρήσεων.
- 298 Ο.π. στην παρ. 8 των εισαγωγικών παρατηρήσεων, άρθρ. 32.

299 Ο.π.

300 Ο.π. στα άρθρ. 1, 9°.

301 Οδηγία (ΕΕ) 2018/851 για την τροποποίηση της οδηγίας 2008/98/ΕΚ σχετικά με τα απόβλητα, *υποσημείωση* 70, παρ. 15 των εισαγωγικών παρατηρήσεων, Παράρτημα IV bis.

302 Οδηγία (ΕΕ) 2025/1892 για την τροποποίηση της Οδηγίας 2008/98/ΕΚ για τα απόβλητα, *υποσημείωση* 28 ανωτέρω, άρθρ. 1(4), ¶ 4.

303 Ο.π. στο άρθρ. 9 παρ. α.

304 Ο.π. στο άρθρ. 2 παρ. 1.

305 Ο.π. στο άρθρ. 9 παρ. α.

306 Εθνική στρατηγική για την κυκλική οικονομία, *υποσημείωση* 46 ανωτέρω, σ. 3.

307 Έγκριση του Εθνικού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων, *υποσημείωση* 16 ανωτέρω, σ. 3082.

308 Έγκριση του Εθνικού Προγράμματος Πρόληψης της Δημιουργίας Αποβλήτων, *υποσημείωση* 45 ανωτέρω, σ. 2947.

309 Εθνική Στρατηγική για την Κυκλική Οικονομία, *υποσημείωση* 46 ανωτέρω.

310 Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Κυκλική Οικονομία, *υποσημείωση* 47 ανωτέρω.

311 Ολοκληρωμένο Πλαίσιο για τη Διαχείριση των Αποβλήτων, *υποσημείωση* 128 ανωτέρω, στο άρθρ. 20 παρ. 2.

312 Οδηγία (ΕΕ) 2025/1892 για την τροποποίηση της Οδηγίας 2008/98/ΕΚ για τα απόβλητα, *υποσημείωση* 28 ανωτέρω, άρθρ. 1 παρ. 4. Τα Κράτη Μέλη έχουν προθεσμία έως τις 17 Ιουνίου 2027 για να θέσουν σε ισχύ τις νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις που απαιτούνται για να συμμορφωθούν με την Οδηγία-Πλαίσιο για τα Απόβλητα.

313 Ολοκληρωμένο Πλαίσιο για τη Διαχείριση των Αποβλήτων, *υποσημείωση* 128 ανωτέρω, στο άρθρ. 37.

314 Ι. Φραντζής & Συνεργάτες ΕΠΕ & Blackforest Solutions GMBH, *Οικονομικά Μέσα για τη Βελτίωση της Διαχείρισης των Αποβλήτων στην Ελλάδα* (21 Φεβρουαρίου 2020), https://ypen.gov.gr/wp-content/uploads/2021/02/Final-Report_A2.2_Economic-Instruments-Deposit-Refund-System_20200518_final_5.pdf σ. 2.

315 Ολοκληρωμένο Πλαίσιο για τη Διαχείριση των Αποβλήτων, *υποσημείωση* 128 ανωτέρω, στο άρθρ. 37.

316 Ολοκληρωμένο Πλαίσιο για τη Διαχείριση των Αποβλήτων, *υποσημείωση* 128 ανωτέρω, στο άρθρ. 37 παρ. 2.

317 Ο.π. στα άρθρ. 3 παρ. 4, 37, 50.

318 Ο.π. στο άρθρ. 37.

319 ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, *Προφίλ χώρας για τη διαχείριση αποβλήτων με έμφαση στα αστικά απόβλητα και τα απόβλητα συσκευασίας - Ελλάδα* (Μάρτιος 2025), <https://www.eea.europa.eu/en/topics/in-depth/waste-and-recycling/municipal-and-packaging-waste-management-country-profiles-2025/gr-municipal-waste-factsheet.pdf/@download/file> σ. 7.

320 Ολοκληρωμένο Πλαίσιο για τη Διαχείριση των Αποβλήτων, *υποσημείωση* 128 ανωτέρω, στο άρθρ. 38.

321 Ο.π.

322 Ο.π.

323 Οδηγία (ΕΕ) 2025/1892 για την τροποποίηση της Οδηγίας 2008/98/ΕΚ για τα απόβλητα, *υποσημείωση* 28 ανωτέρω, άρθρ. 1 παρ. 4 και 5.

324 Ολοκληρωμένο Πλαίσιο για τη Διαχείριση των Αποβλήτων, *υποσημείωση* 128 ανωτέρω, στο άρθρ. 23.

325 *Προφίλ χώρας για τη διαχείριση αποβλήτων με έμφαση στα αστικά απόβλητα και τα απόβλητα συσκευασίας - Ελλάδα*, *υποσημείωση* 319 ανωτέρω, σ. 7.

326 Οδηγία (ΕΕ) 2018/851 για την τροποποίηση της οδηγίας 2008/98/ΕΚ για τα απόβλητα, *υποσημείωση* 70 ανωτέρω, παρ. 41 των εισαγωγικών παρατηρήσεων. Βλ. επίσης την οδηγία 2008/98/ΕΚ για τα απόβλητα και την κατάργηση ορισμένων οδηγιών, *υποσημείωση* 28 ανωτέρω, στο άρθρ. 11.

327 Ευάγγελος Κόκκινος κ.ά., *Αξιολογώντας ένα Πιλοτικό Δημοτικό Πρόγραμμα Συλλογής από Πόρτα σε Πόρτα στην Ελλάδα: Στοιχεία Εφαρμογής και Αποτελέσματα Αξιολόγησης*, 81 J. of Environmental Research, Engineering and Management 112, 113 (20 Ιουνίου 2025), <https://erem.ktu.lt/index.php/erem/article/view/39213>.

328 Ο.π. σ. 112, 123. Βλ. επίσης Ι. Φραντζής & Συνεργάτες ΕΠΕ & Blackforest Solutions GMBH, *Οδηγός για τη χωριστή συλλογή αστικών αποβλήτων στην Ελλάδα* (11 Απριλίου 2020), https://ypen.gov.gr/wp-content/uploads/2021/09/Final-Report_A1.1_Separate_Collection_20200624_final_short_edition.pdf σ. 24.

329 Ευάγγελος Κόκκινος κ.ά., *υποσημείωση* 327 ανωτέρω, σ. 112, 123. Βλ. επίσης Ι. Φραντζής & Συνεργάτες ΕΠΕ & Blackforest Solutions GMBH, *υποσημείωση* 328 ανωτέρω, σ. 88-93.

330 Ο.π. σ. 91. Βλ. επίσης Ευάγγελος Κόκκινος κ.ά., *υποσημείωση* 327 ανωτέρω, σ. 112, 113.

331 Βλ., για παράδειγμα, Περιβαλλοντικός Κώδικας, άρθρ. L541-15-6, (2020), https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000041598864 (Γαλ.).

332 Νόμος 2016-138 της 11ης Φεβρουαρίου 2016 σχετικά με την καταπολέμηση της σπατάλης τροφίμων, 2016 (Γαλ.), <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000032036289/>.

333 Νόμος 2020-105 της 10ης Φεβρουαρίου 2020 σχετικά με την καταπολέμηση των αποβλήτων και την κυκλική οικονομία, 2020 (Γαλ.), <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000041553759/>.

334 Ο.π.

335 Νόμος αριθ. 180/2016 Coll. Τροποποίηση του νομοσχεδίου αριθ. 110/1997 Νόμος για τα τρόφιμα και τα προϊόντα καπνού, 2016 (Τσέχικα), <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-180>.

336 Νόμος για την Πρόληψη και τη Μείωση της Απώλειας και της Σπατάλης Τροφίμων και την Άμβλυση της Πείνας Μεταξύ Ατόμων σε Ευάλωτες Καταστάσεις, 2022 (Ισημερινός), <https://faolex.fao.org/docs/pdf/ecu210684.pdf>.

337 Γενικοί κανονισμοί του Νόμου για την Πρόληψη και τη Μείωση της Απώλειας και της Σπατάλης Τροφίμων και την Άμβλυση της Πείνας Μεταξύ Ατόμων σε Ευάλωτες Καταστάσεις, 2024 (Ισημερινός), <https://faolex.fao.org/docs/pdf/ecu223781.pdf>.

338 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, *Συστήματα τροφίμων*, https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/research-area/environment/bioeconomy/food-systems_en (τελευταία επίσκεψη 9 Ιανουαρίου 2026).

339 *Στρατηγική «Από το Αγρόκτημα στο Πιρούνι»: Για ένα δίκαιο, υγιές και φιλικό προς το περιβάλλον σύστημα τροφίμων*, *υποσημείωση* 24

ανωτέρω.

- 340 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, *Πρόγραμμα για το Περιβάλλον και τη Δράση για το Κλίμα (LIFE)*, https://commission.europa.eu/funding-tenders/find-funding/eu-funding-programmes/programme-environment-and-climate-action-life_en (τελευταία επίσκεψη 9 Ιανουαρίου 2026).
- 341 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, *Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (EAFRD)*, https://commission.europa.eu/funding-tenders/find-funding/eu-funding-programmes/european-agricultural-fund-rural-development-eafrd_en (τελευταία επίσκεψη 9 Ιανουαρίου 2026).
- 342 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, *Χρηματοδοτικά προγράμματα της ΕΕ*, https://commission.europa.eu/funding-tenders/find-funding/eu-funding-programmes_en (τελευταία επίσκεψη 9 Ιανουαρίου 2026).
- 343 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, *Τι είναι το EKT+;*, <https://european-social-fund-plus.ec.europa.eu/en/what-esf> (τελευταία επίσκεψη 9 Ιανουαρίου 2026).
- 344 Ο.π.
- 345 Ο.π.
- 346 Ο.π.
- 347 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, *Επιμερισμένη διαχείριση*, <https://european-social-fund-plus.ec.europa.eu/en/shared-management> (τελευταία επίσκεψη 9 Ιανουαρίου 2026).
- 348 Κανονισμός (ΕΕ) 2021/1057 για τη σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου Plus (EKT+) και την κατάργηση του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1296/2013, άρθρ. 22, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R1057>.
- 349 Ο.π. στο άρθρ. 19 παρ. 2.
- 350 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, *Περίληψη των ετήσιων εκθέσεων υλοποίησης των επιχειρησιακών προγραμμάτων που συγχρηματοδοτούνται από το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους το 2022* (16 Οκτωβρίου 2024), [https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM\(2024\)457&lang=en](https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM(2024)457&lang=en).
- 351 Χρηματοδότηση περιβαλλοντικών έργων, Πράσινο Ταμείο, έγκριση δασικών χαρτών και άλλες διατάξεις, 2010 (Ν. 3889/2010) (Ελλάδα), https://cdn.climatepolicyradar.org/navigator/GRC/2010/law-3889-2010-financing-environmental-interventions-green-fund-ratification-of-forest-maps-and-other-provisions_9394c8af4b8bd2d7cc2068b8fdbf7a40.pdf.
- 352 Ο.π. στο άρθρ. 5.
- 353 Ο.π. στο άρθρ. 2.
- 354 Ο.π. στο άρθρ. 5.
- 355 Διοικητικό Συμβούλιο του Πράσινου Ταμείου, απόφαση αριθ. 231.8/2022 (2022) (Ελλάδα), <https://prasnotameio.gr/wp-content/uploads/2025/07/231.8-%CE%91%CE%A0%CE%9F%CE%A6%CE%91%CE%A3%CE%97.pdf>.
- 356 Ο.π. σ. 8.
- 357 Ο.π.
- 358 Ο.π.
- 359 ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΟΥ ΚΑΝΑΔΑ, Ταμείο Υποδομών Τοπικής Διατροφής - Έργα Μεγάλης Κλίμακας: 1. Τι προσφέρει αυτό το πρόγραμμα, Agriculture and Agri-Food Canada (τελευταία ενημέρωση 13 Αυγούστου 2025), <https://agriculture.canada.ca/en/programs/local-food-infrastructure-fund-large>.
- 360 Ο.π.
- 361 Ο.π.
- 362 Ο.π.
- 363 Νόμος για την Πρόληψη και τη Μείωση της Απώλειας και της Σπατάλης Τροφίμων και την Άμβλυση της Πείνας Μεταξύ Ατόμων σε Ευάλωτες Καταστάσεις, *υποσημείωση 336* ανωτέρω.
- 364 Γενικοί Κανονισμοί του Νόμου για την Πρόληψη και τη Μείωση της Απώλειας και της Σπατάλης Τροφίμων και την Άμβλυση της Πείνας Μεταξύ Ατόμων σε Ευάλωτες Καταστάσεις, *υποσημείωση 337* ανωτέρω, στο άρθρ. 15.
- 365 Ο.π.
- 366 Οδηγία (ΕΕ) 2022/2464 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Δεκεμβρίου 2022, για την τροποποίηση του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 537/2014, της Οδηγίας 2004/109/ΕΚ, της Οδηγίας 2006/43/ΕΚ και της Οδηγίας 2013/34/ΕΕ, όσον αφορά στην υποβολή εκθέσεων εταιρικής βιωσιμότητας, άρθρ. 2 παρ. α, 29 παρ. β, 2022 Ε.Ε. (L —), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02022L2464-20250417&qid=1767991103558>.
- 367 Βλ. Κατ' Εξουσιοδότηση Οδηγία (ΕΕ) 2023/2775 της Επιτροπής για την τροποποίηση της Οδηγίας 2013/34/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά τις προσαρμογές των κριτηρίων μεγέθους για πολύ μικρές, μικρές, μεσαίες και μεγάλες επιχειρήσεις ή ομίλους, άρθρ. 1 παρ. 3, 2023, Ε.Ε. (L—), https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202302775. Ως μεγάλες επιχειρήσεις ορίζονται οι επιχειρήσεις που κατά την ημερομηνία του ισολογισμού τους υπερβαίνουν τουλάχιστον δύο από τα τρία ακόλουθα κριτήρια: (α) σύνολο ισολογισμού: 25.000.000 Ευρώ, (β) καθαρός κύκλος εργασιών: 50.000.000 Ευρώ, (γ) μέσος αριθμός εργαζομένων κατά τη διάρκεια του οικονομικού έτους: 250.
- 368 Οδηγία (ΕΕ) 2022/2464 όσον αφορά την υποβολή εκθέσεων εταιρικής βιωσιμότητας, *υποσημείωση 366* ανωτέρω.
- 369 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, *Η Επιτροπή εγκρίνει τα Ευρωπαϊκά Πρότυπα Απολογισμού Βιωσιμότητας* (31 Ιουλίου 2023), https://finance.ec.europa.eu/news/commission-adopts-european-sustainability-reporting-standards-2023-07-31_en.
- 370 Κατ' Εξουσιοδότηση Κανονισμός (ΕΕ) 2023/2772 της Επιτροπής, της 31ης Ιουλίου 2023, για τη συμπλήρωση της Οδηγίας 2013/34/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά τα πρότυπα υποβολής εκθέσεων βιωσιμότητας, 2023 Ε.Ε. (L—), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02023R2772-20231222>.
- 371 Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την ερμηνεία ορισμένων νομικών διατάξεων της Οδηγίας 2013/34/ΕΕ (Λογιστική Οδηγία), της Οδηγίας 2006/43/ΕΚ (Οδηγία για τον Έλεγχο), του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 537/2014 (Κανονισμός για τον Έλεγχο), της Οδηγίας 2004/109/ΕΚ (Οδηγία για τη Διαφάνεια), του Κατ' Εξουσιοδότηση Κανονισμού (ΕΕ) 2023/2772 της Επιτροπής (πρώτη δέσμη Ευρωπαϊκών Προτύπων Υποβολής Εκθέσεων για την αιεφορία «πρώτη κατ' εξουσιοδότηση πράξη ESRs») και του Κανονισμού (ΕΕ) 2019/2088 (Κανονισμός για τις Γνωστοποιήσεις για τη Βιώσιμη Χρηματοδότηση «SFDR») όσον αφορά στην υποβολή εκθέσεων για την αιεφορία, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C_202406792 σ. 13.

372 ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, Αναφορά βιωσιμότητας και δέουσα επιμέλεια: Οι ευρωβουλευτές υποστηρίζουν τις αλλαγές απλούστευσης (13
Νοεμβρίου 2025), <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20251106IPR31296/sustainability-reporting-and-due-diligence-meps-back-simplification-changes>. Βλ. επίσης Πρόταση Οδηγίας για την τροποποίηση των Οδηγιών (ΕΕ) 2022/2464 και (ΕΕ) 2024/1760 όσον αφορά
ορισμένες απαιτήσεις υποβολής εκθέσεων και δέουσας επιμέλειας για την εταιρική βιωσιμότητα, άρθρ. 1, 2, [https://commission.europa.eu/
document/download/892fa84e-d027-439b-8527-72669cc42844_en?filename=COM_2025_81_EN.pdf](https://commission.europa.eu/document/download/892fa84e-d027-439b-8527-72669cc42844_en?filename=COM_2025_81_EN.pdf).

373 Πρόταση Οδηγίας για την τροποποίηση των Οδηγιών (ΕΕ) 2022/2464 και (ΕΕ) 2024/1760 όσον αφορά ορισμένες απαιτήσεις υποβολής εκθέσεων
και δέουσας επιμέλειας για την εταιρική βιωσιμότητα, άρθρ. 1, 2, https://commission.europa.eu/document/download/892fa84e-d027-439b-8527-72669cc42844_en?filename=COM_2025_81_EN.pdf. Βλ. επίσης ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, Ερωτήσεις και απαντήσεις σχετικά με την απλούστευση των
omnibus I και II (25 Φεβρουαρίου 2025), https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_25_615.

374 Οδηγία (ΕΕ) 2018/851 για την τροποποίηση της Οδηγίας 2008/98/ΕΚ για τα απόβλητα, *υποσημείωση* 70 ανωτέρω.

375 Κατ' Εξουσιοδότηση Απόφαση (ΕΕ) 2019/1597 της Επιτροπής, της 3ης Μαΐου 2019, για τη συμπλήρωση της Οδηγίας 2008/98/ΕΚ του
Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά κοινή μεθοδολογία και ελάχιστες απαιτήσεις ποιότητας για την ομοιόμορφη
μέτρηση των επιπέδων αποβλήτων τροφίμων, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019D1597>.

376 Ο.π.

377 Ο.π.

378 Ο.π. «Τα Κράτη Μέλη διασφαλίζουν ότι... οι μετρήσεις που διενεργούνται σύμφωνα με τη μεθοδολογία που ορίζεται στο Παράρτημα III
βασίζονται σε αντιπροσωπευτικό δείγμα του πληθυσμού στο οποίο εφαρμόζονται τα αποτελέσματά του.» (η έμφαση προστίθεται).

379 Οδηγία (ΕΕ) 2025/1892 για την τροποποίηση της Οδηγίας 2008/98/ΕΚ για τα απόβλητα, *υποσημείωση* 28 ανωτέρω, άρθρ. 1 παρ. 4.

380 Ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2022/2464 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Δεκεμβρίου 2022, 2024 (ν.
5164/2024), άρθρ. 7, 14 (Ελλάδα), <https://search.et.gr/el/fek/?fekId=774755>.

381 Ο.π. στο άρθρ. 7.

382 Ολοκληρωμένο Πλαίσιο για τη Διαχείριση των Αποβλήτων, *υποσημείωση* 128 ανωτέρω, στο άρθρ. 20 παρ. 3.

383 Ο.π. στο άρθρ. 20 παρ. 4. Βλ. επίσης ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ, *Περιφερειακή Κατάρτιση για την
Παραγωγή και τη Χρήση των Αποβλήτων και τις Στατιστικές και τους Δείκτες της Κυκλικής Οικονομίας* (20-21 Ιουνίου 2024), [https://unece.
org/sites/default/files/2024-06/S4_3_Example%20Greece%20Hellenic%20Electronic%20register%20of%20waste.pdf](https://unece.org/sites/default/files/2024-06/S4_3_Example%20Greece%20Hellenic%20Electronic%20register%20of%20waste.pdf) σ. 2, 6-7, ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ, *Πρόσβαση στο Μητρώο Αποβλήτων*, <https://www.gov.gr/en/upourgeia/upourgeio-periballontos-kai-energeias/periballontos-kai-energeias/elektroniko-metroo-apobleton-ema> (τελευταία επίσκεψη 8 Ιανουαρίου 2026).

384 *Απόβλητα τροφίμων και πρόληψη των αποβλήτων τροφίμων - εκτιμήσεις, υποσημείωση* 12 ανωτέρω.

385 Ο.π.

386 Ο.π.

387 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΑΠΟΒΛΗΤΑ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΠΟΡΟΥΣ (WRAP), *Κατευθυντήριες Γραμμές Μέτρησης και Αναφοράς του Πλεονάσματος και των
Αποβλήτων Τροφίμων: Τομέας Φιλοξενίας και Επισιτισμού (HaFS)* (Σεπτέμβριος 2020), [https://www.wrap.ngo/sites/default/files/2020-10/
Food-surplus-and-waste-measurement-reporting%20guidelines-hospitality-food-service.pdf](https://www.wrap.ngo/sites/default/files/2020-10/Food-surplus-and-waste-measurement-reporting%20guidelines-hospitality-food-service.pdf).

388 https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Food_waste_and_food_waste_prevention_-_estimates. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΑΠΟΒΛΗΤΑ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΠΟΡΟΥΣ (WRAP), *Καλλιέργειες που συγκομίζονται με το χέρι Καθοδήγηση καλλιεργητών* (Μάρτιος 2020),
[https://www.wrap.ngo/sites/default/files/2020-07/WRAP-Food_Waste_Reduction_Roadmap_Grower_guidance_for_hand-harvested_crops.
pdf](https://www.wrap.ngo/sites/default/files/2020-07/WRAP-Food_Waste_Reduction_Roadmap_Grower_guidance_for_hand-harvested_crops.pdf).

389 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΑΠΟΒΛΗΤΑ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΠΟΡΟΥΣ (WRAP), *Οδηγίες για τους παραγωγούς για τις καλλιέργειες με μηχανική συγκομιδή*
(Μάρτιος 2020), [https://www.wrap.ngo/sites/default/files/2020-07/WRAP-Food-Waste-Reduction-Roadmap-Grower-guidance-for-machine-
harvested-crops.pdf](https://www.wrap.ngo/sites/default/files/2020-07/WRAP-Food-Waste-Reduction-Roadmap-Grower-guidance-for-machine-harvested-crops.pdf).

390 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΑΠΟΒΛΗΤΑ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΠΟΡΟΥΣ (WRAP), *Κατευθυντήριες Γραμμές Μέτρησης και Αναφοράς του Πλεονάσματος και των
Αποβλήτων Τροφίμων: Επεξεργασία Κρέατος* (Σεπτέμβριος 2018), [https://www.wrap.ngo/sites/default/files/2020-07/WRAP-Food-Surplus-
Waste-Measurement-meat-sector-guidance.pdf](https://www.wrap.ngo/sites/default/files/2020-07/WRAP-Food-Surplus-Waste-Measurement-meat-sector-guidance.pdf).

391 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΑΠΟΒΛΗΤΑ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΠΟΡΟΥΣ (WRAP), *Κατευθυντήριες Γραμμές Μέτρησης και Αναφοράς του Πλεονάσματος και
των Αποβλήτων Τροφίμων: Μεταποίηση Γαλακτοκομικών Προϊόντων* (Νοέμβριος 2021), [https://www.wrap.ngo/sites/default/files/2022-02/
DairySector-Guidance_Food%20Waste%20Measurement_v2_Nov%202021_0.pdf](https://www.wrap.ngo/sites/default/files/2022-02/DairySector-Guidance_Food%20Waste%20Measurement_v2_Nov%202021_0.pdf).

392 *Κατευθυντήριες Γραμμές Μέτρησης και Αναφοράς του Πλεονάσματος και των Αποβλήτων Τροφίμων: Τομέας Φιλοξενίας και Επισιτισμού*
(HaFS), *υποσημείωση* 387 ανωτέρω, σ. 4. Βλ. επίσης ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΑΠΟΒΛΗΤΑ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΠΟΡΟΥΣ (WRAP), *Κατευθυντήριες Γραμμές
μέτρησης και αναφοράς του πλεονάσματος και των αποβλήτων τροφίμων στο Ηνωμένο Βασίλειο* (Σεπτέμβριος 2020), [https://www.wrap.ngo/
sites/default/files/2020-10/Food-surplus-and-waste-measurement-and-reporting-UK-guidelines.pdf](https://www.wrap.ngo/sites/default/files/2020-10/Food-surplus-and-waste-measurement-and-reporting-UK-guidelines.pdf) at 15-16.

393 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΑΠΟΒΛΗΤΑ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΠΟΡΟΥΣ (WRAP), *Φύλλο Συλλογής Δεδομένων για την Απώλεια Τροφίμων και τα Απόβλητα* (8
Απριλίου 2024), <https://www.wrap.ngo/resources/tool/food-loss-and-waste-data-capture-sheet>.

© Απρίλιος 2026

**THE GLOBAL
FOOD DONATION
POLICY ATLAS**

